

ERZURUM'DA TİYATRO SEYİRCİ PROFİLİ
(2022-2023)

Emrah ÇILGI

Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA SANAT DALI

ERZURUM'DA TİYATRO SEYİRCİ PROFİLİ (2022-2023)

(Theater Audience Profile in Erzurum (2022-2023))

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah ÇILGI

Danışman: Prof. Dr. Bünyamin AYDEMİR

Erzurum
Nisan, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Emrah Çılgı tarafından hazırlanan “Erzurum’da Tiyatro Seyirci Profili (2022-2023)” başlıklı çalışması 17 / 05 / 2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sahne Sanatları Ana Sanat/Bilim Dalı, Sahne Sanatları Sanat/Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Bünyamin Aydemir
Atatürk Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır.

Danışman: Prof. Dr. Bünyamin Aydemir
Atatürk Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Elif Özhancı
Atatürk Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Filiz Keskin
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır.

Enstitü Yönetim Kurulunun
....../....../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof.Dr.Ahmet ~~Se~~im Doğan

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır.

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Erzurum’da Tiyatro Seyirci Profili (2022-2023)” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

17/05/2024
Emrah ÇILGI
Aslı Islak İmzalıdır.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

ÖNSÖZ

Tiyatronun büyüğü dünyasıyla tanıştığım ve etkilendiğim günden beri her zaman iyi kilerimin üst sıralarındaydı. “İnsanı, insanla anlatmaca” diyorlar ya, ben “insanı insanla yaşama” olarak nitelendiriyorum tiyatro sanatını. İnsanın kutsiyetini bir sanat ile başka bir insanla buluşturma mecrası olduğu için heyecanım her geçen gün katlanıyor. Farklı inanışlar, farklı dünya görüşleri, farklı eğitimler, farklı bakışlar, farklı yaş grupları ve farklı yaşam tarzlarını yan yana koltuklarda misafir edebiliyor olması tiyatro sanatının güzelliğini gösteriyor.

Seyirci ise bu güzelliğin olmazsa olmazıdır. Özellikle soğuk bir şehir olan Erzurum’da kalpleri, gönülleri, hayatları sınırsız tutabiliyor olması seyirci ile sanatçının ortak buluşma noktasıdır. Tiyatro sanatı ve seyircisi, soğuk memleketim Erzurum’u; donuk, sönük, yorgun, mat bir kentten yaşanabilir, nefes alınabilir, renkli, ışıklar içinde haz alınabilen bir şehir yapıyor.

Tiyatro seyircisi üzerine yaptığımız bu çalışmada seyircinin ilgisinin, isteğinin ve beklentilerinin çok yüksek oluşu bir sanatçı gözüyle ziyadesiyle mutluluk vermektedir. Öyle ki salonların dolulukları, kapalı gişe oynayan oyunlar ve gençlerin teveccühleri tiyatro sanatı adına umutlarımızın yeşermesine büyük, ulu bir orman haline dönüşmesine vesile olmaktadır.

Sanat hayatımın akademik merdivenlerini tırmanmaya başlarken bana yol gösteren, meslek hayatımda her zaman desteğini, gücünü, gönlünü, elini üzerimden eksik etmeyen kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Bünyamin AYDEMİR’e teşekkürü borç bilirim. Çalışmam sürecinde her zaman yanımda olan anneme, kardeşlerime ve hep manevi olarak nefesini hissettiğim babama minnet ve hürmetlerimi sunarım. Meslek hayatım boyunca beni yetiştiren, pişiren, eğitimciliğe hazırlayan ve anketlerimi seyircilerimize ulaştıran canım öğrencilerime, bilimsel anket analizlerimde yardımcı olan Ali ARAS ve Mustafa ERGİNCAN’a, her zaman yanımda olan kardeşim, derttaşım, sırdaşım Yusuf Kürşad EKİNCİ’ye, çok sevdiğim kıymetli ağabeyim, meslektaşım, Ziya KİBAR’a ve kişisel gelişimde, bireysel çalışmalarında arkadaşım, sırdaşım, ağabeyim Süleyman Nazif OSMANOĞLU’na da teşekkür boynumun borcudur.

Ve son olarak, çalışmam sürecinde beni sabırla dinleyen, çalışmalarımı bir editör edasıyla ince eleyip sık dokuyan, ilk okuyucum, yol arkadaşım, meslektaşım, evim, barkım, candaşım,

her Şeyden  te hayat arkadaşım Gonca  ILGI'ya, çalıŐmalarımın en büyük motive kaynakları olan can parçaları Ravza Ilgın ve Mustafa Ali'me, ve ismini dahi belirlemediğimiz annesinin karnında olan, yakın bir zamanda ailemize katılacak olan kızıma da kalbi teŐekkürlerimi sunarım.

Erzurum, 2024

Emrah  ILGI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ ERZURUM'DA TİYATRO SEYİRCİ PROFİLİ (2022-2023)

Emrah ÇILGI

Danışman: Prof. Dr. Bünyamin AYDEMİR

Nisan 2024, 124 Sayfa

Tiyatro yaratıcı ve yorumlayıcı bir sanattır. İnsanın kendini ve toplumu anlama, ifade etme ve dönüştürme çabasının bir ürünüdür. Tiyatro sanatının varlık sebebi ve tamamlayıcısı olan en önemli öğelerinden biri de seyircidir. Seyirci tiyatro oyununu izlerken duygusal ve zihinsel bir etkileşim içine girip tiyatro oyununda sunulan gerçeklik illüzyonuna inanır; karakterlerle empati kurar, oyunun anlamını çözmeye çalışır ve oyunun mesajını alır.

Tiyatronun tarihsel gelişimi; seyircinin tiyatro sanatına nasıl etki ettiğini, tiyatro sanatından nasıl etkilendiğini ve tiyatro sanatının değişimine nasıl katıldığını gösterir. Bu bağlamda seyircinin tiyatro sanatından neler beklediğini, seyirciye neler sunduğunu ve tiyatro sanatının seyirci üzerinde neler yarattığını açıklar. Tiyatronun estetik ölçütleri; seyircinin tiyatro sanatını nasıl değerlendirdiğini, nasıl katkıda bulunduğunu ve kalitesini nasıl artırdığını belirtir. Tiyatro oyununun sahneleme biçimleri ise seyircinin tiyatro sanatıyla nasıl iletişim kurduğunu, seyircinin tiyatro sanatına nasıl dahil olduğunu ve seyircinin tiyatro sanatının biçimini nasıl etkilediğini anlatır.

Tiyatronun seyirci profili; seyircinin tiyatro sanatına kimlerin ilgi duyduğunu, kimlerin ulaşabildiğini ve çeşitliliğini nasıl zenginleştirdiğini ifade eder. Tiyatronun seyirci eğitimi, seyircinin tiyatro sanatını nasıl öğrendiğini, tiyatro sanatına nasıl hazırlandığını ve seyircinin sanat belleğinin gelişimine nasıl katkı sağladığını ortaya koyar.

Erzurum, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan tarihi ve kültürel bir şehirdir. Erzurum, aynı zamanda önemli bir tiyatro merkezidir. Erzurum'da tiyatro izleyicisi hem yerel hem de ulusal tiyatro oyunlarına ilgi duymaktadır. Tiyatronun eğlendirici, eğitici ve eleştirel bir sanat olduğunu bilmektedir. Tiyatronun toplumsal sorunlara ışık tutan, kültürel değerleri yansıtan ve sanatsal yaratıcılığı destekleyen bir rolü olduğunu fark etmektedir.

Erzurum'da tiyatro seyircisi, tiyatro sanatına ve sanatçılara saygı duyan, onların emeklerini takdir eden ve onlara destek olan bir kitledir. Tiyatro oyunlarını izledikten sonra da etkisinden kurtulamayan, oyunlar hakkında konuşan, tartışan ve yorum yapan bir seyircidir. Tiyatronun gelişmesi ve yaygınlaşması için çaba gösteren, tiyatro etkinliklerine katılım sağlayan, tiyatro bilincini artırmaya çalışan, tiyatro sanatının hayatın bir parçası olduğunu bilen, tiyatroyu seven ve yaşatan bir seyircidir.

Tiyatro ve tiyatro sanatında seyircinin önemi; tiyatronun tarihsel gelişimi, tiyatronun işlevleri, tiyatronun estetik ölçütleri, tiyatronun sahneleme biçimleri, tiyatronun seyirci profili ve tiyatronun seyirci eğitimi gibi başlıklar altında incelenebilir. Bu başlıkların her biri seyircinin tiyatro sanatına katkısını, sorunlarını ve önerilerini ortaya koyabilir.

Bu vesileyle Erzurum’da tiyatro seyircisi, estetik ölçütleri, tiyatro sanatını nasıl değerlendirdikleri, ilgi alanları ve uygulanma metodolojileri çalışmamızın konusu olmaktadır.

Bu değerlendirmeler, seyirci anketleri (1010 kişi üzerinde) yapılarak “Erzurum’da tiyatro”, “tiyatro ve seyirci ilişkileri” çeşitli analizlerden geçirilerek istatistiksel değişkenler baz alınarak çalışmamızda sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, seyirci, analiz, sahne, Erzurum, anket, sanat, oyuncu, yazar, analiz, istatistik, veri.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THEATER AUDIENCE PROFILE IN ERZURUM (2022-2023)

Emrah ÇILGI

Advisor: Prof. Dr. Bünyamin AYDEMİR

April 2024, 124 Pages

Theatre is both a creative and interpretive art. It is a product of man's effort to understand, express and transform himself and society. The audience is both the reason for the existence and the complementary and one of the most important elements of the art of theatre is the audience. While watching the theatre play, the audience enters into both an emotional and mental interaction, believes in the illusion of reality presented in the theatre play, empathizes with the actors, tries to decipher the meaning of the play and receives the message of the play.

The historical development of theatre shows how the audience affects the art of theatre, how it is affected by the art of theatre and how it participates in the change of the art of theatre. In this context, it explains what the audience expects from theatre art, what it offers to the audience and what theatre art creates on the audience. Aesthetic criteria of theatre, how the audience evaluates the art of theatre, how it contributes and how it improves its quality. Staging forms of theatre play, how the audience communicates with theatre art, how the audience is involved in theatre art and how the audience affects the form of theatre art.

The audience profile of the theatre expresses who is interested in the art of theatre, who has access to it and how it enriches its diversity. Audience education of theatre reveals how the audience learns the art of theatre, how they are prepared for the art of theatre and how they contribute to the development of the audience's art memory.

Erzurum is a historical and cultural city located in the Eastern Anatolia Region of Turkey. Erzurum is also an important theatre centre. Theatre audiences in Erzurum are interested in both local and national theatre plays. They know that theatre is an entertaining, educational and critical art. They realise that theatre has a role in shedding light on social problems, reflecting cultural values and supporting artistic creativity.

The theatre audience in Erzurum is an audience that respects theatre artists, appreciates their efforts and supports them. It is an audience that cannot get rid of the effect of the theatre plays even after watching them, and talks, discusses and comments on the plays. The theatre audience in Erzurum is an audience that strives for the development and spread of theatre, participates in theatre events, tries to increase theatre awareness, knows that the art of theatre is a part of life, loves theatre and keeps it alive. The importance of the audience in theatre and

theatre art can be examined under headings such as the historical development of theatre, functions of theatre, aesthetic criteria of theatre, staging styles of theatre, audience profile of theatre and audience education of theatre. Each of these titles can reveal the audience's contribution to the art of theatre, its problems and suggestions.

On this occasion, the theatre audience in Erzurum, their aesthetic criteria, how they evaluate the art of theatre, their areas of interest and methodologies of implementation are the subject of our study.

These evaluations, audience surveys (on 1010 people), "theatre in Erzurum", "theatre and audience relations" are presented in our study based on statistical variables through various analyses

Keywords: Theatre , audience , analysis , stage , Erzurum , survey , art , actor , writer, analysis, statistics, data.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
Dünya ile Türkiye’de Tiyatro ve Seyirci	3
Dünya Tiyatrosunda Seyirci	3
Antik Yunan Tiyatrosu ve Seyirci	4
Eski Roma Tiyatrosu ve Seyirci	5
Orta Çağ Tiyatrosu ve Seyirci	6
Rönesans Tiyatrosu ve Seyirci	7
Klasik Dönem ve Seyirci	8
Romantik Dönem ve Seyirci	9
Modern Tiyatroda Seyirci	9
Çağdaş Tiyatro ve Seyirci	12
Türkiye’de Kurumsal Tiyatrolar ve Seyirci	15
Cumhuriyet Sonrası Türkiye’de Seyirci	15
Türkiye’de Devlet Tiyatroları – Şehir Tiyatroları ve Seyirci	16
Türkiye’de Özel Tiyatrolar, Amatör Tiyatrolar ve Seyirci	17
İKİNCİ BÖLÜM	20
Erzurum’da Tiyatro Seyirci İlişkisi	20
Erzurum’da Tiyatro Tarihi	20
Erzurum’da Tiyatro Seyirci İlişkisi	25

Anketle Erzurum’da Seyirci (2022-2023)	28
Erzurum’da Tiyatro Seyircisi Anket Veri Analizi	29
SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Verilerine Göre Anket Çalışma Sonuçları	29
Tüm Katılımcılara Göre Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Etkinliklerin Frekans Analizi.29	
Tüm Katılımcılara Göre Katılım Sağlanan Tiyatro Türü Frekans Analizi.	31
Tüm Katılımcılara Göre Katılım Sağlanan Tiyatrolar Frekans Analizi.....	32
Tüm Katılımcılara Göre Tiyatroya Katılım Nedeni Frekans Analizi ve Çıkarımlar	35
Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Sayı Yeterliliği ve Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği Frekans Analizi ve Çıkarımları.....	40
Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)	41
Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Sahneleme Sayısının Yeterliliği Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation).....	43
Katılımcının Cinsiyetine Göre Kurs Katılım İsteği Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)	44
Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerin Tiyatroya İlgisi Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)	45
Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerin Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation).....	47
Katılımcının Cinsiyetine Göre Tek Başına Tiyatro Seyretme Durumu Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation).....	48
Katılımcının Cinsiyetine Göre Bütçe Ayırım Durumu Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)	49
Katılımcının Cinsiyetine Göre Oyun Ücreti Tercihi Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)	51
Katılımcının Cinsiyetine Göre Turne Oyun ve Oyuncuların Turne Yapma İstekleri (Crosstabulation)	52
Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği (Crosstabulation)	53
Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)	55
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarının Yeterlilik Sayısı (Crosstabulation)	56
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Talebi (Crosstabulation)	58
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)	59
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)	61
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Talebi (Crosstabulation)	58

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)	59
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)	61
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Tek Başına Katılım (Crosstabulation)	63
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)	65
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarında Ücret Tercihi (Crosstabulation)	67
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyun ve Oyuncu Seyretme İsteği (Crosstabulation)	69
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyun Sayısını Yeterli Bulma (Crosstabulation)	70
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)	72
Cinsiyetine Göre Tiyatro Tipi Tercihi (Crosstabulation)	74
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)	76
Analiz ve Bulguların Detaylı İncelenmesi	77
Tiyatro Türleri ve Katılım Frekansı	77
Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Katılım Nedenleri	78
Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi	78
Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Katılım Nedenleri	79
Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi	79
Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi	79
Erzurum’da Tiyatro Seyircisi Klasik İstatistiksel Veri Değerlendirmeleri	80
Tiyatro Türleri ve Katılım Frekansı	77
Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Katılım Nedenleri	78
Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi	78
Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi	78
Tiyatro Katılım Nedenleri	79
Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi	79

Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi.....	79
Erzurum’da Tiyatro Seyircisi Klasik İstatistik Değerlendirmeleri.....	80
Excell Veri Kümesine Göre Anket Çalışma Sonuçları	80
Eğitim Durumuna Göre İstatistikler.....	80
Cinsiyete Göre İstatistikler.....	88
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	98
EKLER	99
EK-1. Anket Formu	99
ÖZGEÇMİŞ	99

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1. <i>Tiyatro Dışı Katılım</i>	29
Tablo 2. <i>Katılım Sağlanan Tiyatro Türü Frekans Analizi</i>	31
Tablo 3. <i>Katılım Sağlanan Tiyatroların Frekans Analizi</i>	32
Tablo 4. <i>Tiyatroya Katılım Nedeni Frekans Analizi</i>	34
Tablo 5. <i>Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği Frekans Analizi</i>	36
Tablo 6. <i>Katılımcıların Cinsiyetine ve Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)</i>	41
Tablo 7. <i>Katılımcıların Cinsiyetine Göre Tiyatro Sayısının Yeterliliği (Crosstabulation)</i>	42
Tablo 8. <i>Katılımcının Cinsiyeti – Kursa Katılım İsteği (Crosstabulation)</i>	44
Tablo 9. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)</i>	45
Tablo 10. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)</i>	46
Tablo 11. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Tek Başına Tiyatro Seyretme Durumu (Crosstabulation)</i>	48
Tablo 12. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe Durumu (Crosstabulation)</i>	49
Tablo 13. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Oyun Ücreti Tercihleri (Crosstabulation)</i>	50
Tablo 14. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Turne Oyunu İstekleri (Crosstabulation)</i>	52
Tablo 15. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği (Crosstabulation)</i>	53
Tablo 16. <i>Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Fiyatı (Crosstabulation)</i>	55
Tablo 17. <i>Katılımcıların Eğitim Durumu – Yeterlilik (Crosstabulation)</i>	56
Tablo 18. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Talebi (Crosstabulation)</i>	58
Tablo 19. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)</i>	59
Tablo 20. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)</i>	61
Tablo 21. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Tek Başına Katılım (Crosstabulation)</i>	63
Tablo 22. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)</i>	64
Tablo 23. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarında Ücret Tercihi (Crosstabulation)</i>	67

Tablo 24. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyun ve Oyuncu Seyretme İsteği (Crosstabulation)</i>	68
Tablo 25. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyun Sayısını Yeterli Bulma (Crosstabulation)</i>	70
Tablo 26. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)</i>	72
Tablo 27. <i>Cinsiyetine Göre Tiyatro Tercihi (Crosstabulation)</i>	74
Tablo 28. <i>Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)</i>	75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Katılımcının Yaşına Göre Bilet Fiyatı Tercihi	80
Şekil 2. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Faaliyet Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi ...	81
Şekil 3. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Katılım İsteği Veri Kümesi	81
Şekil 4. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Katılım İsteği Veri Kümesi	82
Şekil 5. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Gitme Veri Kümesi .	82
Şekil 6. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Nedeni Veri Kümesi	83
Şekil 7. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tek Başına Tiyatroya Katılma Veri Kümesi	83
Şekil 8. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayrılan Bütçelerin Veri Kümesi	84
Şekil 9. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatlarıyla İlgili Veri Kümesi	84
Şekil 10. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyuncuların Veri Kümesi	85
Şekil 11. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Tercihi Veri Kümesi	85
Şekil 12. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyunların Veri Kümesi .	86
Şekil 13. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum 'da Tercih Edilen Tiyatroların Veri Kümesi.....	86
Şekil 14. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyunların Turne Tercihi Veri Kümesi	87
Şekil 15. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum 'da Oynanan Oyunların Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi	87
Şekil 16. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Katılım Sağlanan Sanatsal Faaliyetler Veri Kümesi	88
Şekil 17. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Faaliyet Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi .	88
Şekil 18. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarının Katılım İsteği Veri Kümesi	89
Şekil 19. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatro Sanatına Olan İlgisi Veri Kümesi	89
Şekil 20. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Veri Kümesi	90
Şekil 21. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Nedeni Veri Kümesi	90
Şekil 22. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tek Başına Tiyatroya Katılma Veri Kümesi	91
Şekil 23. Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayrılan Bütçelerin	

<i>Veri Kümesi</i>	91
Şekil 24. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatlarıyla İlgili Veri Kümesi</i>	92
Şekil 25. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyuncuların Veri Kümesi</i>	92
Şekil 26. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Alım Tercihi Veri Kümesi</i>	93
Şekil 27. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyunların Veri Kümesi .</i>	93
Şekil 28. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum 'da Tercih Edilen Tiyatroların Veri Kümesi</i>	94
Şekil 29. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyunların Turne Tercihi Veri Kümesi</i>	94
Şekil 30. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum 'da Oynanan Oyunların Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi</i>	95
Şekil 31. <i>Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Katılım Sağlanan Sanatsal Faaliyetler Veri Kümesi</i>	95

GİRİŞ

İnsan yaşamı içinde tiyatro olgusunun yerini doğru bir yolda tespit edebilmek için her şeyden önce bu sanat dalının toplumdaki görevini açık ve seçik ortaya koymak gerekir. Çünkü tiyatro, toplum içerisinde yaşayan insanların -tek tek değil- topluca katıldıkları bir anlatım aracıdır. Bu sebeple de edebiyat türlerinden daha farklı özellikler içerir. Tiyatronun kaynağı, yaşamsal ihtiyaçlarını sağlayan ilkel insanların, onları yaşatan, üreten ve geliştiren eylemlere, duygulara ve düşüncelere karşı takındıkları tavırdadır (Nutku, 2000).

Tiyatro, Tanzimat Dönemi'nde kültür hayatımıza giren önemli bir sanattır. Türk tiyatrosunun geleneksel tiyatrodan Batı tarzı tiyatroya geçiş döneminde seyircinin bu sanata karşı yaklaşımı ve fikrinin ne olduğu hakkında daha önce yapılmış kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Oysa toplumsal anlamda önemli bir geçiş dönemi olan Tanzimat hem siyasî hem de edebî anlamda büyük değişimlerin yaşandığı bir dönem olmakla birlikte tiyatro, bu iki önemli konunun en fazla tartışıldığı alan olmuştur.

Tiyatroda seyircinin önemi hakkında yapılan başka çalışmalar da bulunmaktadır. Biz bu çalışmamızda tiyatrodaki seyircinin, edebi metnin okuru gibi değerlendirilmesi gerektiği fikrinden hareket ederek kuramsal anlamda bir açılım getirmeye çalışacağız. Tiyatro; yazar, oyuncu ve seyircinin temel etkileşiminde birçok unsurun bir araya gelmesi ile anlam kazanan bir sanattır. Seyirci, bu üçlü etkileşim içinde odak noktası olması sebebiyle önem kazanmaktadır (Demirdağ, 2016).

Tiyatro; yüzyıllardır insanların duygusal, düşünsel ve toplumsal deneyimlerini aktarmak, ifade etmek ve paylaşmak için kullanılan güçlü bir sahne sanatıdır. Bu sanat, sahnede canlı olarak gerçekleşen performanslarla seyirci ile etkileşim halindedir. Seyirci ile oyuncu arasında derin bir bağ kurulmasını sağlar ve sahnedeki olayların anlamını, duygusunu ve etkisini artırır.

Sahnede canlı olarak gerçekleşen performanslarla seyirci ile doğrudan etkileşim halindedir. Bu performanslar, oyuncuların beden dili, ses tonu, jest ve mimikleriyle karakterleri canlandırmasıyla gerçekleşir. Seyirci, bu canlı performanslarla duygusal, düşünsel ve estetik bir deneyim yaşar.

Seyircinin rolü ve etkileşimi ise tiyatro oyununu izlerken aktif bir katılımcı haline gelir. Oyuncuların performansına tepki verir, karakterlerin duygularını paylaşır ve hikâyenin gelişimini takip eder. Bu etkileşim, seyircinin sahnedeki olayları daha derinlemesine anlamasını ve deneyimlemesini sağlar. Oyuncu-seyirci iletişimi ise tiyatro sanatındaki en önemli iletişimdir. Oyuncu ile seyirci arasındaki etkileşim doğrudan olmaktadır. Oyuncular, seyircinin tepkilerine göre performanslarını şekillendirirler. Seyirci ise oyuncuların

performansını alkış, gülme, sessizlik gibi tepkilerle geri bildirir. Bu geri bildirimler, sahnedeki atmosferi ve oyuncuların performansını etkiler.

Tiyatro toplumsal meseleleri ele alarak seyirciyi düşünmeye ve tartışmaya teşvik eder. Politik, sosyal veya felsefi konuları işleyen oyunlar, seyircinin düşünsel boyutunu harekete geçirir ve toplumsal değişime katkıda bulunur. Farklı karakterlerin yaşadığı deneyimleri seyirciye aktararak empati kurmayı teşvik eder. Seyirci, sahnedeki karakterlerin duygusal deneyimlerini paylaşır ve bu deneyimler aracılığıyla insan doğasını daha iyi anlar. Tüm bu faktörler, tiyatronun seyirciyle etkileşimini derinleştirir ve sahnede yaşananları sadece bir gösteri değil, ortak bir deneyim haline getirir. Seyircinin duygusal, düşünsel ve toplumsal dünyasını zenginleştirir, insanların birbirlerini daha iyi anlamasını sağlar.

Tiyatronun merkezinde seyirci ve seyircinin tiyatroyu algılaması vardır. Dolayısıyla tiyatrodaki iktidar seyirciye aittir ve “Seyirci sadece bir hikâyeyi (bir masal yatay eksen) takip etmek zorunda değildir ama her seferinde sahneye koyma işlemine yardım eden bütün işaretlerin tüm figürlerini de yeniden meydana getirmelidir. Aynı zamanda gösteriye bütünüyle kendini vermeye zorlanır (kimlikleme) ve sonra geri çekilmesi beklenir (mesafe)” (Ubersfeld, 1982: 41).

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA İLE TÜRKİYE'DE TİYATRO VE SEYİRCİ

Dünya Tiyatrosunda Seyirci

Tragedya, komedyalar olarak yazılan oyunlar ilk biçimlerini İ.Ö 5. yüzyılda almış ve ilk seyircileri, Atina vatandaşları olmuştur. İlk tiyatro seyircilerini de böylelikle görmüş oluruz. Tiyatroya dair ilk kuramsal görüşlerin, Antik Yunan düşüncesi ile filizlendiği ifade edilmektedir. Antik Yunan düşüncesi, tiyatro alanında temel kuramsal görüşleri ortaya koyarak bu sanat dalının gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bu dönemde öne çıkan Aristoteles'in "Poetika" adlı eseri, tiyatro ile ilgili sınırları ve kuralları belirleyerek seyircinin duygusal deneyimine odaklanmıştır. Biçimsel açıdan, Antik Yunan döneminde tiyatro seyircisiyle ilk kez karşılaşmış ve bu, tiyatro sanatının evriminde önemli bir adımı temsil etmiştir. Bu yüzden Aristoteles'in Poetika isimli eseri tiyatro sanatının önemli bilgi kaynaklarından. Tiyatroya dair sınırların-kuralların belirlendiği eser ile seyircilerin duygu hissine kapılması üzerinde yoğunlaşmıştır. Tiyatro seyircisi ilk defa biçimsel bakımdan bu dönem içerisinde karşılaşmıştır denilebilir. Ardından Roma, Orta Çağ, Rönesans, Modern ile modernizm kapsamından doğarak bugüne değin postmodern döneme kadar farklı ekonomik-siyasal gelişmelerden etki hissetmiş, farklı yapısal olarak dönüşümlere uğramış olduğunu söylemek mümkündür (Şener, 2015: 15).

Tiyatro, pek çok değişkenin bir araya gelmesi ile anlam kazanan çok boyutlu olarak değerlendirmesi gereken bir sanat dalıdır. Bir oyunun sahnede sergilenmesi, oyun yazarından seyirciye, oyuncudan yönetmene çeşitli ve çok sayıda bakış açısıyla, iş birliğini gerektirir. Bu bağlamda seyirci tiyatro sanatının olmazsa olmaz öğelerindendir. Seyircisiz bir tiyatro oyununun anlamı olabilir mi? Oyun yazarıyla başlayan bu sürecin amacı seyirciyi etkilemektir. Seyirciyi tiyatroya çekmek ve orada birkaç saatini geçirmesini sağlamak için yapılan tüm faaliyetlerin altında onun beğenisini canlı tutmanın arayışı yatmaktadır. Bunu yaparken öncelikle seyircinin neden tiyatroya gittiği sorusuna cevap vermek gerekmektedir. İlk olarak şu soruyu sormalıyız: Seyirciyi ne yönlendiriyor? İnsanlar neden tiyatroya gidiyorlar? Hamlet'in dediği gibi, "Bir gösteriye gidip 'bir sahnenin ustalıkları' için neden 'arzı endam' ediyorlar?" (Esslin 1996: 105)

Seyircinin bakış açısı ve beklentisine göre tiyatroya gitme nedenine verilebilecek pek çok cevap vardır. Bununla birlikte verilebilecek ilk cevap "İyi vakit geçirmek için" olacaktır. Bunun yanı sıra "eğlenmek" yanıtı da verilebilir. Tiyatro eğlence midir sorusunu da aynı zamanda aklımıza gelebilir. Trajedileri ve ağır dramları düşündüğümüzde seyirciyi tiyatroya çeken en önemli nedenlerden birinin sanatsal yaşantı ya da estetik duyarlılığa olan ihtiyaç olduğunu

söyleyebiliriz. "En sonunda etkiyi ve anlamı yaratan seyircinin imgelemidir ve bu deneyimin sonucu yalnızca vakit geçirten gösteri değil, o gösterinin anlamıdır." (Esslin 1996: 109). Öyleyse seyircinin oyunu izlerken aradığı anlam onu tiyatroya çekmektedir. Bu "anlamın" oluşmasında oyunun içeriğinin etkisi büyüktür.

Antik Yunan Tiyatrosu ve Seyirci

İçerisinde yer aldığımız dönemin tiyatrosuna ait temeller incelendiğinde Dionysos ayinlerine kadar giden yapısal özelliklerle karşılaşmaktayız. Dönemimizin dramatik tiyatroya dair anlayışı o dönemlerde temellenmeye başlamıştır. Dünya tiyatrosuna ait temelde Antik Yunan tiyatrosunun özelliklerini içerisinde barındırdığı varsayılmaktadır.

Aslında yüzyıllardır tiyatro seyircisinin her anlamda önemli olduğu gözlenmektedir. İnsanları bir araya toplamanın en mantıklı çözüm yollarından biri olan tiyatronun seyircisini bir araya getirdiğini gözlemleyebiliriz. Platon'a ait "Devlet" isimli eserinde sanatın topluma ait değerlerin yüceltilmesi, ahlâklarının eğitime olan desteğini de bulundurmak olduğunu ifade etmektedir. Sanat toplumu etkileyebiliyorsa zeki liderlerin bundan istifade etmeleri gerekmektedir. Platon'un bu savunuşu doğrultusunda seyircilerin eğitime dair yönlendirilmesi bakımından tiyatronun daha ilk dönemlerden beri etkin vasıta olduğuna dair düşünce ortaya konulabilir (Şener, 2006: 23).

Tiyatronun tarihi ile seyircinin var oluş süreci aynı zamanda oluşmuştur diyebiliriz. Seyircilerin sistematik düzen dahilinde meydana getirilen tiyatroya ait yapılarıyla karşılaşması ile oyun/oyunların izlenilmesine dair alışkanlıkları kazanmasında başlanılmasının aynı dönem içerisinde meydana geldiği ifade edilebilir (Korkmaz, 2009: 64).

Aristoteles'in Poetika adlı eserini incelediğimiz zaman tiyatronun oluşumu ile birlikte seyirciyi de görebilmekteyiz. Tiyatro seyircisi denildiğinde, Antik Yunan döneminde karşılaştığımız Aristoteles akla gelmektedir. Aristoteles M.Ö. 320'li dönemlerde ele aldığı Poetika adlı eser incelendiğinde bugünün dramatik tiyatroya ait yapısı adına halen daha geçerliliğini muhafaza eden yapısal özellikleri bulunduğu ifade edilebilir. Seyircilerin etkilenmesi ve tiyatronun halk nezdinde etkisine dair ilk keşifler bu eser içerisinde yer almaktadır (Aristoteles, 2012: 22).

Antik Yunan'da kapsamı çizilen, sistematik şekilde tiyatro seyircisine dair kavramın inandırıcılıkla aynı yönlü, özdeş olmaya dayalı olarak yapısal özellikleri barındırdığını ifade etmek yerinde olacaktır.

Poetika isimli eserin VI. bölüm içerisinde tragedya yapıtına ait biçimsel oluşum ile sahneye aktardığı kahramanlara ait niteliklerden bahsederken zamanla tartışma oluşturacak katharsis kavramının üzerinde ısrar ile durmaktadır (Aristoteles, 2012: 22).

Seyircilerin oyunda kendilerine ait, kendilerinden bir şey bulmaları ve seyircinin, oyuncunun yaşadığı duyguları kendisinin de yaşayabilmesi seyir için önem sarf etmektedir. Seyirci arınarak, ruhunun dinginliğine ulaşması ve akılcı düşünmesine tragedya karakterleri ile ulaşabilir. Katharsis sebebiyle seyirciler tarafından izlenen oyun gerçek yaşam içerisinde eylem olmadan kalınabileceği, izlenen oyun kapsamında yaşanmış olan simülatif tatminlik sebebiyle gerçek bir tiyatro hedeflendiği daha iyi bir insan olunmaya yönelik eylemin gerçekleşmeyeceğini ifade eden Mutlu Parkan, Katharsis'e ait kavramı seyirci bakımından eleştirirken; Aristotelesçi oyuna dair sanatta kahramanın, kendisine ait iç dünyasını bütün sadeliğiyle dışarıya aktarabilmesi için sahne oyunlarından istifade ederek, bu denli hallere aktarılması yapılır. Olan bütün olaylar, kahramanın ruh çatışmasına itmek hedefini gütmektedir. Bu şekilde kahraman ile özdeşleşen seyirciler, kahramanın içerisinde bulunduğu ruhsal çatışmaları hissetmeleri sebebi ile olaylarla figürleri serinkanlı olarak eleştirme, değerlendirme ile yargılama imkanından yoksun kalmaktadır (Parkan, 2004: 48).

Eski Roma Tiyatrosu ve Seyirci

Roma Dönemi tiyatro seyircisi vahşetin, kanın ve ızdırap çeken insanların durumundan haz alan bir seyirciydi. Güncel olayları, tartışmayı, verilen mesajı değil daha çok şiddeti seven bir seyirci kitlesi görülmektedir. Antik Yunan Dönemi'nin Yunanistan içerisindeki ilk devresinin kapanmasının ardından, ikinci devre Eski Roma içerisinde açılmış, dönemsel olarak geçiş tiyatro seyircisinin yapısal bakımdan oldukça önemli dönem şeklinde görülmektedir. İkinci dönem olan Roma Dönemi, seyircileri Romalıların savaşçı ülke geleneklerinden ötürü savaş ile elde edilen ganimet, köle sisteminden kalan tiyatro oyunlarından beklenen durumlar da aynı doğrultudadır. Romalıların özelliklerinden biri de savaşçı yapısı bulunan gladyatörlüğe dayalı olduğunu ifade eden Şahin (2018: 18) Roma Dönemi'ne ait seyircinin, insanoğlunun kan akıtmasından, ızdırap çekmesinde ve yaşamının sonlanmasından oldukça zevk duyan profil olduğunu ifade etmektedir (Şahin, 2018: 16).

Tiyatro yapılacak alanların mimarileri de bu bağlamda incelenmektedir. “Parados” adlı seyirci giriş yerleri, “Cavea” adlı seyircinin oturduğu bölümler, “Diazoma” adlı Cavea'yı ortadan bölen bölümler vardır. Bu doğrultu ile Roma Dönemi'ne ait seyircilerin günümüz futbol maçlarına ait seyirci topluluklarından daha düzensiz seyircisi bulunmaktadır şeklindeki beyanı ile Nutku (2000: 81); eğlenceyle alakadar olan seyirciler, özel devlet görevlileri tarafından düzen sağlanılsa da seyirciler oyun esnasında gezinti yapmakta özgürdürler. Bazen bir seyirci topluluğu, oyun sırasında tiyatronun dışında yiyecek-içecek satın alarak yeniden tiyatroya gelmek adına içeri girmektedir (Nutku, 2000: 81).

Seyircinin tiyatroya olan ilgisi tamamen kendi haz tatmini olarak incelenmektedir. Seyirci tamamen kendi zevklerini ön plana çıkarmıştır. Roma'ya ait tiyatro seyircilerin anestetik sanat anlayışına yoğunlaşırken, Roma tiyatrosunun başından beri Yunan'a ait Büyük nüfusu içerisinde barındıran kentlerden seyirci incelemesi yaparak zevklerine ait karşılaştırmaya dayalı olduğunu ifade etmiştir. (Ekinci, 2016: 45).

Orta Çağ Tiyatrosu ve Seyirci

Önceki dönemlere göre şiddetin ve vahşetin daha az olduğu bir dönem diyebiliriz. Tiyatro seyircisi bakımından incelendiğinde tarihsel devrim dönemi şeklinde isimlendirilme yapılabilecek olan bu dönem, Batı Roma İmparatorluğu ardından Rönesans'a kadar aradaki dönem, Orta Çağ tiyatrosunun bulunduğu dönem şeklinde tanımlanabilir. Orta Çağ dönemindeki her şey Roma Katolik Kilisesinin etkisindedir. Orta Çağ tiyatrosu başlangıçta Katolik kilisesinin yasaklarıyla karşı karşıya kalmış, ekonomik olarak da bu neden ile çöküşe geçmiştir. Bu nedenle sadece dini temalı oyunların icrası gerçekleştirilmiştir (Şahin, 2018: 21).

Kilisenin etkisiyle daha çok dini temalı oyunların icra edildiği bir dönem olarak dikkat çeker. Orta Çağ tiyatro tanımı oldukça farklı türleri içerisine almaktadır ki Orta Çağ'da tiyatroya ait sanatın bir asırlık dönemiyle coğrafya bakımından bütün Avrupa'ya ait kıtayı kapsamaktadır. Orta Çağ'ın başlaması ile Roma Katolik Kilisesi tiyatroyu Roma tiyatrosunun eğlencesine ait oyunların durdurulması niyetiyle yasak koymuştur. Roma tiyatrosu; politik-ekonomik olarak imparatorluk koşulları ile iyileşme gösteren, sirk, at yarışı, Roma komedilerinden meydana gelen oldukça büyük eğlence sektörüne destek verilmesini onay verilmesi münasebetiyle çökmektedir. Orta Çağ tiyatrosunda din harici dramaya dair oldukça az bilgiye sahibiz. Bilinen bilgi, tiyatro şeklinde isimlendirilmeyerek temsillerden bazılarının yapılmasıdır. Bahse konu temsiller ise orijinal pagan kültürü etkisiyle olduğu tahmin edilmektedir.

Roma Dönemi'ne ait eğlence anlayışı ile oluşan ve açık bir şekilde taklit olan oyunlar, halk tarafının eğlenmesi odaklı olarak sunumu yapılan gösterilerdir. İnsanoğlunun günlük yaşantısındaki bütün bireylerle olan olayları oyun içerisine almaktadır. Oyunlar sokaklarda, açık alanlarda sergilenmesi, günlük yaşantıdan kesitler sergilenmesi halk tarafından ilgi çeker ve gezici topluluklarca yapılan oyun eleştiri niteliğindedir. Kilise baskısının yoğunluğundan ötürü eleştiri yüzeysel olarak derine inilmeden yapılmaktadır bahse konu bu özelliğiyle halk tiyatrosunun temel özelliğiyle beraber bağ kurulumu olduğu ifade edilebilir (Çevik, 2018: 3).

Katolik Kilisesi tarafından uygulanan yasaklara karşı eğlendirme türünde gezici bazı öykü anlatıcılarında yer aldığı fakat yeterli düzeyde derinliği bulunmayan yapıları bulunsa da halk tarafından alternatif meydana getirdiği ifade edilebilir. Sokak ve meydanlardaki sergilenen oyunlar, seyircilere yaşantılarını sürdürdükleri alanlar kapsamı çerçevesinde oyunları izleme

olanağı sunmuştur. Tiyatro seyircisinin tiyatroya ait oyunlar adına hazırlığı yapılmış sahneler haricinde oyun takibi fırsatı olduğu bu dönem skolastik anlayış baskısı altında süregelse de tiyatro tarihi bakımından incelendiğinde alternatif olarak ilk sahne örneği şeklindedir.

Tiyatro etkisinin, gücünün bilindiği ve propaganda aracı olarak kullanıldığı dönemleri de bu dönemlerden başlayarak inceleyebiliriz. Hiç şüphe yoktur ki halk tarafından meydana gelen seyirci zümresine herhangi bir fikrin aşılmasındaki önem tiyatronun propaganda aracı şeklinde kullanımı, bizlere tiyatronun etkisine dair oldukça önemli bilgiler sunduğu söylenilebilir. Bu dönem içerisinde oyun sergilemenin farklı esnaf zümrelerince de yapıldığı, görülmektedir. Oyunculuk performansından ziyade seçimi yapılan konu ile dini hikayeler ön plana çıkmaktadır (Nutku, 2000: 89).

Tiyatronun çağlar arası ve dönemsel olarak değişkenliğini de dönemleri detaylı olarak incelediğimizde görebilmekteyiz. Bir dönemde kan ile mutlu olan seyirci, bir dönem gülerek haz tatmini sağlayabilmektedir. Tiyatro devamlı olarak değişim ile dönüşüm ile senelerce süregelmiştir. Dönüşüm ile değişimin ölüm ve yeni doğumlar ile yapıldığını bizlere göstermektedir. Değişimin ise çok fazla nedenden dolayı gerçekleştiğini ifade edebiliriz. Siyasal hareketler ile ekonomik değişimler gibi etmenler tiyatronun dönüşüm göstermesinde oldukça önemli yere sahiptir. Temeli din olan savaşlar, coğrafi ile fikişsel olmasının yanı sıra kültürel olarak değişimler ile de tiyatronun eskiye nazaran yeniyi doğurmasına vesile olmuştur. Dolayısı ile bahse konu durumun seyircilerin de yapısal özelliklerinde dönüşüm sağlanmasına vesile olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Rönesans Tiyatrosu ve Seyirci

Tiyatronun dönüşümü olarak baktığımız bu dönemde seyircinin sınıfsal yapısı da izlenmektedir. Bilim, sanat ile kültürün sil baştan doğması şeklinde tanımlaması yapılabilecek Rönesans Dönemi, bütün alanlarda değişim ile dönüşümün meydana geldiği zaman dilimi şeklinde karşılaşmaktayız. Bir asrı aşan kilisenin baskısında skolastik kapsamın içerisinde yer alan toplum, Aydınlanma Dönemi'ne geçmiştir. Ekonomik olarak yönetim kilise baskısından çıkarak ticari olarak faaliyetleri icra eden orta-üst sınıf yönetimine dahil olmuştur. Bu da genel olarak tiyatronun yapısal dönüşüm içerisinde oldukça önemli etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dini oyunlardan ve baskıdan çıkabildiği dönem ve tiyatronun yerleşik düzene geçtiği dönemdir. Gezici olmaktan yerleşik olmaya geçilmiştir de diyebiliriz. Mali kaynaktaki değişim tiyatrodan da radikal değişimler geçirmesine vesile olmuştur. İngiltere soylular ile kraliyet tarafından profesyonel olarak icra edilen tiyatro topluluklarına verilen destek ile başlamaktadır.

Bahse konu bu topluluklar üst sınıfın mali destekçilerinin de hoşuna hitap etmeye başlamıştır. Destekçiler eğlenmeyi arzu ettikleri için oyunlar zamanla yoğun olarak din harici ve arındırılmış şekle bürünmeye başlamıştır. Zamanla bu beğeni alt sınıf zümrelerine de geçmiştir. En sonda Blackfriars Tiyatrosu tarzında kalıcı tiyatro binalarının yapımı ile tiyatro sanatı gezgin topluluktan, kilisenin imkanlarından ve hanlara sahne olmasından çıkarak oldukça önemi bulunan dönüm noktasının ilk fişegini vermiştir. Kalıcı tiyatrolar tarafından anlatım fırsatları sunmasının yanı sıra kendilerine has yerleşim yerleri bulunan profesyonel topluluklar tarafından kendileri tarafından inşaları da hazırlayacakları ve daha fazla kaynaklara erişmiş oldular. Bu şekilde tiyatronun özellikle gezgin ile amatör sanat biçimi aksine uygulama biçimleriyle standartları bulunan yeni bir meslek haline dönüşümü sağlanmış oldu (Belinger, 1927: 138 144, Aktaran, Çevik).

Bu dönemi, tiyatro seyircisinin bakış açısının değiştiği dönem olarak da inceleyebiliriz. Tiyatronun geçirmiş olduğu bu dönüşüm süreci, seyircilerin yapısal özelliklerine de etki eden faktör olduğu ifade edilebilir. Rönesans döneminden önce dogmatik paradigma üzerinden sadece sunumu gerçekleştirilen tiyatroya ait oyunları izleyen seyirci, bu dönem ile daha farklı bakış açıları ile sergilenen tiyatroya ait oyunları izleme şansına sahip olmuştur. Rönesans dönemi adına önemli bakış açısının da boyutu bulunan Hümanist yaklaşımın, seyirci merkezli olarak oyunların oluşması adına önemli faktör olmuştur (Brockett, 2000: 314).

Sanat anlayışı ve seyirci beklentilerine ait önemli değişikliklerin görüldüğü Rönesans Dönemi'ne ait en önemli özelliklerden başka biri de toplumsal olarak yeni paradigmaların meydana geldiği dönem özelliğidir. Tiyatro ile seyirciye etki eden en yoğun etkilerden, İngiltere ile Fransa topraklarında yaygınlık gösteren Klasizm ile Romantizme dair akımlar, o döneme ait tiyatro seyircilerini etkilemek oldukça önemli paradigmatik boyutlar şeklinde olduğu bilinmektedir.

Klasik Dönem ve Seyirci

Klasik dönem tiyatro seyircisi daha elit ve soylu kişilerden oluşmaktaydı. Klasik tiyatroyu seyredenlere ait özellikler incelendiğinde, o dönemin saray soyluları ile karşılaşmaktayız. O dönemle beraber sahnede yerini alan tiyatroya, elit kesim tarafından erişim sağlanır ve soyluların eğlenmesi adına sahnelenmektedir.

O dönemin sarayları tarafından tiyatroya harcama yapılacak oldukça fazla parası bulunmaktadır. Kraliyetteki zenginlik arttıkça tiyatroya ayrılacak ödenekte aynı doğrultuda artış göstermekteydi. Erdemli kahramanların davranışları insanları etkilediği için insanları daha iyi insan yapacağına inanır.

Klasik tiyatroya ait düşüncenin ilkeleri olarak (Şener, 2008: 96);

- * Ahlâk bakımından eğitici olunması,
- * Biçime dair kuralları uygulamak ve
- * Yalınlık kapsamında inceliğe dikkat etmek yer almaktadır.

Saray içerisindeki inceleme göstermiş zevklerden ahlaki eğiticiliğe dair misyon bu dönem içerisinde de zevkleri aşarak tiyatronun araç şeklindeki fonksiyonuyla algılanış gösterdiği görülmektedir. Klasik dönemdeki tiyatro, seyircilere ait duygularına hitap etmiştir. Bu döneme ait tiyatronun anlayışına dair oluşan en büyük değişim, tiyatro tarafından seyircilerin duygulandırılması yoluyla etki hissetmesine dair ilkenin kabulüdür. (Şener, 2008: 120).

Romantik Dönem ve Seyirci

Tiyatro sanatının parlak dönemleri arasında incelediğimiz 18.yyın sonlarına doğru romantik akım oluşmuş, 19.yyın başlarında tiyatro sanatı ile beraber parlak dönemini geçirmiş ve 19.yyın ortalarına doğru da gücünü kaybetmiştir (Şener, 2006: 132). Seyircilerin duygusal bakımdan etki hissetmesi, mantık vasıtası ile inandırılması için oyunlara inandırıcılık katılması adına illüzyon yaratımı oldukça önemli olmuştur (Şener, 2006: 133). Paradigma kapsamında oluşan oyunlar seyirciler tarafından duygusal-düşsellik üzerine oturtulmuş olduğundan dolayı yorum yapılması mümkündür. Bu da seyirci merkezli olarak tiyatrodaki anlayış bakımından, tiyatronun yapısal özellikleri etki hissetmiştir.

Tiyatro sanatına olan ilgiden dolayı seyir yerleri geniş tutulmuştur. Localar ve döneme uygun mimari seyir yerleri de bu dönemde geliştirilmiştir. Seyirci sayısındaki artış, genel olarak seyir yerlerinin büyümesiyle seyircilerin rahat edebileceği şekilde inşasına başlanılmıştır. İnşası yapılan yapılar, mimari bakımından karmaşık ve bir o kadar da ayrıntı içermektedir. Seyir yapılacak yer at nalı şeklinde 3-4 ile 5 katlı localar haline dönüştürülmeye başlanılmıştır. Fakat Romantik döneme ait ruha uyumlu şekilde icra edilen yapılar devletlerin kültürlerine göre farklılıkları bulunmaktadır. Örnek olarak İngilizlere ait tiyatro yapıları genellikle amfi tiyatro şeklinde, localar yerine de balkonlar ile çevrili olmalarıdır (Nutku, 2000: 281).

Modern Tiyatroda Seyirci

Tiyatroda merkezde inançların, inanışların ve Tanrı'nın değil, insanın merkeze taşındığı dönem olan modernizm, aydınlanmaya dair ilkeleri temel alan toplumsal paradigmadır (Batur, 2009: 18). Bilim ile aklın beraber olarak merkeze alındığı günümüz dünya görüşünde, deney ile gözlem vasıtası ile ortaya çıkan bilgiler ışığı altında gelişme göstermeye dayalı felsefi yapının üzerinde durmaktadır. Modern öncesi ana merkezde Tanrı yer alırken, modernizmle beraber ana

merkezde insan bulunmaktadır (Odabaşı, 2012: 15).

İnsanın merkeze alınması ile seyircinin oyunla olan iletişimi güçlenmiştir. Bu durum hümanist paradigmasının ortaya çıkışı şeklinde de benimsenmektedir. Modernist paradigmanın, tiyatroya ait yapıya etkisi de bu bağlamda önemli yeri bulunmaktadır. Modern tiyatronun anlayışı ile insanı merkeze konumlandırmış, gözlem ile seyircileri en gerçekçi biçimde iletiminin sağlanmasıdır. Bu nedenledir ki modern dönem seyircileri oldukça derinden etki ettiren dünya görüşlerinden hümanizm ile realizm olduğu ifade edilmektedir. Modern tiyatroya ait kavram, realizm akımı ile beraber başlayarak tarihsel süreçte tekabül etmektedir. Realizm, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında Fransa topraklarında Romantizme karşı tepki şeklinde ortaya çıkarak modern tiyatronun da başlangıcı olarak görülmektedir (Karabulut, 2010: 49).

Toplumsal olayları seyircinin daha iyi analiz etmesi ve tercihlerini bu yönden kullanmaları, dönemin seyirci zevkine etki etmiştir. Modern dönemdeki seyircilerin üzerindeki realist dönemin etkisi, eleştirel yapısal özellikler kapsamında seyircilerin harekete geçmesidir. Modern tiyatronun seyircileri, toplumsal olarak yer alan problemlerin değerlendirilmeye başlamışlardır. Seyirciler toplumsal sorunlara dair gerçekleri kapsayan oyunların izlenimini tercih etmiş ve bundan ötürü de toplumsal gerçekleri kapsayan oyunların sayısında dönem içerisinde gün geçtikçe artış göstermiştir (Şener, 2006: 163).

19.yy'da siyasal, kültürel değişiklikler dönemin şekil almasını konusunda etkin rol oynamıştır. Realizm, on dokuzuncu yüzyıldaki Avrupa'da ekonomik, siyasal ile kültürel olarak değişimin de etkisi ile şekil alan ve kendisine has sanat kuramını meydana getiren akımdır. 1830'lu yıllarda Avrupa topraklarında on dokuzuncu yüzyıldaki ayırt edici özellikler oluşmaya başlamıştır. Sanayideki gelişme ile beraber güç kazanan kapitalizm etkisi ile burjuvazi sınıf Avrupa topraklarına egemen sınıf konumuna geçmiştir. Aristokrasi kendi kabuğuna çekilip, orta sınıf ise zafer naraları atmaktadır. Bu sırada işçi zümresinin diğer zümrelere karşı güvenlerinin olmaması nedeniyle 1830 yılındaki Temmuz Devrimiyle bu devrimi takip eden Temmuz Monarşisi ile beraber kendi haklarını kazanımı uğruna savaş ilan etmişlerdir (Karabulut, 2010: 49).

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı döneminde gelişme gösteren gerçekli tiyatroya dair anlayış sil baştan betimlenmesi yapılmış, belirli kurallara kavuşmuştur. Bahse konu bu kuralları belirtmek gerekirse (Ergil, 2013: 2).

- * Somut yaşam gerçeğinin yansıtılması,
- * Çevre etmenlerine dikkat edilmesi,
- * Bilime dair yöntemlerin uygulanması,

- * Düşüncelerin dış dünyaya açılımı,
- * Yanılsamanın yaratılması,
- * Dil ile,
- * Yaratıcı oyunculuktur.

Yirminci yüzyılda 1. Dünya Savaşı dönüm noktası olmuştur. Garde-Avant sanat akımları toplumsal olarak arka plandadır. 1. Dünya Savaşıyla beraber zamanla artış gösteren endüstrileşme ile kapitalizmin meydana getirdiği negatif gelişim söz konusudur. 1. Dünya Savaşı öncesi uluslardaki güçlenme ile meydana gelen şoven duygular, 1. Dünya Savaşı ardından insan ile uygarlığa karşılık olarak hissedilen güvensizliğe yerini bırakmıştır. Kapitalizm ile endüstrileşmenin oluşturduğu acıma duygusunun olmadığı çıkar savaşı, toplumların ahlaki değerlerinin çökmesine vesile olmuştur. Yirminci yüzyıla ait tiyatrodaki karakteristik özelliklerini natüralist ile realist tiyatrodaki yansıtmacılık ile sembolizme ait gizemli gerçeğe dair sezdirme anlayışının da ilerisinde bir sanat görüşü belirlemektedir. Tiyatroya ait bütün unsurları yeni anlatıma dair biçimlerin geliştiği bu anlayışa ise Avant Garde Tiyatro denilmektedir (Karabulut, 2010: 85).

Natüralist ile realist tiyatrosuna ait yansıtımın yapıldığı toplumsal gerekler ile seyirciler, yansıtılan gerçek gerçek midir? sorusunu sormaya başlamasıyla aslında gözüken gereğin arkasındaki gereklerin sorgulanmasını temin eden sanatsal paradigmalara yeşerdiği döneme denk geldiğini ifade edebiliriz. Bahse konu olan bu paradigmalara ise;

- * Ekspresyonizm,
- * Sürrealizm,
- * Fütürizm,
- * Dadaizm ile
- * Bauhaus görüşleridir.

Yukarıda belirtilen paradigmalara, paradigmasal boyutlarına ait en önemli olan fonksiyonları ise, tiyatroya ait tarih bakımından oldukça önemi bulunan yeni tiyatroların biçimlerinin oluşması adına platform formunun taşımını üstlenmeleri olmuştur. Bahse konu olan bu tiyatroların biçimleri ise;

- * Bertolt Brecht tarafından ortaya konulan “Epik Tiyatro”,
- * Artaud tarafından ortaya koyulan “Vahşet Tiyatrosu”,
- * Erwin Piscator tarafından ortaya koyulan “Politik Tiyatro”,

* Jerzy Grotowski tarafında ortaya koyulan “Yoksul Tiyatro” biçimleri şeklindedir.

Çağdaş Tiyatro ve Seyirci

Çağdaş dönem tiyatrosu ve seyircisi ülkelere göre değişiklik gösterebilmektedir. İki Dünya Savaşı arasındaki dönemde Rusya'da tiyatro mekânlarının toplumsal işlevini incelediğimiz zaman, toplumun geniş kesimlerinde yaygınlaştırma ve demokratikleştirme çabaları ile şekillenmiştir. Öncelikle, tiyatro mekânlarının işlevi, yaygınlaştırma ve demokratikleştirme hedeflerine odaklanmıştır. Böylelikle Rusya’da, tiyatronun sadece belirli bir sınıf veya kesim için değil, geniş kitlelere hitap etme amacını taşıdığını göstermektedir. Ayrıca, yeni kurulan tiyatro kulüpleri aracılığıyla, tiyatronun geniş kitlelere ulaşma ve etkileşimde bulunma amacı güdülmüştür.

Bu dönemi incelediğimiz zaman istatistiksel bilgiler, Rusya'da tiyatro alanında ciddi bir büyüme yaşandığını göstermektedir. 1917'den 1977'ye kadar olan süre zarfında 370 tiyatro binası inşa edilmiş ve 133.000'den fazla kulüp faaliyete geçmiştir. Bu, tiyatro alanındaki fiziksel altyapının ve organizasyonların büyüklüğünü vurgulamaktadır. Bu dönemde yapılan yeni binaların ve kulüplerin özellikle işçi sınıfının yoğun olarak bulunduğu fabrika ve yerleşim bölgelerine inşa edildiği belirtilmektedir. Bu stratejiyle, tiyatronun daha geniş kitlelere kabul ettirilmesi ve seyirciye ulaşılması amaçlanmıştır. Rusya'da tiyatro alanındaki toplumsal değişimi ve genişleme çabalarını dönemin tiyatro politikalarını ve toplumsal etkileşimini görmekteyiz. (Sevdi, 2010 : 22)

Alman tiyatrosu 20. yüzyıldaki değişim ve gelişimini, siyasal, kültürel ve sanatsal oluşuma odaklanarak bu bağlamda tarihe önemli bir yön veren ülkelerden biridir. Alman tiyatrosunun 20. yüzyıldaki evrimi incelenirken, öncelikle ülkenin tarihsel bağlamı göz önünde bulundurulmalıdır. Böylelikle Alman tiyatrosunun günümüzde hâlâ geçerliliğini sürdüren bir etkisi olduğu söyleyebiliriz. Bu dönemde ikiye bölünen Almanya’yı doğu ve batı olarak da inceleyebiliriz. Batı eksenli Almanya yeniliklere açıkken, doğu eksenli Almanya’nın yeniliklerde pek rol almadığını görmekteyiz. (Sevdi, 2010 : 22)

II. Dünya Savaşı'nın ardından, 1945 yılında, yıkık dökük tiyatrolara olan yoğun ilginin, bu dönemde, savaşın etkisiyle harap olan tiyatroların, yenilik arayışı içinde olan tiyatro adamları ve mimarlar tarafından fırsata çevrilmiştir. Rusya’da olduğu gibi Almanya’da da seyircinin oyunun içerisinde ve oyuna yakın olması düşüncesi benimsenmiştir. Seyircinin ilgisini hep taze tutabilmek için de çok fonksiyonlu mekanlarda tiyatro sanatı icra edilmiştir. (Sevdi , 2010 : 22)

Alman seyircisi genel olarak sahne sanatlarına yoğun bir ilgi göstermiş tiyatro, opera ve baleye yakın ilgi göstermiştir. Çok işlevli sahnelerin gerekliliği lazım iken, savaştan yeni çıkmış

bir ülkede her yere fonksiyonel sahne açmanın da pek mümkün olamayacağı gerçektir. Çok amaçlı salonlar daha çok ön plana çıkmıştır. Mimarlar ise iki sahneleme geleneğine uymak zorundadırlar. Birincisi, Brecht tarafından ortaya atılan ve seyircinin sahnede olanla kesinlikle özdeşlik kurmaması, oyunu belli bir mesafeden takip ederken yargılayan konumunda olmalıdır düşüncesiyle çerçeve sahnenin devamını gerektirdiğidir. İkinci ise siyasal amaçlı tiyatronun öncülerinden Piscator tarafından öne sürülen seyirci kışkırtılmalı, saldırgan bir tavır içinde coşan devrimci nitelikler taşımalıdır ve bu düşünce ancak arena sahnelerinde gerçekleşebilmesidir. (Sevdi , 2010 : 22)

Fransa, batı tiyatrosuna önemli katkılarda bulunan ve geleneksel tiyatrosunu 20.yy'da kendi geleneğini korumaya çalışan ülkelerdendir. Fransız tiyatrosu 20. yüzyılda kendine özgü tiyatro geleneğini sürdürmeye çalışmıştır. Bu muhafazakâr yaklaşım 1960'lara kadar devam etmiştir. Fransa'nın siyasi yapısı ise sadece tiyatroları desteklemekle yetinmemiş, tiyatro sanatını daha geniş kitlelere ulaştırmak için çaba göstermiştir. 1960'lardan sonra tiyatro faaliyetleri ülke genelinde yayılmış ve temel amaç, halka tiyatro alışkanlığı kazandırmak olmuştur. Böylelikle Fransız tiyatrosunun günümüzdeki tartışmasız konumunu elde etmesine katkıda bulunmuştur. Bu bağlamda seyir yeri ile oyun yerini bir arada kullanan ilk yönetmen olarak Antonin Artaud'u bu denemesi ile diğer alternatif uygulamacılarının yollarını açtığı görmekteyiz. Alternatif tiyatro grupları ise oyun yerleri olarak tarihsel anıtları, fabrikaları ve hatta parkları kullanarak, geleneksel çizgilerin ve alışlagelmiş tiyatro mekânlarının dışına çıkmışlardır. Seyirci ise bu süreçte alternatif bakış açısını benimsemiş ve tiyatro sanatının sadece bir bina da değil, her yerde seyredilebileceğini görmüştür. (Sevdi , 2010 : 22)

Amerika Birleşik Devletleri, tiyatro sahnelerini çok işlevli tiyatro mekânları haline getirmiş modern teknolojinin olanaklarıyla, akustik, elektronik ve teknik donanımlarla zenginleştirmeyi başarmışlardır. Böylelikle teknolojik altyapısı desteğiyle beraber estetik ve işlevsellik açısından da çığır açtığını göstermektedir. Seyircinin oyun yerini ortaya alarak, oyunu üç farklı açıdan seyretme imkânı tanıyan tiyatro sahneleri, geleneksel tiyatro anlayışını modern bir perspektifle birleştirerek ortaya çıkarmıştır. Seyirci ile oyun arasında ki iletişimin etkileşimini daha da güçlendirmeyi hedeflemiştir. Arena sahne biçimleri ise dört tarafı tiyatro seyircileri ile sarılarak geçmişe olan özleminde bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Amerikan tiyatrosunun seyircinin oyun esnasında birbirleriyle göz teması kurmasını sağlamak amacıyla seyirciyi sahnenin ortasına çekme çabası oyuncu ile seyircinin birbiri arasındaki etkileşimi daha da güçlendirecektir. Ancak, seyircinin oyun anında rahat olmaması gerektiği fikri, yeni arayışların ve değişimin habercisi niteliğinde olabilir. (Sevdi, 2010 : 22)

Çağdaş tiyatro, seyirci ile yüz yüze olmak hatta onunla yüzleşmesini istemektedir. Önceki

dönemlerden gelen dayatma niteliğinde olan locaları, karşı koltukları ve dördüncü duvar alışkanlığını ortadan kaldırmak istemektedir. Bu alışkanlıkları sadece sanatsal boyutta değil günlük yaşam pratikleri olarak da değerlendirmek gerekirdi. Sahnelemelerdeki çıplaklık aslında sisteme karşı çıkış hem de ritüel törenlerde olduğu gibi bedene dönüş anlamı taşımaktadır.

Postmodernizm kavramının henüz yaşantımız içerisine girdiği ifade etmek pek mümkün değildir. Postmodernizmin ortaya çıkışı kapitalizmdeki gerçeklik algısına karşılık olarak duruş şeklinde de tanımı yapılmaktadır. Modernite; Batı topraklarında 17-18.yy'da ortaya çıkan Aydınlanma Çağı'na değin gelişen ve genel olarak sanayi devrimiyle beraber kurumsal hale gelen siyasallaşmanın Fransız İhtilali sırasında Bastille hapishanesinin duvarlarının yıkılmasıyla özdeşleşen ve sarsılmaya yaşayan, Berlin duvarının da yıkılması ile sonlandığı dönemin ismidir (Odabaşı, 2012: 12).

Bahsedilen dönemle kapitalizmin gelişmesi aynı doğrultudadır. Postmoderniteyse modernite ardından gelen dönemin ismidir. Postmodernizm, modernizme karşılık olarak geliştirilen eleştiri, baş kaldır, hesaplaşma ile tepkiye denilmektedir. Modern sözcüğüyle ifade edilen dönem bitmiş, yeni paradigmaları bulunan yeni bir döneme girilmiştir (Odabaşı, 2012: 12-23).

1960'lı dönemlerde, pop-art, sinema, rock konserlerinin oluşturduğu kitlelerdeki coşku, modernizm ile sanatsal anlayışına karşılık olarak postmodern tepkinin meydana gelmesine zemin hazırlamıştır. 1980'li dönemlerdeyse postmodern söylemleri oldukça yaygın hale gelmiştir. Postmodernizm tiyatroya ait dramatik metinlere yansımaları, 1960'lı dönemlerin sonlarında görülmüş, Hans-Thies Lehmann'ın liderliğini ve ismiyle öncülük yaptığı postdramatik tiyatro kavramı ortaya çıkmıştır. Postmodernizm, oldukça fazla olgunun aynı anda kapılması ile moda eğilim halini almasıyla, postmodern tiyatroya tanınmasının yapılması üzerine, direk olarak teatral prodüksiyonu simgeleyen özel kavrama karşı ihtiyaç hissedilmiştir (Karabulut, 2010: 166-171).

Postmodernitedeki yapı incelendiği zaman 1900'lü yılların sonunda artış gösteren her alanda dönüşüm oluşturacak olduğu da beyan edilebilir. İngiltere sınırlarında başlayarak bütün dünyayı etkileyen In-Yer-Face akımının bugünün postmodern tiyatrosuna karşı olan etkisi de inkâr edilemez gerçekler arasındadır. Kara Kutu şeklinde isimlendirilen ve alışlagelen tiyatro sahnelerinden dahi yapı bakımından değişikliğe sahip metinsel yapı bakımından cinsellik tarzında sert içeriklerin tercih edildiği, dili çiğ, seyircileri oldukça kışkırtan, rahatsız edici, duygusal olarak yüksek yoğunluk ile sarsıcı, şok etkisi bulunan bu tiyatroya ait biçim, yapısal özellikleriyle içeriksel olarak incelendiğinde bugünün postmodernist tiyatroya ait anlayışın bir bakıma portresi şeklinde olduğu varsayabiliriz. Hülya Nutku tarafından bahse konu tiyatroların varlığıyla alakalı

olarak kaleme aldığı makale ile şöyle beyanda bulunmaktadır;

“İngiltere’de 90’ların başında düzenlenen bir yarışmayla Kara Kutu adı verilen küçük salonlarda oynanmak üzere yazılacak oyunlar için oyun yazarlarına çağrı yapıldı. Bu yarışmaya Katılım Sağlanan tüm oyunlarda sert bir dil, cinselliğin aşırıya kaçan kullanımı ve yoğun bir şiddet olgusu dikkat çekiyordu. Yazarlar bugün için doğal sayılabilecek ve yaşamın içinde var olan şiddeti sunarken kabul edilebilir olanın da sınırlarının zorlandığını görüyoruz. Ele aldıkları temalar atlanamayacak kadar yanı başımızda cereyan eden ama görmezden gelmeyi yeğlediğimiz olaylardı. Savaş, ileri boyuttaki şiddet çeşitlemeleri, iletişimsizliğin yok ettiği bireyler, kısacası metropol insanın tüm sorunları, çaresizlikleri, bireyin umarsızlığı...”

İçerisinde yer edindiğimiz zaman diliminde gözden kaçmaması gerekli olan temalar, oyun içerisinde sert üslup ile gün yüzüne çıkarılıyor. Aleks Sierz ise; “Bu oyunlar bundan 30 yıl önce yazılamazdı. In-yer-face güncel bir tiyatrodur” (Nutku, 2008).

Türkiye’de Kurumsal Tiyatrolar ve Seyirci

Cumhuriyet Sonrası Türkiye’de Seyirci

Tarih boyunca tiyatro araçsal boyutuyla neredeyse tüm toplumlar tarafından etkili biçimde kullanım tercihinde bulunduğunu söylemek yerinde olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile, devrimlerin korunması, yurt sevgisi, ulus ülkeleri-ilkeleri seyirciye tiyatro vasıtası ile aktarımı başlanıldığı ifade edilebilir (And, 1983: 365).

Cumhuriyetin yeni kurulması ve geleceğe dair umut ile güven duygularını uyaran oyunların halk tarafından geniş kitlelere aktarılması, gezici tiyatroların geniş halk kitlelerine erişebiliyor halde olmaları münasebeti ile halktaki kültür seviyesindeki yükselme ile eğitim verilmesine dair ülkede önemli yer edinmişlerdir. Oyunculuğa dair ilk okulların açılımı ile devlet tiyatrolarının kurulumu cumhuriyet dönemi ile gerçekleştirilmiştir.

Millî Edebiyat Dönemiyle başlayarak gelişme gösteren Türk tiyatrosu, gün geçtikçe daha da güçlü yapı halini almıştır. İstanbul ardından Ankara ilinde Devlet Konservatuvarlarının açılması ile ülkede tiyatro gelişmesinde hızlanma yaşanmıştır. Genel olarak Muhsin Ertuğrul tarafından Şehir Tiyatrolarının açılmasına dair girişimleri ile Türk tiyatrosu gelişim göstermesindeki katkısı tartışılmazdır. Tiyatro, Cumhuriyet Döneminde cumhuriyete ait ilkelerin halka arz edilmesinde araç görevi görmüş ve hızlı bir şekilde yaygınlık göstermiştir. Çocuk tiyatrolarına ait çalışmalar gerçekleştirilmiş, bayanların sahnede rol almalarına geniş yer vermeye başlanılmıştır. Devlet Konservatuarları açılmış, açık ve sade bir dil ile nazım nesir karışık şekilde tiyatro metinleri kaleme alınmıştır. Geleneksel tiyatro ile modern tiyatroya ait

özelliklerin bir arada olduğu eserler sahneye aktarılmıştır (Önertoy, 2007: 14).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde toplumsal değişimlerin merkezine insanı alan konularda eserler kaleme alınmıştır. Döneme ait uluslararası akımlar irdelenerek bu tür oyunların sergilenmesi temin edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki zamanlarda dünyadaki modern döneme rastlaması da değerlendirildiğinde o döneme ait tiyatro anlayışı, modern sanat anlayışıyla aynı doğrultuda olduğu söylenilebilir. Dolayısıyla ülkemizin o döneme ait seyircisiyle Avrupa topraklarındakine benzer şekilde etkilendiği dünya görüşlerinden hümanizm ile realizm olduğunu ifade etmek mümkündür. Cumhuriyete ait ilkeleri anlatan, öven oyunların sahnelenmesiyle, izleyiciler kişisel insan hallerini araştıran ve yansıtan psikolojik, içsel dünyayı ön planda tutan oyunları da izleme fırsatı bulmuşlardır.

Türkiye’de Devlet Tiyatroları – Şehir Tiyatroları ve Seyirci

Devlet Tiyatrolarının kuruluşuyla toplumun da eğitimine destek olmak, millet-yurt sevgisini aşlamak, dilin doğru şekilde kullanımıyla gelişim göstermesine katkıda bulunmak amacıyla ve misyonu taşıdığını ifade etmek mümkündür. Ülkemizde yerleşik şekilde oyun icra eden ve yaygınlık gösteren kurumsal tiyatro Devlet Tiyatrosudur.

Türkiye’de Devlet Tiyatrosu, 1949 yılının 16 Haziran günü 5441 sayılı kanun ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Devlet Tiyatro ve Opera ismi ile kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Muhsin Ertuğrul ise Devlet Tiyatro ve Opera genel müdürlüğüne atanmıştır. 1965 senesi içerisinde Devlet Tiyatroları MEB bünyesindeki Kültür Müsteşarlığına bağlanmıştır. 1966 yılının 13 Haziran günü Devlet Opera ve Balesi, Devlet Tiyatrolarından ayrılmıştır. 1971 senesi içerisinde Devlet Tiyatroları yeni kurulumu gerçekleştirilen Kültür Bakanlığına devri yapılmıştır. 1971 senesi sonunda ise Kültür Bakanlığı, müsteşarlık şeklinde MEB’e bağlanılmıştır. 1972 yılının 7 Haziran gününde Kültür Müsteşarlığı da MEB’den ayrılarak Başbakanlığa bağlanılmıştır.

1974 yılının 17 Kasım gününde Kültür Bakanlığına bağlandı. 1981 yılının 25 Kasım gününde Turizm Bakanlığıyla Kültür Bakanlığı birleştirildi ve Devlet Tiyatroları da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlandı. Tarihler 1989 yılının 20 Mart gününü gösterdiğinde Devlet Tiyatroları Kültür ve Turizm Bakanlığından ayrıldı. 2003 yılını 29 Nisan gününde ise Kültür Bakanlığı Turizm Bakanlığıyla birleşti ve Devlet Tiyatroları da bu birleşme ile tüzel kişiliğe haiz Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı kuruluşlar içerisinde yerini almıştır (Türkiye Kültür Portalı, 2018).

Farklı olarak yapısal değişimlere ve dönüşümlere maruz kalan Devlet Tiyatroları, modern, gerçekçi ile klasik tür içeren oyunlar ortaya koymuş, ahlaksal ve eğitsel misyon kapsamında seyirci kitlesine erişmiştir. Fakat dönemde bulunan tiyatroya dair anlayışa yönelik olarak seyircilerin konumlandırılmasıyla alakalı yapılan eleştiriler de ortaya çıkmıştır.

And, (1983: 375) tarafından o döneme ait seyircisini anlatırken dönem olarak şu şekilde beyanı bulunmaktadır;

“Muhsin Ertuğrul” a göre bizde üç türde seyirci vardır. Birincisini gerçek aydın olarak tanımlamıştır. İkincisini tiyatronun izleyici kurallarını bilmeyen oyuna geç gelen seyirci, bunları da yarım aydın olarak tanımlar. Üçüncüsünü ise oyun esnasında fındık fıstık yiyen gürültü yapan yarım aydın olmayan seyirci olduğunu söyler. İlk kuruluş döneminde ideal seyircinin önüne ne koyulursa kabul eden gürültü ve ses çıkarmayan seyirci olarak görülmesi ise toplumun tiyatroyla ilişkisinin boyutu hakkında bize fikir vermektedir. Muhsin Ertuğrul” un seyircinin uyması gereken kuralların yazılı olduğu iki sayfa altı maddeden oluşan “Tiyatro Adabı- Bilmeyenler İçin” adlı tiyatro görgüsünün nasıl olmasını gerektiren yayını bulunmaktadır” (And, 1983: 375).

Seyircilere karşı yöneltilen bakış açısı doğrultusunda And’a göre (1983: 375) seyircilerdeki gelişme göstermesinden tiyatronun sorgulama yapmayan üstün yapısı bulunduğu yanılgısının meydana gelmesine vesile olmuştur. Bu algıda pasif seyircilerin terbiyesinin meydana gelmesine vesile olmuştur. Ahlaksal bakımdan ölçülü ve toplumsal olarak değerleri yükselten oyunları takip eden Devlet Tiyatroları izleyicilerinin, kuralların ne denli olarak ön planda tutulduğu yapıda oyunları seyrettiği de ifade edilebilir. Tiyatro üretiminin özgün, yeni biçimlere evrilmesinin de önünde engel oluşturduğuna dair yorum yapmak yerinde olacaktır.

Türkiye’de Özel Tiyatrolar, Amatör Tiyatrolar ve Seyirci

1950 ile 1960 yılları arasında Türkiye’deki tiyatrolar fiili olarak varlık göstermeye başladığı yıllardır. And (1983: 446) ifade ettiği gibi o dönemin ilk özel tiyatrosuna ait olarak;

- * Oda Tiyatrosu,
- * Karaca Tiyatro,
- * Dormen Tiyatrosu,
- * Ankara Sanat Tiyatrosu,
- * Tevhit Bilge Topluluğu,
- * Küçük Sahne,
- * İstanbul Tiyatrosu,
- * Beşinci Tiyatro,

* Kent Tiyatrosu ile

* Dostlar Tiyatrosu gösterilmektedir.

1950’li dönem içerisinde Türkiye’nin de içerisinde yer aldığı ekonomik, politik etkenler yönünde, toplum tarafından eleştiren yapı içerisinde girdiği ve toplumsal olarak gerçeklerin sorgusunun yapılmaya başlanıldığı yıllar şeklinde ifade edilmektedir. Tiyatroya ait seyirciye de yansımaları olmuş, Avrupa sınırlarında yer alan toplumdakine benzer olarak toplumsal gerçeklik sorgulamalarının yapılmaya başlanılmıştır (Erkoç, 2002: 3).

1970 ile 1980’li dönemlerdeyse değişik eleştirel konular ile farklı oyunların da olduğu, özel tiyatrolar da yerini almaktadır. Bu süreç içerisinde seyircilerin içerisinde yer aldığı önemli problemleri bulunan eleştirel gözle yansıtılan oyunlar sahneye aktarılmış; eğitim, göç gibi problemleri de işlenmiştir. Seyircilerin sosyolojik, ekonomik ile kültürel problemleri nedeniyle çeşitliliğin diğer nedeni şeklinde gösterilebilir.

1970’li dönemlerde yazarların sayısında da artış yaşanmıştır. Tabii ki buna bağlı şekilde konularda da çeşitlilik olmuştur. Yazarlardan bazıları kişisel problemlerden toplumsal problemlere geçerken yazarlardan bazıları toplumsal problemlerden bireye indirgemiş, bazıları da evrensel problemleri değerlendirmiştir. Eğitim ve eğitim problemleri ön planda tutulmuş, kuşaklar arasındaki kentli-köylü arasındaki eğitim farklarından meydana gelen çatışmalar konu edinilmiştir. Bu şekilde toplum içerisindeki bozuklukların da temelinde yer alan kişisel bilinçsizliğinin olduğu, bilinç sahibi olanların da yükümlülükten kaçındığına dair vurgu yapılmıştır. 1970’li ardından 12 Mart olayına bağımlı şekilde Türk tarihinin sil baştan gözden geçirilmesi, işçilere dair problemleri, Almanya’ya göç edenlere dair kültür çatışmaları, Almanya’da yaşayan kuşakların problemleri konu edinilmiştir (Önertoy, 2007: 25).

1990’lu dönemlerdeyse Avrupa topraklarında bulunan dışavurumcu eleştirel sanata dair arayışları bulunan seyirciler ülkemizde de kendilerini göstermeye başlamıştır. Sosyolojik olarak geçişle değişimden kaynaklı zorlukların aşılmasına gayret edinilen özne konumunda yer alan insanoğlunun problemlerine toplumsal olarak da değinen tiyatroların yanı sıra bilimsel ile akılcı değişimin de yüzeysel olarak kalmasının oluşturduğu etkenleri de ortaya çıkmıştır. Bu tür konuların işlendiği yön gösterici ile eğitsel oyunlar özel tiyatrolar tarafından sunulmuştur. Bu süreç ardından Türkiye’de yer alan modern sanat anlayışıyla sınırları çizilmiş seyirciler postmodern sanata dair anlayışa yönelerek etken olmaya başlamıştır.

2000’li dönemde ülkemizde alternatif tiyatronun kavramı ile Avrupa’ya kıyasla geç kalınsa da kendisini göstermiştir. Yeni sahne ve metin yapıları ile hali hazırda bulunan ana akım tiyatroya karşılık olarak yeni alternatifler oluşturan postdramatik tiyatrolar deneysel-öncü işlerle alakalı olarak ilk Suratina Tiyatro akımının da örneklerini sunmuştur. Dot Tiyatro bu akımın

öncüsü olarak gösterilmektedir. Seyirciler bakımından hali hazırda bulunan özel tiyatrolardan farklı olarak gösterilen bu tiyatrolar, İstanbul ilinin Beyoğlu ile Kadıköy ilçelerindeki apartman dairelerinin dönüşümü ile sahnelerdeki oyunlarda sergilenmiştir. Seyircilerdeki ilgi ve alakadan ötürü zamanla sayılarda artış olmuştur. Türkiye’deki ana akım tiyatroya aşına olan seyirci bakımından yeni mekân deneyimleriyle yeni-sert içerikleri olan metinler ile birleşerek seyircilerde şok etkiler oluşturmıştır.

2000’li dönemlerde başlangıç gösteren İn-Yer-Face eğilimiyle açılan alternatif tiyatrolar bulunmaktadır. günümüzde dekor yerini oyunculuk performansı ile ışık performansı ile tiyatroya sinemanın girmesi, Hasibe Kalkan Kocabay’ın da ifadesiyle “metnin görselleştirilmesi” dildeki ekonomik olarak kullanım, seyircilerin rahat koltuktan alınarak oyuna dahil olunması, değişik sahneleme ile yeni metin teknikleri ile seyircilerde şok edici oyunlarla tiyatro güncel şekilde kendisini ilişkilendirerek yeni bir döneme girerek ve devamlı olarak güncel kalma arayışlarını devam ettirmeye gayret etmiştir (Ata, 2014: 1).

Suratına Tiyatro, seyircilerin tutarak mesaj iletilinceye değin sarsan oyunların hepsine denilmektedir. Oyuncuyla seyirci arasındaki geleneksel olarak bilinen tepkileri dışarı ittiği şeklinde ifade edilmektedir. Seyircileri rahatsız eden, sürekli olarak aktif halde, bazen de oyun içerisine katma hissiyatı veren yapısının olduğu da söylenilebilir. Özellikle şok taktiklerine başvurarak veya şoke edicidir (Sierz, 2009: 18).

Türkiye’de genellikle çeviri metinlerin sahnelendiği ilk dönemlerin ardından farklı projeler ile yerli yeni metinlerin de meydana gelmesine fırsat sunmuştur. Örnek vermek gerekir ise; yeni metin yeni tiyatro atölyeleri tarzındaki oluşumlarında yerel yeni metinlerin de meydana getirilmesine fırsat sunduğu ifade edilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

ERZURUM'DA TİYATRO SEYİRCİ İLİŞKİSİ

Erzurum'da Tiyatro Tarihi

Erzurum, Orta Asya tarafından gelen Oğuz boylarından Anadolu toprakları ilk duraklarından. Türkler yaşamış oldukları kültürü Anadolu'ya getirmiş ve bu topraklarda yeşertmeyi başarmıştır. Erzurum bahse konu bu kültürün en az olarak yozlaştığı ve bu haliyle yaşantının süregeldiği, devamına gayret edildiği kenttir. Yılın beş altı ayı şiddetli olarak kış mevsiminin yaşandığı Erzurum kenti, 2.000 metre rakımı bulunmaktadır (Aydemir, 2023: 9-22).

Erzurum, tiyatroya ait sanat olarak en eski görünümü Köy Seyirlik Oyunları meydana getirmektedir. Savaş ve döl, yeni yıl tarzındaki törenlerin yer aldığı köylerde kış mevsiminde sıra gecelerinde de buna benzer eğlenceler bugüne değin süregelmiştir. Evliya Çelebi tarafından verilen bilgiler ile XVII. yy.'da Karagöz sanatçılarıyla meddahların yer aldığı ifade edilmektedir. Bunlar Geleneksel Türk Tiyatrosu genelinde değerlendirilmektedir. Erzurum, kapalı folklor alanı özelliği bulunan, halk kültürüne ait en dinamik örneklerinin yer alarak yaşanan kentlerden biridir. Tarihine bakıldığı zaman Erzurum ili, uzun kış gecelerinden ötürü yaşanan zamandaki bolluk, insanoğlunun tandır başındaki eğlencelerinin de temelini oluşturmuştur (<http://erzurumhalkoyunlaridernegi.com/index.asp?id=14>).

Evliya Çelebi'ye ait Seyahatnamesi içerisinde Erzurumlu meddahların il içerisindeki halk tiyatrosunun ilk somut örnekleri olduğundan bahsetmektedir. Prof. Dr. Metin Karadağ'a düşüncelerini aktaran Behçet Mahir şöyle demektedir;

“Erzurum'da özellikle Behçet Dede, Behçet Emi Behçet Mahir dediğimiz, Allah rahmet eylesin o Köroğlu'nu dokuz ayrı koldan anlatırdı. Ama o akşam hikâyeyi bitirmez, bir ay ramazan boyunca ‘Yarın devam ederiz’ derdi. Behçet Mahir'de tıpkı İsmail Dümbüllü'de gördüğümüz elinde değneği ve mendiliyle o tiyatral anlatım vardı. Yani bizde âşıklık geleneğiyle başlayan sanatsal bir koldur tiyatro.”

Erkekler kahvehanelerde boş zamanlarında halk hikâyeleri dinler, kadınlar da geceleri kendi aralarında bir araya gelerek vakitlerini geçirirlerdi. Kış gecelerinde kadınlar bir araya gelerek masalcıyı dinlerken diğer taraftan da elişî yapırlardı. Kadınların dinlediği masallar Peri Masalları diye tabir edilen grup içerisinde olanlardır. Erkekler masal olarak anlatılan aslında halk hikâyelerinin kısaltılmış halidir. Erzurum topraklarında bulunan kahvehanelerde halk hikâyeleri anlatılarak geçimlerini sağlayan en meşhur hikâyeci Âşık Mıkdat tarafından yetiştirilen Behçet Mahir'dir (Bayraktutan, 1975: 16-22).

Erzurum'un Gölbaşı semtinde bulunan Ali Paşa Mahallesinde bulunan bir kahvehanede ramazan günlerinde Hayber Cengi, Kesikbaş hikayeleri canlandırılma ile anlatımı yapılmış. Bunlara hekat ismi verilmektedir. Bugünlerde ise meddah adı verilen sanatçılar genel olarak köylerdeki odalarda yetişmektedir. İstanbul ilinin Direkler arasındaki yangın olan gelenek Erzurum ilinde bundan bağımsız biçimde icrası yapılırken, genel olarak ataları dedelerinden esinlenilerek meddahlar herkes tarafından izlenirdi. Çalışma yürütenler tarafından ilk başta Türk Temaşası şeklinde isimlendirdikleri bu sanat dalı, genellikle alanındaki otoritesi olan Metin And kullanımıyla Geleneksel Türk Tiyatrosu şeklinde yayılmıştır. Fakat Halk Tiyatrosu, Seyirlik Halk Oyunları ile Türk Seyirlik Sanatları şeklindeki kullanımlara da ara sıra rastlanılmıştır (Seyidoğlu, 1975: 16-22).

Günümüzde yapılan tespitler ışığı altında Erzurum ilindeki en eski tiyatroya ait topluluk 1919 senesinde kurulmuştur. Buna bilgiye dair 21 Eylül 335/1919 tarihindeki Albayrak Gazetesindeki nüshası da bizlere bilgi vermektedir. Bu gazete, Erzurum ilinde İbret Yurdu isimli tiyatroya ait grubun kurulduğuna dair ilgi vermektedir. 17 Mayıs 336/1920 tarihli Albayrak Gazetesinin nüshasında da kurulan bu tiyatroya ait grubun, İzmir ilinin işgal edilmesinin yıl dönümü olan 15 Mayıs 336/1920 tarihinde öğlen vakti ardından İzmir Faciaları isimli oyunun sergilendiğini bildirmektedir. Kurulan bu tiyatroya ait grubun akıbeti hakkında ise henüz bilgi bulunmamaktadır (Düzgün, 2011: 47).

Modern olarak Erzurum ilindeki ilk tiyatroya ait hareketlerse II. Meşrutiyet döneminden bugüne değin Batılılaşma hareketleriyle doğu bölgesinin her alandaki gibi sanat alanında da yönünü batıya döndürmesiyle başlamıştır. Ahvet Vefik Paşa liderliğiyle Bursa ilinde başlangıç gösteren hareketlilik zamanda Doğu Bölgesinde de kendini göstermeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile Mustafa Kemal Atatürk'ün uyguladığı devrimler sanata da etki etmiş ve tiyatro sanatı bakımından reformlar/yeniliklere ait devrin başlamasına vesile olmuştur (Aydemir, 2023: 9-22).

Erzurum ili, Cumhuriyet döneminin en etkin ve özgün kuruluşları şeklinde yer alan Köy Enstitüleri ile Halkevlerinin bütün ülke topraklarına hızlı bir şekilde yayılım göstermesiyle ve bunu kısa süre içerisinde kabullenme ve uygulamaya koyan illerden biri olmuştur. Tiyatronun yanı sıra folklor alanında da ciddi atılımlar ortaya koyan Erzurum Halkevi, coğrafyanın da odak noktası haline gelmiştir. Halkevi Müdürlüğü görevini yürüten Murat Uraz döneminde altın dönemini geçiren Erzurum Halkevi, ardından kentin sanat ve kültür hayatını yönlendiren kişilerin de yetişmesinde desteği bulunmuştur. Kendini yetiştiren kişiler olarak; İhsan Ertugay, Mithat Turgutcan, İhsan Coşkun Atılcan ve Necati Öner bunlardan birkaçı olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydemir, 2023: 9-22).

Resmi olarak Erzurum Devlet Tiyatrosu 1977 yılında kurulmuştur. Erzurum Devlet Tiyatrosunun kurulmasındaki amaç Erzurum iline gelerek Devlet Tiyatrolarına dair oyunların icrasına hizmette bulunmaktır. Erzurum Devlet Tiyatroları bu amaç ile 1997 yılın 12 Mart günü Hayati Çorbacıoğluna ait Koca Sinan isimli oyunu ile perdesini açmıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Erzurum_Devlet_Tiyatrosu Erişim tarihi: 09.11.2023; <https://tiyatrolar.com.tr/erzurumdevlettiyatrosu/?s=hakkında> Erişim tarihi: 09.11.2023).

1997 yılının 12 Aralık günü ise Erzurum Devlet Tiyatrosunun resmi açılışı yapılmıştır. Erzurum Devlet Tiyatrosunda sergilenen ilk oyun ise Ergun Sav tarafından kaleme alınan Ensar Kılıç tarafından yönetilen, dekor tasarımı Hakan Dünder'a, kostüm tasarımı ise Fatma Görgü'ye ait olan Can Bebek isimli oyundur. Can Bebek isimli ilk oyunun oyuncu kadrosu ise;

- * Abdullah İndir,
- * Bahadır Karasu,
- * Bayram Atilla Karagöz,
- * Dilek Demir Çetiner,
- * Emre Erçil,
- * Güldeniz Aytutuldu Yağcı Türküstün,
- * Hülya Dilek Özaytekin Kural Arda,
- * Meral Taytuğlu,
- * Mustafa Kılıkçı,
- * Saliha Demet Oran Şenol,
- * Sema Öner Kelav,
- * Şenay Ünsal Dikmen,
- * Senem İrem Tezsevin Şahin,
- * Serdar Seçkin,
- * Süheyla Zeybek Elbaş,
- * Tunç Yıldırım,
- * Uğur Kaya,
- * Yener Sezgin ile
- * Yunus Emir Çiçek'tir.

Erzurum Devlet Tiyatroları 2022 yılının sonuna değin 100 oyun sahnelenmiştir. Sahnelenen 100 oyundan 38 yeri, 29 çeviri, 5 uyarlama ile 38 çocuk oyunundan ise 17 yerli, 7 çeviri ile 4 uyarlama çocuk oyunu olarak sahnelenmiştir.

2006 yılı itibariyle değışik şehirlere ait şubelerden Erzurum iline turneye gelerek sergilenen oyunların sayısı ile 54'tür. Bu ise bizlere Erzurum Devlet Tiyatrosu Erzurum iline ait kültürel bağlamında kendine has oyunları ile yetinmediğini gözler önüne sermesi bakımından oldukça öneme sahiptir. Erzurum Devlet Tiyatrosu öncesinde de Devlet Tiyatroları tarafından düzenlenen turneler ile Erzurum iline gelen oyunlarda bulunmaktadır. Devlet Tiyatrosu tarafından Erzurum iline yapılan ilk turne ise Yaşar Nabi Bayır tarafından yazılan Semih Sergenin yönetmen koltuğunda oturduğu Mete isimli oyundur (Hürsöz Gazetesi, Erzurum, 30.07. 1973, s.1.).

Sergilenen bu sahne ardından Erzurum Devlet Tiyatrosuna ait sahnede yüze aşkın oyun seyirci ile buluşmuştur. Bahse konu oyunlardan bazılarını belirtmek gerekir ise;

- * Akın,
- * Oğuz Ata,
- * Köşebaşı,
- * Mustafa, Gölgele,
- * Ana Hanım Kız Hanım,
- * Scapin'in Dolapları,
- * Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım,
- * İntihar,
- * Çil Horoz,
- * Dün Neredeydin,
- * Görüşme Kutlama Çağrı,
- * Genç Osman,
- * Yollarda,
- * Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe,
- * III. Selim,
- * Acılı Toprak ile
- * Duvardaki Kan (Aydemir, 2023; 23).

Erzurum Devlet Tiyatrosu oyun sahnelemelerine devam ederken, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu 2014 yılında kurulmuş düzenli sahnesi olmadan çok amaçlı salonlarda oyunlarını oynamaya başlamıştır. Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde oynadığı oyunlar yanı sıra 1974 model Man marka otobüsü “Sanat Otobüsü” adı ile sahneye çevirerek ilçe ilçe, köy köy gezerek seyirci ile buluşmuşlardır. İlerleyen yıllarda Erzurum Büyükşehir Belediyesi altında bulunan düğün salonunu küçük bir sahne ile “Ahmet Hulusi Seven Sanat Merkezi” adı altında faaliyetlerine 100 kişilik salonda devam etmişlerdir. Her pazartesi ve salı günleri yetişkin oyunlar, her cuma ve cumartesi günü de çocuk oyunları ile seyirci ile buluşmuşlardır. Ücretsiz oynanan oyunlara seyircinin ilgisi beklenilenin üstünde olduğu için sezon boyunca kapalı gişe oyunlar sahnelenmiştir. Seyir yerlerinin belli olabilmesi adına bilet sisteminde ücretsiz olarak seyirciye biletleri verilmiştir. Daha sonrasında “Dadaş Sineması” âtıl durumdayken Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından modern şekilde restore edilip, İbrahim Erkal Dadaş Kültür ve Sanat Merkezi adı altında Erzurum Büyükşehir Belediye Şehir Tiyatrosu sahnesi olarak faaliyetlerine başlamıştır. 489 kişilik büyük salon ,50 kişilik küçük salon, deneme sahneleri, prova ve okuma odaları adı altında Şehir Tiyatrosu çalışmalarına devam etmiştir. Tutulan bazı oyunlar sezonlarca oynamaya devam etmiş ve salon kapasitesinin çok üstünde bazı oyunlarda 700 kişiye yakın seyirciyi tek temsilde konuk etmişlerdir. Özellikle son yıllarda seyirciler düzenli olarak oyunları takip etmekte, sosyal medyadan, gişe afişlerinden, şehrin muhtelif yerlerinde bulunan duyuru ilan ve panolarından oyunları takip etmiş ve önceden biletlerini alma kültürüne ulaşmışlardır. Birçok oyunda seyirci yer bulamayıp bir sonraki temsile bilet almayı doğal olarak öğrenmiştir. 2014 yılındaki seyirciler ücretsiz olan oyunlara bebekler ile gelirken, son yıllarda öğrenmiş oldukları tiyatro seyirci kültürü ile artık yetişkin oyunlarına gelirken bebeklerini ve çocuklarını getirmeden oyunları seyretmeye başlamışlardır. Son günlerde artık erkenden tükenen biletler için oyunları çok cüzi rakamlar ile ücretli oynatın ki yer bulabilelim diye seyircilerden talep ve istekler gelmeye başlamıştır. Öyle ki, şehir tiyatrosu tutulan oyunların reklamlarını dahi yapmadan salonun kapasitesinin çok üstünde seyirci aldıklarını belirtmişlerdir. Seyirci, Şehir Tiyatrosundan her pazartesi ve salı günleri yetişkin oyunu olduğunu bildiğinden sadece hangi oyun oynanacak onun takibini yapıp oyuna gelme isteklerini bu şekilde yerine getirebilmektedir. Söylediğimiz gibi bazı oyunlar reklam yapılmadan tavsiye üzerine biletler seyirciye açılır açılmaz tükenmektedir. Bazı oyunların 17-18 temsilini seyrettiğini ve her gelişinde eş, dost ve akrabalarını da alıp geldiğini söyleyen seyirciler bile görülmektedir. Hatta kadınların yaptıkları altın günlerini pazartesi ve salı günlerine göre ayarlayıp, altın günlerini bitirip topluca Şehir Tiyatrosu oyunlarına geldiklerini söyleyen seyirciler bile var. Bundan dolayı ziyadesiyle memnun olan yetkililer, oyun kalitelerini her zaman daha yüksekte tutup, seyircinin memnuniyetini ve sanattan haz almaları için ellerinden geldiklerini yapmaktadırlar. Yetkililer yaptıkları istatistik

bilgilerine göre seyircinin daha çok komedi oyununu istediğini görmüş, komedi oyunlarının yanı sıra sahnelenen trajedi oyunların da bile aynı doluluk oranlarına ulaştıkları için hem komedi hem trajedi oyun seçimlerini de dengeli olarak planlamakta ve halen daha kapalı gişe oynayan oyunlarla gördüklerini belirtmektedirler.

Erzurum’da Tiyatro Seyirci İlişkisi

Şehirlere ait şahsi kimliklere dair sil baştan inşası, şehirlere has kültürel ve tarihsel olarak zihninin de haritasının sil baştan çizimi, sanat ile kültür dağarcıklarının sil baştan yenilenmesi her şehrin temel ihtiyaçlarının başında gelmektedir. İnsanoğlunun içerisinde hayatını devam ettirdiği mekân ve dolayısı ile de şehirle de ilişkisi de bunu gerektirmektedir. Aynı zamanda genel olarak şehir kimliğine dair bileşenlerinden sanat ile kültür şehir halkı ile etkileşiminin şehre dair aidiyetle alakalı duygunun da iyileşmesinde rolü bulunmaktadır (Aydemir, 2023: 9-10).

Geleneksel yapısı bulunan şehirlerdeki sanat ile kültüre dair etkinlikler şehre dair aidiyet duygularının meydana gelmesinde oldukça hizmetleri fazladır. Her geleneksel şehirlerdekine benzer olarak Erzurum kentinin de hikâyeler ile dolu geçmişi bulunduğu ve kendisine has kokusu, dokusu bulunmaktadır. Bunları oluşturan temel motivasyonsa şehrin tarih içerisinde devamlılık arzı bulunan sanat ile kültür ile ilgili üretimlerinin var olmasıdır (Aydemir, 2023: 9-10).

Erzurum Cumhuriyet Türkiye’sinin en zengin tiyatro birikimine sahip kentlerden biridir. Modern tiyatronun ilk örneklerinin görüldüğü 1919’dan bugüne kadar tiyatro kentin dolaşımında olmuş bir etkinlik alanıdır. Bu noktada Erzurum’un tiyatro tarihinde adlarından özellikle bahsedilmesi gereken iki kişi vardır. Bunlardan biri Kazım Karabekir’dir. Kazım Karabekir Erzurum’da modern tiyatronun inşası ve ihyasında birincil derecede rol almış, modern tiyatronun kurumsal ilk örneğini Erzurum’da gerçekleştirmiş biridir. Bugünkü belgeler ışığında söylenebilir ki, Karabekir’in Milli Mücadeleyi anlatmak ve Erzurum halkını vatan, bayrak ve millet gibi kavramlar etrafında toplamak amacıyla kurduğu İbret Evi adlı tiyatro grubu modern tiyatronun Erzurum’daki ilk kurumsal yapısıdır. (Aydemir, 2023: 252-253)

Erzurum’un tiyatro hafızasında yer alan diğer ismi ise Aydemir aynı çalışmasında şu şekilde bahsetmektedir: Sebahattin Bulut’tur. 1950’lilerde başlayıp 1980’lere kadar kentte sürekli olarak tiyatro etkinlikleri düzenleyen, oyun yazan, yöneten, oynayan, yöneticilik yapıp planlı ve örgütlü tiyatro çalışmaları gerçekleştiren Bulut, Erzurum’un tiyatro tarihindeki en parlak evresine imzasını etkin bir şekilde atan bir kültür adamıdır. Onun yazmış olduğu onlarca oyun, yönetmenliğini yaptığı ve oyuncu olarak rol aldığı onlarca çalışma hem sayı hem de nitelik açısından Erzurum’un tiyatro tarihinin ve tiyatro kültürünün dinamosu durumundadır. Kuşkusuz, kişilerin değeri onların yokluğunda oluşacak boşluk kadardır. Dolayısıyla Karabekir’in ve

Bulut'un Erzurum'un tiyatro tarihindeki yerlerini ve işlevlerini anlamak için onların isimlerinin tarihten çıkarıldığını tahayyül etmek yeterlidir. Ortaya çıkacak durum şudur ki, iki ismin olmadığı 'Erzurum tiyatro tarihi ve kültürü' doldurulamayacak denli bir boşluğa sahip olacaktır. (Aydemir, 2023: 252-253)

Erzurum'da tiyatro seyircisinin tiyatroya tarihsel süreçte yaklaşımını incelediğimiz kaynaklarda ve Bünyamin Aydemir'in Anılarda ve Tanıklar Erzurum adlı kitabında ifade etmiştir. Kentin tiyatro varlığına ilişkin yapılacak çıkarımlardan bir diğeri de dönemlere göre değişkenlik gösteren seyirci profilidir. Bu bağlamda iki seyirci profilinden bahsedilebilir. Biri, önemli ölçüde Batılı tiyatro anlayışı doğrultusunda yetişmiş seyirci kitlesidir. Bu kitle batı tarzı tiyatro adabı ile batı tarzı seyir adabına vakıftır. Oyunlara son derece şık – bakımlı elbiseleriyle gelir, çoğunlukla estetik – sanatlı tarafı ağır basan, toplumsal ve düşünsel anlam katmanlarının yoğunlukta olduğu oyunlar seyredirdi. Bu kitleyi oluşturan unsur, kuşkusuz 1930'lardan sonra Erzurum'a yapılan yoğun turne oyunları, kentteki özel ve amatör tiyatro gruplarının sayıları ve çok sayıda yerleşik tiyatro kurumunun varlığıdır. Özellikle 1960'lar itibarıyla Erzurum adeta ülkenin en önemli tiyatro sanatçılarının ve tiyatro gruplarının başat uğrak yeridir. Hemen her yıl tiyatro tarihinin ve Türk Tiyatrosunun en önemli oyunları, ülkenin tanınan oyuncularını ve grupları tarafından Erzurum seyircisiyle buluşturulur; her yıl hem özel tiyatrolar hem de devlet tiyatrosu Erzurum'a yaptıkları turnelerle seyirciye unutulmaz tiyatro keyfi yaşattı. Bu türden seyirci kitlesine ve seyir kültürüne örnekler verilecek olursa, 1960 ile 1980 arasında kentteki tiyatrolarda çalışan ve o dönemin tiyatrosunu ve seyir kültürünü deneyimlemiş kişilerin sözlerine kulak verilebilir. (Aydemir, 2023: 254)

Aydemir'in aynı kitabında yapılan söyleşilerden, geçmiş yıllarda Erzurum'daki tiyatro seyirci profilleri şu şekilde özetlenebilir:

Kışların şehirde ağır ve soğuk geçiyor olması dolayısıyla turnelere gelemeyen ekipler genelde yaz mevsimlerini tercih etmektedirler. Ama seyirci o yıllarda bile bütün oyunların kapalı gişe oynamasına neden olmaktadır hatta öyle ki ne trajedi ne de komedi ayırımı yapıyorlardı.

Misal Ahmet Özhancı şöyle der: "Erzurum halkının, tiyatroya ilgisi hep baki kalmış. Bu şehirde komedi kadar dramaya da ilgi gösterdiler, desteklediler. Oyun ayırt etmediler... Turne grupları genellikle yazın gelmeyi tercih ederdi, soğuktan dolayı kışın gelmeyi pek tercih etmezlerdi. Oyunlarımızda koltuk bulamayan seyirci merdivende oturmayı teklif ederdi. Erzurumlu tiyatroyu seviyordu".

Geçmiş yıllarda incelediğimiz tiyatro seyirci profili ülkenin siyasi yapılanmaları dolayısıyla her on yılda bir değişkenlik göstermekteydi. Bununla ilgili Ahmet Turunç ise ; "1970'li yıllarda tiyatro sanatına iyi gözle bakılmıyordu. Zaman sonra insanlar bu sanatı sevmeye

başladı. Seksenli yıllarda oyunları izlediler, doksanlı yıllarda ise bu sanata sahip çıktılar, iki binli yıllarda ise tiyatroların azalmasıyla tekrar bu sanattan uzaklaştıkları kanaatindeyim.”

1970’li yıllarda bu görüşün tam aksini Ercan Seval farklı bir şekilde ifade etmektedir. Tam aksine seyircilerin ilgisinin çok yoğun olduğunu şu ifadelerden anlıyoruz. “Günde altı seans oyun oynadıklarını belirterek şunları söyler: “70’li yıllarda, kadın matineri olurdu. İnanır mısınız, tıklım tıklım olurdu o matineri... Bir gelen ikinci kez tekrar gelirdi. Tiyatroya ilgi o zamanlar çok iyiydi”.

Yine 1970’li yıllarda seyircinin tiyatroya olan rağbetini, tiyatro sanatına ve sanatçısına olan saygısını tiyatroya giderken giymiş oldukları elbiselerden bile belli etmekte olduklarını görmekteyiz. Tiyatro biletinin kapış kapış satıldığı o günlerde seyircinin bilet bulduğunda ki mutluluğunu ve heyecanını Erdal Güzel şöyle anlatmaktadır: “Oyun biletlerine ulaşmak, yani sanki piyangodan bilet çıkmış gibi bir heyecan ve mutluluk verirdi insanlara. Tiyatronun seçkin bir izleyicisi vardı. Beyler fötr şapkaları takardı, hanımefendiler ise baloya gider gibi çok şık giyerdi. İnanın seyircide, çağdaş bir Türkiye’yi yansıtan profil vardı. Tiyatro kuralına, kültürüne uymayan şeyler yapılmazdı”

Şehirde yapılan Kurtuluş etkinlikleri, tabir yerinde ise üç gün üç gece sürmekteydi. O gün ki Dadaş Sineması, (bugünkü İbrahim Erkal Dadaş Kültür ve Saat Merkezi)11-12-13 Mart tarihlerinde tıka basa dolu olup, seyircilerin yoğun ilgisi ile seyredilmekteymiş. Eski haliyle Dadaş Sineması 900’e yakın seyirci kapasitesi ile seyircilerini ağırlamaktaydı. Bugün ise aynı merkez büyük salonda 489 seyir koltuğu ile misafirlerini ağırlamaktadır.

Önceki yıllarda seyirciyi sadece Halk Eğitim Merkezlerinde ağırlayan şehirde, Dadaş Sinemasının açılmasıyla ilginin daha da yoğunlaştığını görmekteyiz. Seyircinin iki salonu da tıka basa doldurduğunu Hamit Yavuzer’den şöyle dinliyoruz: “Özellikle 12 Mart kutlamalarını, spor salonuna taşımak zorunda kalıyorduk. Halk Eğitim Merkezi koltuk sayısı yanılmıyorsa beş yüze yakındı ama tabii seyircinin yoğunluğundan dolayı namüsaitti. Bilet bulunamıyordu. Diğer oyunlarımız tiyatroya uygun yerde ‘Halk Eğitim Merkezi’nde sergileniyordu. Dadaş sinemasının açılmasıyla koltuk kapasitesi arttı; ancak ilgi yoğunluğundan yer bulmak çok zordu” şeklinde açıklamada bulunur.

“Bazı görüşlere göre sadece şehirde sadece komedi oyunları yoğun ilgi görürdü. Yaptığımız araştırmalar sonucunda Erzurum oldukça entelektüel bir tiyatro seyirci kitlesine sahiptir. Oyunların beğenisi trajedi ve komedi olarak sınıflandırılabilir yazarına, oyuncusuna, dekoruna, yönetmenine varana dek değerlendirme yaparak tercihlerini geçmiş yıllarda bile belirginleştirebilmişlerdir. Eski ve yeni seyirci profiline ilişkin görüş ve anlatıları şöyle: “Erzurum’da komedi oyunlar daha çok tercih ediliyordu. Yabancı yazarların dram türü

oyunlarına seyirci ilgi göstermezdi. O zamanlar seyirci, seyirci gibiydi. Sahnelenen şeyi önemsiyor ve değer veriyordu. İnsanlar tiyatroya, baloya gider gibi giyinip, giderlerdi. Tiyatro müdavimleri çoktu, aynı oyunu üst üste seyreden özel seyirciler vardı. Erzurum seyircisi nezaketliydi, hatırlıydı. Oyunu anlamamış yahut sıkılmış bile olsa seyirci olumsuz bir tepki vermezdi. Örneğin; Shakespeare'in herhangi bir oyununu anlamasa dahi sahnedeki oyuncuyla arasındaki iletişime dikkat ederdi. Yani oyuncuyu demoralize etmez, oyundan düşürmezdi. Millî ve manevi duygularını incitecek bir şeyle karşılaşmadıktan sonra her şeyi izlerdi. Oyunculara ilgi büyüktü. Oyuncuları gittikleri her yerde başköşeye oturturdular. O dönem tiyatro gösterimi şehre yetiyordu. Halk Eğitim Merkezi, amatör tiyatro ve Devlet Tiyatrosunun oyunları vardı. Koltuklar hep doluydu, oyunlar kapalı gişe oynardı. Mesela Marko Paşa üst üste üç ay kapalı gişe oynadı. İzleyen bir daha izledi. O dönem de ekonomik sıkıntılar vardı ama insanlar tiyatro izlemeye giderdi... Erzurum bu anlamda geçmişte sayılı illerinden biriydi. Amatör tiyatro bile şehri ayakta, zinde tutardı, hareketlilik, canlılık katardı. Her kitleye ulaşırdı. Gece konu mahallesinde yaşayan birinin bile tiyatrodan uzak olduğunu düşünmüyorum” diyor Vedat Refayeli.

Günümüzde ise Erzurum tiyatro seyircisinin profilleri incelendiği zaman oyun türü fark etmeksizin, oyunun kaliteli, seyredilebilir, anlaşılabilir olması o oyunun tutulması faktörünü olumlu olarak etkilemektedir. Oyunun anlaşılabilir olması, seyirci tarafından beğeni oranını arttırdığı gibi, tiyatroların doluluk oranlarına da doğrudan etki etmektedir. Son yıllarda tanıtım mecrasına yön veren dijital platformlarda (Instagram, Facebook, Twitter, WhatsApp, Tiktok, Youtube vb.) tiyatroların kendi tanıtım ve reklam birimlerinden ziyade seyirci tarafından da oyunların tanıtımı, yorumları ve tavsiyeleri ile tiyatroya gelmeyen veya haberi olmayan diğer seyircilere duyuruları da yapılmaktadır.

Anketle Erzurum'da Seyirci (2022-2023)

Çalışmamız için gereken araştırma kapsamında Erzurum ilinde bulunan Devlet Tiyatrosu, Şehir Tiyatrosu ve Özel tiyatrolara oyun seyretmek için gelen seyircilerin demografik , sosyoekonomik durumlarını , yaş, meslek, eğitim durumları, doğum yerleri, cinsiyetleri, tiyatro seyretme sıklıklarını , geliş nedenlerini , tiyatroya olan ilgilerini, tiyatroya ayırdıkları bütçelerini, hangi oyunları tercih ettiklerini, tiyatro eğitimi ile ilgili görüşlerini , bireylerin ailelerinin tiyatro sanatına olan ilgileri, yıllık tiyatro oyunlarını kaç kere seyrettikleri, bilet fiyatları hakkında görüşlerini , oyunu seyretmek için bileti nereden aldıkları, hangi tür oyun seyir tercihleri ,popüler sanatçıları , turne sıklıklarını , oyun sayısını yeterli bulup bulmadıklarını, şehirde başka hangi sanatsal etkinlikleri tercih ettiklerini sormak için bir anket formu hazırlanmış ve 1010 tiyatro seyircisine sorulup uygulanmıştır.

Anketimizde toplam 23 soru bulunmaktadır. Soruların 7 tanesi kişisel bilgiler, diğer 16 soru ise tiyatro seyrine yöneliktir. Devlet Tiyatrosu, Şehir Tiyatrosu ve özel tiyatro seyircilerine oyun başlamadan önce anketler dağıtılmış ve sorular Google Anket üzerinde toplanmıştır. 1010 kişi ile anketimiz yapılmış ve sonuçlar kayıt altına alınmıştır.

Araştırmamızın sürecinde anketimize katılmak isteyen tüm seyircilerle yapılmıştır. Herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, 2022 – 2023 sezonu ve 2023-2024 sezon başında Devlet Tiyatroları, Şehir Tiyatroları ve Özel Tiyatrolara gelen seyirciler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Erzurum’da Tiyatro Seyircisi Anket Veri Analizi

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Verilerine Göre Anket Çalışma Sonuçları

Anket çalışmamızda elde edilen verilere ve tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Çalışmamız için aldığımız yanıtları Statistical Package for the Social Sciences –Sosyal Bilimler İçin İstatistik paketi (SPSS) gibi, istatistiksel analize yönelik olan paket program ve Excel yardımıyla analiz edilerek tablolar halinde açıklanmıştır. SPSS verilerini açıklamalı olarak paylaşp, Excel çalışmalarımızı tablolar halinde paylaşmış bulunmaktayız. Detaylı anlatımlar dolayısıyla çalışmamızda seyircilerin tiyatro sanatına olan ilgi ve paylaşımlarına ulaşabilmekteyiz.

Tablo 1

Tiyatro Dışı Katılım

		Katılımcı Sayısı	Yüzde	Vaka Yüzdeleri
Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Etkinlikler	Konser	325	31,2 %	39,6 %
	Sergi	445	42,7 %	54,3 %
	Sinema	271	26,0 %	33,0 %
Toplam		1041	100,0 %	127,0 %

Tüm Katılımcılara Göre Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Etkinliklerin Frekans Analizi

Bu çalışma, katılımcıların tiyatro dışı etkinliklere katılımını inceleyerek bir frekans analizi sunmaktadır. Tablo, katılımcıların farklı etkinlik türlerine katılımını temsil etmektedir. Elde edilen verilere göre:

Analiz ve Çıkarımlar;

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 1041 kişi bu ankete katılmıştır.

Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Etkinlikler:

Konser: 325 kişi (%31,2)

Sergi: 445 kişi (%42,7)

Sinema: 271 kişi (%26,0)

Vaka Yüzdeleri:

Konser: 39,6%

Sergi: 54,3%

Sinema: 33,0%

Toplamda Vaka Yüzdeleri:

Toplam vaka yüzdeleri; birden fazla seçeneğe cevap verilme olanağı tanınmasından ötürü 127,0% olarak belirtilmiştir.

Etkinlik Türlerine Göre Katılım Yüzdeleri:

Katılımcıların çoğunluğu sergilere (%42,7) ve konserlere (%31,2) katılmıştır.

Sinema ise katılımcılar arasında daha düşük bir katılım oranına sahiptir (%26,0).

Genel Değerlendirme:

Ankete katılanların büyük bir çoğunluğu tiyatrodan bağımsız olarak sergilere ve konserlere katılmaktadır.

Sinemaya katılım oranı diğer etkinlik türlerine göre daha düşüktür.

Toplam katılımcı sayısı 1041'dir ve bu, katılımcıların birden fazla etkinliğe katılabileceğini göstermektedir. (Toplam Vaka Yüzdesi: 127,0%).

Tablo 2

Katılım Sağlanan Tiyatro Türü Frekans Analizi

		Yanıtlar		
		Katılımcı Sayısı	Vaka	Vaka Yüzdesi
Katılım Sağlanan Tiyatro Türü	Komedi-Gülmece	837	49,2 %	85,0 %
	Trajedi-Dram	392	23,0 %	39,8 %
	Müzikal-Müzikalli	331	19,4 %	33,6 %
	Çocuk oyunları	142	8,3 %	14,4 %
Toplam		1702	100,0 %	172,8 %

Tüm Katılımcılara Göre Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Tiyatro Türü Frekans Analizi

Bu bölümde, katılımcıların tercih ettikleri tiyatro türlerine yönelik bir frekans analizi sunulmaktadır. Elde edilen verilere göre:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplamda 1702 cevap verilmiştir.

Katılım Sağlanan Tiyatro Türü:

Komedi-Gülmece: 837 kişi (%49,2)

Trajedi-Dram: 392 kişi (%23,0)

Müzikal-Müzikalli: 331 kişi (%19,4)

Çocuk Oyunları: 142 kişi (%8,3)

Vaka Yüzdeleri:

Komedi-Gülmece: 85,0%

Trajedi-Dram: 39,8%

Müzikal-Müzikalli: 33,6%

Çocuk Oyunları: 14,4%

Toplamda Vaka Yüzdeleri:

Toplam vaka yüzdeleri 172,8% olarak belirtilmiştir. Çünkü ankete katılan bireyler birden fazla cevap verme hakkına sahiptirler.

Tiyatro Türlerine Göre Katılım Yüzdeleri:

Katılımcıların çoğunluğu, (%49,2) komedi-gülmece türündeki tiyatrolara katılmıştır

Trajedi-dram ve müzikal-müzikalli tiyatro oyunları da önemli bir katılıma sahiptir, ancak komedi-gülmeceye göre daha düşüktür.

Çocuk oyunlarına katılım oranı diğer türlere göre daha düşüktür.

Genel Değerlendirme:

Ankete katılan tiyatro seyircileri komedi-gülmece türündeki tiyatrolara ilgi göstermektedir. Trajedi-dram ve müzikal-müzikalli tiyatrolar da önemli bir katılım almıştır, ancak bu türlerin toplam katılım oranı komedi-gülmeceye göre daha düşüktür.

Tablo 3

Katılım Sağlanan Tiyatroların Frekans Analizi

		Yanıtlar		Vaka Yüzdesi
		Sayı	Vaka	
Katılım Sağlanan Tiyatrolar	Devlet tiyatrosu	814	55,0 %	82,6 %
	Şehir tiyatrosu	478	32,3 %	48,5 %
	Özel tiyatrolar	189	12,8 %	19,2 %
Toplam		1481	100,0 %	150,4 %

Tüm Katılımcılara Göre Tiyatro Dışı Katılım Sağlanan Tiyatrolar Frekans Analizi

Bu çalışma, katılımcıların tercih ettiği tiyatrolara yönelik bir frekans analizini sunmaktadır. Aşağıda, elde edilen verilere dayalı olarak katılımcıların tercih ettikleri tiyatro tiplerine dair detaylar bulunmaktadır:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam bu ankete 1481 cevap verilmiştir.

Katılım Sağlanan Tiyatrolar:

Devlet Tiyatrosu: 814 kişi (%55,0)

Şehir Tiyatrosu: 478 kişi (%32,3)

Özel Tiyatrolar: 189 kişi (%12,8)

Vaka Yüzdeleri:

Devlet Tiyatrosu: 82,6%

Şehir Tiyatrosu: 48,5%

Özel Tiyatrolar: 19,2%

Devlet Tiyatrosu:

Katılımcı Sayısı: 814 (55,0%)

Vaka Yüzdesi: 82,6%

Şehir Tiyatrosu:

Katılımcı Sayısı: 478 (32,3%)

Vaka Yüzdesi: 48,5%

Özel Tiyatrolar:

Katılımcı Sayısı: 189 (12,8%)

Vaka Yüzdesi: 19,2%

Toplamda Vaka Yüzdeleri:

Toplam vaka yüzdeleri 150,4% olarak belirtilmiştir. Aynı kişi devlet tiyatroları, şehir tiyatroları ve özel tiyatroları tercih edebilmektedir.

Tiyatro Türlerine Göre Katılım Yüzdeleri:

Katılımcıların çoğu devlet tiyatrolarına katılmıştır (%55,0).

Şehir tiyatroları da önemli bir katılıma sahiptir (%32,3).

Özel tiyatrolara katılım oranı diğer tiyatrolara göre daha düşüktür (%12,8).

Bu verilere göre, katılımcıların %55,0'u devlet tiyatrolarını tercih etmiştir. Şehir tiyatroları %32,3 ve özel tiyatrolar ise %12,8 oranında tercih edilmiştir.

Bu frekans analizi, katılımcıların tercih ettiği tiyatro tiplerine dair önemli bilgiler sunmaktadır. İşte bu verilere dayalı olarak yapılabilecek ek çıkarımlar ve açıklamalar:

Devlet Tiyatrosu Tercihi:

Çoğu katılımcı (%55,0), devlet tiyatrolarını tercih etmektedir. Bu durum, devlet destekli kültürel etkinliklere olan ilgiyi göstermektedir. Bu tiyatro türü genellikle geniş kapsamlı oyunlar ve çeşitli temsil türleri sunma potansiyeline sahiptir.

Şehir Tiyatrosu Tercihi:

Şehir tiyatrolarını tercih eden katılımcılar (%32,3), geniş kapsamlı oyunlar ve yerel kültür ve sanat etkinliklerine katılmayı tercih etmektedir. Şehir tiyatroları toplulukla daha yakın bir ilişki kurma fırsatı sunabilir.

Özel Tiyatrolar Tercihi:

Özel tiyatroları tercih eden katılımcılar (%12,8), muhtemelen özgün ve bağımsız tiyatro prodüksiyonlarına ilgi göstermektedir. Bu tiyatrolar genellikle deneysel ve alternatif performansları destekleyebilir.

Genel Değerlendirme:

Ankete katılan çoğu kişi devlet tiyatrolarına ilgi göstermektedir.

Şehir tiyatroları da önemli bir katılım almıştır. Ancak devlet tiyatrolarına göre daha düşüktür. Özel tiyatrolara olan katılım oranı ise diğer tiyatro türlerine göre daha düşüktür.

Tablo 4

Tiyatroya Katılım Nedeni Frekans Analizi

		Yanıtlar		Vaka Yüzdesi
		Sayı	Vaka	
Tiyatroya Katılım Nedeni	Sevip Değer Verdiğim İçin	540	40,2 %	54,8 %
	Sosyal - Kültürel Bir Aktivitede Bulunmak İçin	470	35,0 %	47,7 %
	Arkadaş çevresi ile katıldım	108	8,0 %	11,0 %
	Kültürel bir etkinliğe katılmak için	226	16,8 %	22,9 %
Toplam		1344	100,0 %	136,4 %

Tüm Katılımcılara Göre Tiyatroya Katılım Nedeni Frekans Analizi ve Çıkarımlar

Bu analiz, katılımcıların tiyatroya katılma nedenlerini inceleyerek önemli bilgiler sunmaktadır. Verilerin analizi ve çıkarımlar şu şekildedir:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Cevap Sayısı: Toplam 1344 kişi bu ankete katılmıştır.

Tiyatroya Katılım Nedenleri:

Sevip Değer Verdiğim İçin: 540 kişi (%40,2)

Sosyal-Kültürel Bir Aktivitede Bulunmak İçin: 470 kişi (%35,0)

Arkadaş Çevresi ile Katıldım: 108 kişi (%8,0)

Kültürel Bir Etkinliğe Katılmak İçin: 226 kişi (%16,8)

Vaka Yüzdeleri:

Sevip Değer Verdiğim İçin: 54,8%

Sosyal-Kültürel Bir Aktivitede Bulunmak İçin: 47,7%

Arkadaş Çevresi ile Katıldım: 11,0%

Kültürel Bir Etkinliğe Katılmak İçin: 22,9%

Toplam Vaka Yüzdeleri:

Toplam vaka yüzdeleri; bir katılımcı birden fazla cevap verdiği için toplam %136,4 olarak çıkarım sağlanmıştır.

Katılım Nedenlerine Göre Yüzdeler:

Katılımcıların çoğunluğu tiyatroya "Sevip Değer Verdiğim İçin" nedeniyle katılmıştır (%40,2).

Sosyal-Kültürel Bir Aktivitede Bulunmak İçin nedeniyle katılım oranı da yüksektir (%35,0).

Arkadaş çevresi ile katılmak ve Kültürel Bir Etkinliğe Katılmak İçin nedenleri de katılım oranlarını etkilemektedir, ancak daha düşüktür.

Genel Değerlendirme:

Ankete katılanların önemli kısmı tiyatroya kişisel ilgi ve değer verme nedeniyle katılmaktadır. Sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak da diğer önemli bir katılım nedenidir. Arkadaş çevresi ve kültürel etkinliklere katılma nedenleri oranı daha düşüktür.

Tablo 5*Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği Frekans Analizi*

Tiyatro oyun sayısı		Yeterlilik		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet, yeterli buluyorum	15	0	1	1
	16	2	4	6
	17	3	1	4
	18	1	4	5
	19	1	4	5
	20	5	2	7
	21	7	8	15
	22	6	9	15
	23	5	12	17
	24	2	3	5
	25	3	8	11
	26	3	5	8
	27	4	6	10
	28	5	2	7
	29	1	2	3
	30	4	4	8
	31	4	2	6
	32	3	6	9
	33	1	3	4
	34	1	4	5
	35	7	6	13
	36	2	2	4
	38	3	6	9
	39	2	6	8
	40	6	7	13
	41	1	0	1
	42	1	3	4
	43	3	2	5
	44	1	1	2

	45	3	3	6
	47	1	1	2
	49	0	1	1
	50	0	1	1
	51	0	4	4
	52	1	2	3
	53	2	1	3
	54	0	1	1
	55	0	1	1
	57	1	1	2
	58	0	1	1
	59	0	2	2
	60	0	1	1
	65	1	0	1
	68	0	1	1
		96	144	240
Hayır, daha çok oyun istiyorum	0	0	1	1
	13	0	1	1
	14	2	0	2
	15	1	0	1
	16	3	4	7
	17	2	5	7
	18	7	13	20
	19	14	28	42
	20	17	13	31
	21	19	28	47
	22	16	18	34
	23	17	17	34
	24	7	17	24
	25	15	26	41
	26	14	20	34
	27	9	14	25
	28	16	16	32

	29	8	12	20
	30	11	18	29
	31	5	9	14
	32	7	9	16
	33	3	10	13
	34	4	13	17
	35	8	16	24
	36	11	14	25
	37	4	15	19
	38	8	14	22
	39	12	9	21
	40	13	23	36
	41	2	7	9
	42	5	15	20
	43	4	7	11
	44	1	8	9
	45	5	9	14
	46	1	2	3
	47	1	5	6
	48	2	1	3
	49	2	2	4
	50	0	7	7
	51	1	2	3
	52	0	1	1
	53	2	0	2
	54	0	1	1
	56	0	1	1
	57	1	1	2
	58	1	3	4
	59	1	0	1
	61	0	2	2
	68	1	1	2
		283	458	744

Toplam	0	0	1	1
	13	0	1	1
	14	2	0	2
	15	1	1	2
	16	5	8	13
	17	5	6	11
	18	8	17	25
	19	15	32	47
	20	22	15	38
	21	26	36	62
	22	22	27	49
	23	22	29	51
	24	9	20	29
	25	18	34	52
	26	17	25	42
	27	13	20	35
	28	21	18	39
	29	9	14	23
	30	15	22	37
	31	10	11	21
	32	10	15	25
	33	4	13	17
	34	5	17	22
	35	15	22	37
	36	13	16	29
	37	4	15	19
	38	11	20	31
	39	14	15	29
	40	19	30	49
	41	3	7	10
	42	6	18	24
	43	7	9	16
	44	2	9	11

45	8	12	20
46	1	2	3
47	2	6	8
48	2	1	3
49	2	3	5
50	0	8	8
51	1	6	7
52	1	3	4
53	4	1	5
54	0	2	2
55	0	1	1
56	0	1	1
57	2	2	4
58	1	4	5
59	1	2	3
60	0	1	1
61	0	2	2
65	1	0	1
68	1	2	3
	380	602	985

Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Sayı Yeterliliği ve Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği, Frekans Analizi ve Çıkarımlar

Bu tablo, katılımcıların yaşlarına, tiyatro oyun sayısına ve oyun sayısı yeterliliğine yönelik bir analiz sunmaktadır.

Analiz ve Çıkarımlar:

Yaş Grupları ve Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği:

20'li yaşlardan itibaren katılımcıların tiyatro oyun sayısı yeterliliği daha belirgin bir artış göstermektedir. Özellikle 30'lu yaşlardan sonra bu artış daha da ivme kazanmaktadır.

Evet, Yeterli Buluyorum Kategorisi:

20'li yaşlardan sonra bu kategoriye dahil olan katılımcı sayısında gözle görülür bir artış gözlenmektedir. Bu durum, yaştan tiyatroya katılım nedeni ve oyun sayısı yeterliliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Hayır, Daha Çok Oyun İstiyorum Kategorisi:

Genel olarak, bu kategoriye dahil olan katılımcılar, daha genç yaş gruplarından gelmektedir. Ancak, 40'lı yaşlardan itibaren bu kategoriye dahil olan katılımcı sayısında bir artış görülmektedir.

Toplam Analiz:

Toplam, 30'lu yaşlardan itibaren tiyatroya olan ilginin ve oyun sayısı yeterliliğinin arttığı gözlemlenmektedir. 40'lı yaşlardan sonra ise ilgi ve talepte bir miktar düşüş yaşanmaktadır.

Özel Gözlemler:

30'lu yaşlar, tiyatro oyun sayısı yeterliliği açısından belirgin bir dönem gibi görünmektedir. Bu dönemde katılımcılar tiyatroya daha fazla ilgi göstermekte ve mevcut oyun sayısından memnuniyet göstermektedir.

Tablo 6

Katılımcıların Cinsiyeti ve Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

		Katılım Sıklığı				Toplam
Katılımcının Cinsiyeti		1 ile 5 oyun	5 ile 10 oyun	10 oyun ve üstü	Hiç	
	Erkek	350	112	82	36	580
	Kadın	187	110	73	35	405
Toplam		537	222	155	71	985

Katılımcının Yaşına Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Cinsiyet ve Katılım Sıklığı İlişkisi:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplamda 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

Erkek katılımcıların sayısı, kadın katılımcılara göre daha fazladır.

İzlenen Oyun Sayısına Göre Katılımcı Dağılımı:

1 ile 5 oyun izleyenler: Erkeklerde 350, Kadınlarda 187

5 ile 10 oyun izleyenler: Erkeklerde 112, Kadınlarda 110

10 oyun ve üstü izleyenler: Erkeklerde 82, Kadınlarda 73

Hiç oyun izlemeyenler: Erkeklerde 36, Kadınlarda 35

En fazla katılımcı, 1 ile 5 oyun arasında izleyenler kategorisinde bulunmaktadır.

Toplamda İzlenen Oyun Sayısı:

Erkek katılımcılar toplamda 537

Kadın katılımcılar toplamda 405

Erkek katılımcıların toplamda daha fazla oyun izlediği görülmektedir.

Hiç Katılmama Durumu:

Erkek katılımcılarda tiyatroya hiç katılmama durumu daha fazlayken, kadın katılımcılarda bu durum daha eksiktir.

Genel Değerlendirme:

Erkek katılımcılar toplam sayı ve ortalama olarak daha fazla oyun izlemişlerdir.

Her iki cinsiyet de genellikle 1 ile 5 oyun arasında izleme eğilimindedir.

Cinsiyetler arasında oyun izleme alışkanlığında belirgin bir fark görülmektedir.

Kadın katılımcılar, daha az sayıda oyun izleme eğiliminde olsalar da katılım sıklığı açısından hemen hemen erkek katılımcılarla aynı seviyede yer almaktadır.

Tablo 7

Katılımcıların Cinsiyetine Göre Tiyatro Sayısının Yeterliliği (Crosstabulation)

		Sahnelenme Sayı Yeterliliği			Toplam
		Evet	Hayır	Belirtilmemiş	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	212	367	1	580
	Kadın	168	235	2	405
Toplam		380	602	3	985

Katılımcıların Cinsiyetine Göre Tiyatro Sahnelenme Sayısının Yeterliliği Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve tiyatroya katıldıkları oyunları yeterli bulma durumu arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Aşağıda bu çapraz-tablo üzerinden yapılabilecek analiz ve çıkarımlar yer almaktadır:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Cinsiyet Dağılımı:

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

Yeterlilik Durumu:

Evet: Erkeklerde 212, Kadınlarda 168

Hayır: Erkeklerde 367, Kadınlarda 235

Belirtilmemiş: Erkeklerde 1, Kadınlarda 2

Toplamda Yeterlilik Durumu:

Evet: 380 kişi

Hayır: 602 kişi

Belirtilmemiş: 3 kişi

Cinsiyet ve Yeterlilik Durumu İlişkisi:

Erkeklerin büyük çoğunluğu tiyatro sahnelenme sayısının yeterli olmadığını düşünmüştür. (367 kişi). Yeterli olduğunu düşünenlerin sayısı ise 212'dir.

Kadınların da büyük çoğunluğu tiyatro sahnelenme sayısının yeterli olmadığını düşünmüştür. (235 kişi). Yeterli olduğunu düşünenlerin sayısı ise 168'dir.

Belirtilmemiş Yeterlilik Durumu:

Belirtilmemiş yeterlilik durumu, genel toplam içinde oldukça düşüktür (sadece 3 kişi). Bu durum, katılımcıların genellikle oyunları yeterli veya yetersiz buldukları konusunda açık bir görüş belirttiklerini göstermektedir.

Genel Değerlendirme:

Katılımcıların çoğunluğu sahnelenme sayısını yeterli bulmamışlardır.

Cinsiyetlere göre incelendiğinde, erkekler ve kadınların büyük bir kısmı sahnelenme sayısını yeterli bulmamışlardır.

Kadın katılımcılar arasında evet ve hayır durumları daha dengeli bir dağılıma sahiptir.

Tablo 8

Katılımcının Cinsiyeti – Kursa Katılım İsteği (Crosstabulation)

		Kursa katılım isteği		Toplam
		Evet	Hayır	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	282	298	580
	Kadın	215	190	405
Toplam		497	488	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Kursa Katılım İsteği Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve bir kursa katılma istekleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. İşte bu veriye dayanarak yapılabilecek analiz ve çıkarımlar:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Cinsiyet Dağılımı:

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

Kursa Katılım İsteği:

Evet: Erkeklerde 282, Kadınlarda 215

Hayır: Erkeklerde 298, Kadınlarda 190

Toplamda Kursa Katılım İsteği:

Evet: 497 kişi

Hayır: 488 kişi

Cinsiyet ve Kursa Katılım İsteği İlişkisi:

Erkeklerin birçoğu kursa katılmak istemektedir (282 kişi), ancak hayır diyenlerin sayısı da oldukça yüksektir (298 kişi).

Kadınlarda ise kursa katılmak isteyenlerin sayısı erkeklere oranla biraz daha düşük olsa da (215 kişi), hayır diyenlerin sayısı daha düşüktür (190 kişi).

Genel Değerlendirme:

Katılımcıların çoğunluğu (497 kişi), kursa katılmak istemektedir.

Erkekler ve kadınlar arasında kursa katılım isteği konusunda belirgin bir fark gözlemlenmemektedir.

Kursa Katılım İstekleri Genel Olarak Yüksektir:

Toplam katılımcıların çoğunluğu (%50,5), bir kursa katılmaya isteklidir. Bu durum, katılımcıların sürekli öğrenme ve kişisel gelişim konusundaki ilgilerini göstermektedir.

Tablo 9

Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)

		Ailelerinin Tiyatroya İlgisi			Toplam
		Zayıf	Normal	Güçlü	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	225	273	82	580
	Kadın	132	196	77	405
Toplam		357	469	159	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerinin Tiyatroya İlgisi Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve ailelerinin tiyatroya olan ilgisi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. İşte bu veriye dayanarak yapılabilecek analiz ve çıkarımlar:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Cinsiyet Dağılımı:

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

Ailelerinin Tiyatroya İlgisi Durumu:

Zayıf: Erkeklerde 225, Kadınlarda 132

Normal: Erkeklerde 273, Kadınlarda 196

Güçlü: Erkeklerde 82, Kadınlarda 77

Toplamda Ailelerinin Tiyatroya İlgisi Durumu:

Zayıf: 357 kişi

Normal: 469 kişi

Güçlü: 159 kişi

Cinsiyet ve Ailelerinin Tiyatroya İlgisi Durumu İlişkisi:

Erkeklerin çoğunluğunun ailelerinin tiyatroya ilgisi normaldir (273 kişi), ardından zayıf (225 kişi) ve güçlü (82 kişi) gelmektedir.

Kadınlarda ise ailelerinin tiyatroya ilgisi normaldir (196 kişi), ardından zayıf (132 kişi) ve güçlü (77 kişi) gelmektedir.

Genel Değerlendirme:

Toplamda katılımcıların çoğunluğunun ailelerinin tiyatroya ilgisi normaldir.

Erkeklerin ve kadınların ailelerinin tiyatroya ilgi durumları benzer bir eğilim göstermektedir.

Toplam katılımcıların çoğunluğu (%47,7), ailelerinin tiyatroya normal ilgi gösterdiğini belirtmiştir.

Tablo 10

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)

		Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı				Toplam
		1 ile 5 oyun	5 ile 10 oyun	10 oyun ve üstü	Hiç	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	350	112	82	36	580
	Kadın	187	110	73	35	405
Toplam		537	222	155	71	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve tiyatro oyunlarına katılım sıklığını göstermektedir. İşte bu veriye dayanarak yapılabilecek analiz ve çıkarımlar:

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Cinsiyet Dağılımı:

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

Katılım Sıklığına Göre Dağılım:

Erkeklerde:

1 ile 5 oyun arası: 350 kişi

5 ile 10 oyun arası: 112 kişi

10 oyun ve üstü: 82 kişi

Hiç gitmeyenler: 36 kişi

Kadınlarda:

1 ile 5 oyun arası: 187 kişi

5 ile 10 oyun arası: 110 kişi

10 oyun ve üstü: 73 kişi

Hiç gitmeyenler: 35 kişi

Toplamda Katılım Sıklığına Göre Dağılım:

1 ile 5 oyun arası: 537 kişi

5 ile 10 oyun arası: 222 kişi

10 oyun ve üstü: 155 kişi

Hiç gitmeyenler: 71 kişi

Cinsiyet ve Katılım Sıklığı İlişkisi:

Erkeklerin çoğu, 1 ile 5 oyun arasında yer almaktadır (350 kişi).

Kadınlarda ise 1 ile 5 oyun arası katılım yine baskındır (187 kişi).

Erkeklerde ve kadınlarda hiç gitmeyenlerin sayısı, diğer kategorilere göre daha düşüktür.

Genel Değerlendirme:

Toplam ankete katılanların çoğunluğu tiyatroya 1 ile 5 oyun arasında gitmektedir.

Cinsiyetlere göre incelendiğinde, erkeklerin ve kadınların tiyatroya katılım sıklığı benzer bir eğilim göstermektedir.

Tablo 11

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tek Başına Tiyatro Seyretme Durumu (Crosstabulation)

		Evet	Hayır	Toplam
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	432	148	580
	Kadın	262	143	405
Toplam		694	291	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tek Başına Tiyatro Seyretme Durumu Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Cinsiyete Göre Tek Başına Tiyatroya Gitme Eğilimi Analizi:

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve tek başına tiyatroya gitme eğilimleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam katılımcı sayısı 985'tir. Erkeklerin toplam katılımcı sayısı 580, kadınların toplam katılımcı sayısı ise 405'tir.

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Cinsiyet Dağılımı:

Erkek katılımcı sayısı: 580

Kadın katılımcı sayısı: 405

"Evet" veya "Hayır" Yanıtlarına Göre Dağılım:

Erkeklerde:

Evet: 432 kişi

Hayır: 148 kişi

Kadınlarda:

Evet: 262 kişi

Hayır: 143 kişi

"Evet" veya "Hayır" Yanıtlarına Göre Dağılım:

Evet: 694 kişi

Hayır: 291 kişi

"Evet" veya "Hayır" Yanıtları İlişkisi:

Erkeklerin çoğı belirli bir duruma "Evet" demiştir (432 kişi).

Kadınlarda ise "Evet" diyenlerin sayısı erkeklere kıyasla daha düşüktür (262 kişi).

Genel Değerlendirme:

Ankete katılanların çoğunluğu belirli bir duruma "Evet" demiştir.

Erkeklerin "Evet" yanıtları kadınlardan daha fazladır.

Tablo 12

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe Durumu (Crosstabulation)

		Bütçe ayrılması				Toplam
		0-50 TL	50-100 TL	100 ve üzeri	Bütçe Ayırmıyorum	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	127	142	146	165	580
	Kadın	58	76	149	122	405
Toplam		185	218	295	287	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Bütçe Ayırım Durumu Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Cinsiyet ve Tiyatro İçin Bütçe Ayrılması Analizi:

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetleri ve tiyatro için bütçe ayrılma durumları arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı: Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Bütçe Ayrılması:

Katılımcılar, tiyatroya ayırdıkları bütçeyi belirli aralıklarla göstermiştir: Cevaplar ise "0-50 TL," "50-100 TL," "100 ve üzeri," "Bütçe Ayırmıyorum." Olarak seçeneleştirilmiştir.

Cinsiyet Bazında Bütçe Ayrılması:

Erkek katılımcılar arasında en fazla kişi (146 kişi) "100 ve üzeri" bütçe ayırdığını belirtmiştir.

Kadın katılımcılarda ise "100 ve üzeri" bütçe ayıran kişi sayısı 149'dur.

Toplamda Bütçe Ayırmıyorum Durumu:

Erkekler 165 kişi olarak, kadınlarda ise 122 kişi bütçe ayırmadığını söylemiştir.

Genel Değerlendirme:

"Bütçe Ayırmıyorum" durumundaki katılımcı sayısı, diğer bütçe aralıklarının toplamına göre daha azdır.

Erkek katılımcıların genellikle daha yüksek bütçe ayırdığı görülmektedir, kadınlar özellikle "100 ve üzeri" aralığında daha fazla bütçe ayırdığı görülmektedir.

Kadın katılımcılar dağılım açısından daha dengeli görünmektedir.

Erkek katılımcıların genellikle daha yüksek bütçe ayırdığı gözlemlenmiştir.

Tablo 13

Katılımcının Cinsiyetine Göre Oyun Ücreti Tercihleri (Crosstabulation)

		Oyun Tercihi		Toplam
		Ücretli	Ücretsiz	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	167	411	578
	Kadın	112	293	405
Toplam		279	704	983

Katılımcının Cinsiyetine Göre Oyun Ücreti Tercihi Çapraz Tablo Analizi (Crosstabulation)

Bu çapraz-tablo, katılımcıların cinsiyetlerine göre tercih ettikleri oyunların ücretlerinin durumlarının arasındaki ilişkiyi göstermektedir

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 983 kişi bu ankete katılmıştır.

Oyun Tercihi:

"Ücretli" oyunları tercih eden katılımcı sayısı 279'dur.

"Ücretsiz" oyunları tercih eden katılımcı sayısı ise 704'tür.

Cinsiyet Bazında Oyun Tercihi:

Erkek Katılımcılar:

"Ücretli" oyunları tercih eden erkek katılımcı sayısı: 167

"Ücretsiz" oyunları tercih eden erkek katılımcı sayısı: 411

Kadın Katılımcılar:

"Ücretli" oyunları tercih eden kadın katılımcı sayısı: 112

"Ücretsiz" oyunları tercih eden kadın katılımcı sayısı: 293

Toplamda Oyun Tercihi Durumu:

"Ücretli" ve "Ücretsiz" oyun tercihleri;

Toplam "Ücretli" oyun tercihi: 279

Toplam "Ücretsiz" oyun tercihi: 704

Toplam oyun tercihi: 983 (Bu, katılımcı sayısına eşittir.)

Genel Değerlendirme:

Katılımcılar genel olarak "Ücretsiz" oyunları tercih etmiştir.

Erkek katılımcılar arasında "Ücretsiz" oyun tercihi daha yaygınken, kadın katılımcılar arasında da daha yakın bir eğilim görülmektedir.

Ancak, "Ücretli" oyunları tercih eden katılımcı sayısı da önemli bir oranda ve dengeli olarak görülmektedir. Her iki tercih türü de ilgi görmektedir.

Tablo 14

Katılımcının Cinsiyetine Göre Turne Oyunu İstekleri (Crosstabulation)

		Popüler Oyun ve Oyuncuların Turne Yapmaları				Toplam
		Aralıklı	Sık Sık	İstemiyorum	İşaretlenmemiş	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	355	107	82	36	580
	Kadın	189	108	73	35	405
Toplam		544	215	155	71	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Turne Oyun ve Oyuncuların Turne Yapma İstekleri (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Cinsiyet ve Popüler Oyun/Oyuncuların Turne Yapmaları Tercihi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Popüler Oyun ve Oyuncuların Turne Yapmaları Tercihi:

"Aralıklı" turne tercih eden katılımcı sayısı 544'tür.

"Sık Sık" turne tercih eden katılımcı sayısı 215'tir.

"İstemiyorum" diyen katılımcı sayısı 155'tir.

İşaretlenmemiş veya belirtilmemiş seçenek sayısı 71'dir.

Cinsiyet Bazında Turne Tercihi:

Erkek Katılımcılar:

"Aralıklı" turne tercih eden erkek katılımcı sayısı: 355

"Sık Sık" turne tercih eden erkek katılımcı sayısı: 107

"İstemiyorum" diyen erkek katılımcı sayısı: 82

Kadın Katılımcılar:

"Aralıklı" turne tercih eden kadın katılımcı sayısı: 189

"Sık Sık" turne tercih eden kadın katılımcı sayısı: 108

"İstemiyorum" diyen kadın katılımcı sayısı: 73

Toplamda Turne Tercihi Durumu:

"Aralıklı" ve "Sık Sık" turne tercihlerini toplamak:

Toplam "Aralıklı" turne tercihi: 544

Toplam "Sık Sık" turne tercihi: 215

Toplam turne tercihi: 759 (Bu, katılımcı sayısına eşittir.)

Genel Değerlendirme:

"Aralıklı" turne tercihi genel olarak daha fazla ilgi görmüştür.

Erkek katılımcılar arasında "Aralıklı" turne tercihi daha yaygınken, kadın katılımcılar arasında da benzer bir eğilim görülmektedir.

"Sık Sık" turne tercihi de önemli bir katılımcı sayısına sahiptir.

"İstemiyorum" seçeneği tercih eden katılımcılar da dikkate değer bir oranda bulunmaktadır.

* Erkek ve kadın katılımcıların popüler oyunlar veya oyuncuların turne yapma tercihleri arasında, erkeklerin daha fazla oyun istedikleri görülmektedir.

Tablo 15

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği (Crosstabulation)

		Tiyatro oyun sayısı			Toplam
		Evet, yeterli buluyorum	Hayır, daha çok oyun istiyorum	Belirtilmemiş	
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	130	450	0	580
	Kadın	110	294	1	405
Toplam		240	744	1	985

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyun Sayısı Yeterliliği (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Cinsiyet ve Tiyatro Oyun Sayısı Tercihi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Tiyatro Oyun Sayısı Tercihi:

"Evet, yeterli buluyorum" seçeneğini tercih eden katılımcı sayısı 240'tir.

"Hayır, daha çok oyun istiyorum" diyen katılımcı sayısı 744'tür.

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçeneği 1'dir.

Cinsiyet Bazında Tercihler:**Erkek Katılımcılar:**

"Evet, yeterli buluyorum" diyen erkek katılımcı sayısı: 130

"Hayır, daha çok oyun istiyorum" diyen erkek katılımcı sayısı: 450

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçeneği 0

Kadın Katılımcılar:

"Evet, yeterli buluyorum" diyen kadın katılımcı sayısı: 110

"Hayır, daha çok oyun istiyorum" diyen kadın katılımcı sayısı: 294

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçeneği 1

Toplamda Tiyatro Oyun Sayısı Tercihi Durumu:

Toplam "Evet, yeterli buluyorum" tercihi: 240

Toplam "Hayır, daha çok oyun istiyorum" tercihi: 744

Toplam tercih sayısı: 984

Genel Değerlendirmeler:

Katılımcıların büyük çoğunluğu daha fazla oyun görmeyi tercih etmektedir.

Erkek ve kadın katılımcılar arasında bu tercihlerde oransal bağlamda belirgin bir fark görülmektedir.

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih sayısı oldukça düşüktür.

Tablo 16

Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Fiyatı (Crosstabulation)

		Tiyatro Oyunlarının bilet fiyatları				
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	Pahalı	Ucuz	Bütçeme uygun	Belirtilmemiş	Toplam
	Kadın	153	68	355	4	580
		62	76	262	4	404
Toplam		215	144	617	8	984

Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Cinsiyet ve Bilet Fiyatı Tercihi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 984 kişi bu ankete katılmıştır.

Bilet Fiyatı Tercihi:

"Pahalı" bilet tercih eden katılımcı sayısı: 215

"Ucuz" bilet tercih eden katılımcı sayısı: 144

"Bütçeme uygun" bilet tercih eden katılımcı sayısı: 617

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçenek: 8

Cinsiyet Bazında Tercihler:

Erkek Katılımcılar:

"Pahalı" bilet tercih eden erkek katılımcı sayısı: 153

"Ucuz" bilet tercih eden erkek katılımcı sayısı: 68

"Bütçeme uygun" bilet tercih eden erkek katılımcı sayısı: 355

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçenek: 4

Kadın Katılımcılar:

"Pahalı" bilet tercih eden kadın katılımcı sayısı: 62

"Ucuz" bilet tercih eden kadın katılımcı sayısı: 76

"Bütçeme uygun" bilet tercih eden kadın katılımcı sayısı: 262

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş seçenek: 4

Toplamda Bilet Fiyatı Tercihi Durumu:

"Pahalı", "Ucuz" ve "Bütçeme uygun" tercihlerinin toplamı:

Toplam "Pahalı" bilet tercihi: 215

Toplam "Ucuz" bilet tercihi: 144

Toplam "Bütçeme uygun" bilet tercihi: 617

Belirtilmemiş tercihi: 8

Toplam tercih sayısı: 984 (Bu, katılımcı sayısına eşittir.)

Genel Değerlendirmeler:

Katılımcıların çoğu, bilet fiyatının bütçelerine uygun olmasını tercih etmektedir.

"Pahalı" bilet tercihi, diğer iki tercihe kıyasla daha azdır.

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih sayısı oldukça düşüktür.

Tablo 17

Katılımcıların Eğitim Durumu – Yeterlilik (Crosstabulation)

		Tiyatro Oyunlarının Yeterlilik Sayısı			Toplam
		Evet	Hayır	Belirtilmemiş	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	2	2	0	4
	Ortaokul	5	6	0	11
	Lise	88	82	0	170
	Lisans	238	383	2	623
	Yüksek Lisans / Doktora	47	129	1	177
Toplam		380	602	3	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarının Yeterlilik Sayısı (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Eğitim Durumuna Göre Yeterlilik Tercihi:

İlkokul mezunu katılımcılar arasında:

"Evet" tercih eden kişi sayısı: 2

"Hayır" tercih eden kişi sayısı: 2

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih: 0

Ortaokul mezunu katılımcılar arasında:

"Evet" tercih eden kişi sayısı: 5

"Hayır" tercih eden kişi sayısı: 6

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih: 0

Lise mezunu katılımcılar arasında:

"Evet" tercih eden kişi sayısı: 88

"Hayır" tercih eden kişi sayısı: 82

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih: 0

Lisans mezunu katılımcılar arasında:

"Evet" tercih eden kişi sayısı: 238

"Hayır" tercih eden kişi sayısı: 383

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih: 2

Yüksek Lisans / Doktora mezunu katılımcılar arasında:

"Evet" tercih eden kişi sayısı: 47

"Hayır" tercih eden kişi sayısı: 129

Belirtilmemiş veya işaretlenmemiş tercih: 1

Genel Değerlendirmeler:

Lisans mezunu katılımcılar arasında "Evet" yeterlilik tercih edenlerin sayısı en yüksektir.

Ortaokul mezunu katılımcılar arasında "Hayır" yeterlilik tercih edenlerin sayısı, "Evet" tercih edenlerden biraz daha fazladır.

İlkokul mezunu katılımcılar arasında yeterlilik tercihi daha azdır ve tercihler dengelidir.

Yüksek lisans/doktora mezunu katılımcılar arasında "Hayır" yeterlilik tercih edenlerin sayısı "Evet" tercih edenlerden daha fazladır.

Genel olarak, yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcılar arasında "Hayır" yeterlilik

tercihi daha yaygındır.

Tablo 18

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Talebi (Crosstabulation)

		Tiyatro Kursu		Toplam
		Evet	Hayır	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	3	4
	Ortaokul	5	6	11
	Lise	78	92	170
	Lisans	323	300	623
	Yüksek Lisans / Doktora	90	87	177
Toplam		497	488	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Talebi (Crosstabulation)

Analiz ve Çıkarımlar

Eğitim Durumuna Göre Kurs Katılım Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplamda 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Tiyatro Kursu Katılım Durumu:

Evet seçeneğini tercih edenlerin toplam sayısı: 497

Hayır seçeneğini tercih edenlerin toplam sayısı: 488

Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kursu Katılımı:

İlkokul mezunları arasında:

Evet seçeneğini tercih edenler: 1

Hayır seçeneğini tercih edenler: 3

Ortaokul mezunları arasında:

Evet seçeneğini tercih edenler: 5

Hayır seçeneğini tercih edenler: 6

Lise mezunları arasında:

Evet seçeneğini tercih edenler: 78

Hayır seçeneğini tercih edenler: 92

Lisans mezunları arasında:

Evet seçeneğini tercih edenler: 323

Hayır seçeneğini tercih edenler: 300

Yüksek Lisans / Doktora mezunları arasında:

Evet seçeneğini tercih edenler: 90

Hayır seçeneğini tercih edenler: 87

Çıkarımlar ve Öneriler:

Genel olarak, katılımcıların çoğunluğu tiyatro kursuna katılmamıştır. Lisans mezunları en yüksek katılıma sahipken, ilkokul mezunları en düşük katılıma sahiptir. Ortaokul ve yüksek lisans/doktora mezunlarının katılım oranları birbirine yakındır.

Tablo 19

Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)

		Ailelerinin Tiyatroya İlgisi			Toplam
		Zayıf	Normal	Güçlü	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	2	1	4
	Ortaokul	4	6	1	11
	Lise	56	80	34	170
	Lisans	240	302	81	623
	Yüksek Lisans / Doktora	56	79	42	177
Toplam		357	469	159	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Ailelerin Tiyatroya Olan İlgisi (Crosstabulation)

Eğitim Durumuna Göre Ailelerinin Tiyatroya İlgisi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Ailelerinin Tiyatroya İlgisi:

Zayıf ilgi gösterenlerin toplam sayısı: 357

Normal ilgi gösterenlerin toplam sayısı: 469

Güçlü ilgi gösterenlerin toplam sayısı: 159

Eğitim Durumuna Göre Ailelerinin Tiyatroya İlgisi:

İlkokul mezunları arasında:

Zayıf ilgi gösterenler: 1

Normal ilgi gösterenler: 2

Güçlü ilgi gösterenler: 1

Ortaokul mezunları arasında:

Zayıf ilgi gösterenler: 4

Normal ilgi gösterenler: 6

Güçlü ilgi gösterenler: 1

Lise mezunları arasında:

Zayıf ilgi gösterenler: 56

Normal ilgi gösterenler: 80

Güçlü ilgi gösterenler: 34

Lisans mezunları arasında:

Zayıf ilgi gösterenler: 240

Normal ilgi gösterenler: 302

Güçlü ilgi gösterenler: 81

Yüksek Lisans / Doktora mezunları arasında:

Zayıf ilgi gösterenler: 56

Normal ilgi gösterenler: 79

Güçlü ilgi gösterenler: 42

Çıkarımlar ve Öneriler:

Genel olarak, katılımcıların çoğunun ailelerinin tiyatroya normal ilgi gösterdiği görülüyor. Lisans mezunu katılımcıların aileleri arasında zayıf ilgi gösterenlerin sayısı oldukça yüksekken, yüksek lisans/doktora mezunları arasında bu durum daha dengelidir. Lisans ve yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim almış katılımcılar genel olarak ailelerinin tiyatroya normal veya güçlü ilgi gösterdiğini belirtmiştir.

Tablo 20*Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı (Crosstabulation)*

		Katılım Sıklığı				Toplam
		1 ile 5 oyun	5 ile 10 oyun	10 oyun ve üstü	Hiç	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	2	1	0	4
	Ortaokul	7	2	0	2	11
	Lise	104	26	24	16	170
	Lisans	338	143	96	46	623
	Yüksek Lisans / Doktora	87	49	34	7	177
	Toplam	537	222	155	71	985

**Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Katılım Sıklığı
(Crosstabulation)****Eğitim Durumu ve Katılım Sıklığı Analizi:****Toplam Katılımcı Sayısı:**

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Katılım Sıklığına Göre Eğitim Durumu:**İlkokul Mezunları:**

1 ile 5 oyun arası katılım: 1

5 ile 10 oyun arası katılım: 2

10 oyun ve üstü katılım: 1

Hiç katılım yok: 0

Toplam: 4

Ortaokul Mezunları:

1 ile 5 oyun arası katılım: 7

5 ile 10 oyun arası katılım: 2

10 oyun ve üstü katılım: 0

Hiç katılım yok: 2

Toplam: 11

Lise Mezunları:

1 ile 5 oyun arası katılım: 104

5 ile 10 oyun arası katılım: 26

10 oyun ve üstü katılım: 24

Hiç katılım yok: 16

Toplam: 170

Lisans Mezunları:

1 ile 5 oyun arası katılım: 338

5 ile 10 oyun arası katılım: 143

10 oyun ve üstü katılım: 96

Hiç katılım yok: 46

Toplam: 623

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

1 ile 5 oyun arası katılım: 87

5 ile 10 oyun arası katılım: 49

10 oyun ve üstü katılım: 34

Hiç katılım yok: 7

Toplam: 177

Çıkarımlar ve Öneriler:

Bu ayrıntılar, farklı eğitim seviyelerine sahip katılımcıların tiyatroya katılım sıklıklarını göstermektedir. Lisans mezunlarının en yüksek katılımı gösterdiği görülürken, ilkokul mezunlarının katılımının en düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Tablo 21

Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Tek Başına Katılım (Crosstabulation)

		Tek başına tiyatroya gitme eğilimi				Toplam
		Evet	Hayır	2	3	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	2	1	0	4
	Ortaokul	7	2	0	2	11
	Lise	105	25	24	16	170
	Lisans	339	142	96	46	623
	Yüksek Lisans / Doktora	87	49	34	7	177
	Toplam	539	220	155	71	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Tek Başına Katılımı (Crosstabulation)

Eğitim Durumu ve Tek Başına Katılım Eğilimi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Tek Başına Katılım Sıklığına Göre Eğitim Durumu:

İlkokul Mezunları:

Evet seçeneğini tercih edenler: 1 kişi

Hayır seçeneğini tercih edenler: 2 kişi

Diğer seçenekler: 1 kişi

Ortaokul Mezunları:

Evet seçeneğini tercih edenler: 7 kişi

Hayır seçeneğini tercih edenler: 2 kişi

Diğer seçenekler: 0 kişi

Belirtilmemiş: 2 kişi

Lise Mezunları:

Evet seçeneğini tercih edenler: 105 kişi

Hayır seçeneğini tercih edenler: 25 kişi

Diğer seçenekler: 24 kişi

Belirtilmemiş: 16 kişi

Lisans Mezunları:

Evet seçeneğini tercih edenler 339 kişi

Hayır seçeneğini tercih edenler: 142 kişi

Diğer seçenekler: 96 kişi

Belirtilmemiş: 46 kişi

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Evet seçeneğini tercih edenler: 87 kişi

Hayır seçeneğini tercih edenler: 49 kişi

Diğer seçenekler: 34 kişi

Belirtilmemiş: 7 kişi

Çıkarımlar ve Öneriler:

Lisans düzeyinde eğitim almış katılımcılar genel olarak tiyatroya tek başına gitme eğilimindedir, eğitim seviyesi düşük bireyler ise daha az sıklıkla tek başına gitme eğilimindedir.

Tablo 22

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)

		Bütçe				Toplam
		0-50 TL	50-100 TL	100 ve üzeri	Bütçe Ayırmıyorum	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	0	0	3	4
	Ortaokul	3	0	1	7	11
	Lise	34	33	35	68	170
	Lisans	122	149	186	166	623
	Yüksek Lisans / Doktora	25	36	73	43	177
Toplam		185	218	295	287	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)

Eğitim Durumu ve Bütçe Ayrılması Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplamda 985 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul Mezunları:

Toplam katılımcı sayısı: 4

Bütçe:

0-50 TL arası bütçe ayıranlar: 1 kişi

50-100 TL arası bütçe ayıranlar: 0 kişi

100 TL ve üzeri bütçe ayıranlar: 0 kişi

Bütçe ayırmayanlar: 3 kişi

Ortaokul Mezunları:

Toplam katılımcı sayısı: 11

Bütçe:

0-50 TL arası bütçe ayıranlar: 3 kişi

50-100 TL arası bütçe ayıranlar: 0 kişi

100 TL ve üzeri bütçe ayıranlar: 1 kişi

Bütçe ayırmayanlar: 7 kişi

Lise Mezunları:

Toplam katılımcı sayısı: 170

Bütçe:

0-50 TL arası bütçe ayıranlar: 34 kişi

50-100 TL arası bütçe ayıranlar: 33 kişi

100 TL ve üzeri bütçe ayıranlar: 35 kişi

Bütçe ayırmayanlar: 68 kişi

Lisans Mezunları:

Toplam katılımcı sayısı: 623

Bütçe:

0-50 TL arası bütçe ayıranlar: 122 kişi

50-100 TL arası bütçe ayıranlar: 149 kişi

100 TL ve üzeri bütçe ayıranlar: 186 kişi

Bütçe ayırmayanlar: 166 kişi

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Toplam katılımcı sayısı: 177

Bütçe:

0-50 TL arası bütçe ayıranlar: 25 kişi

50-100 TL arası bütçe ayıranlar: 36 kişi

100 TL ve üzeri bütçe ayıranlar: 73 kişi

Bütçe ayırmayanlar: 43 kişi

Çıkarımlar ve Öneriler:

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların eğitim düzeyleri ve tiyatro için ayırdıkları bütçe arasında belirli bir ilişki olduğu görülmektedir. İlkokul mezunları genellikle bütçe ayırmamakta veya düşük bütçelerle tiyatroya katılmamaktadırlar. Ortaokul mezunları arasında da benzer bir eğilim görülüyor; ancak birkaç kişi orta seviye bütçe ayırmayı tercih etmektedir.

Lise mezunları arasında, bütçe tercihleri daha dengeli bir şekilde dağılmıştır. Düşük, orta ve yüksek bütçe aralıklarında katılımcılar bulunmaktadır. Ancak bütçe ayırmayanların sayısı diğer gruplara göre daha fazladır.

Lisans ve yüksek lisans/doktora mezunları, genellikle orta ve yüksek bütçe aralıklarında tercihte bulunmuşlardır. Özellikle lisans mezunlarının, yüksek bütçe aralığında bütçe ayıranların sayısı diğer gruplara göre daha fazladır. Bu, yüksek eğitim düzeyine sahip olanların tiyatroya daha fazla bütçe ayırma eğiliminde olduğunu gösterebilir.

Bununla birlikte, her eğitim seviyesinden katılımcılar arasında bütçe ayırmama veya düşük bütçeyle tiyatroya katılma eğilimi de gözlemlenmektedir. Bu durum, tiyatro etkinliklerine katılımda bütçenin tek belirleyici faktör olmadığını ve kişisel tercihlerin de etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 23

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarında Ücret Tercihi (Crosstabulation)

		Oyun tercihi		Toplam
		Ücretli	Ücretsiz	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	0	4	4
	Ortaokul	3	8	11
	Lise	40	129	169
	Lisans	178	445	623
	Yüksek Lisans / Doktora	58	118	176
Toplam		279	704	983

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarında Ücret Tercihi (Crosstabulation)

Eğitim Durumu ve Oyun Tercihi Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 983 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul Mezunları:

Ücretli oyun tercih eden katılımcı sayısı: 0

Ücretsiz oyun tercih eden katılımcı sayısı: 4

Ortaokul Mezunları:

Ücretli oyun tercih eden katılımcı sayısı: 3

Ücretsiz oyun tercih eden katılımcı sayısı: 8

Lise Mezunları:

Ücretli oyun tercih eden katılımcı sayısı: 40

Ücretsiz oyun tercih eden katılımcı sayısı: 129

Lisans Mezunları:

Ücretli oyun tercih eden katılımcı sayısı: 178

Ücretsiz oyun tercih eden katılımcı sayısı: 445

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Ücretli oyun tercih eden katılımcı sayısı: 58

Ücretsiz oyun tercih eden katılımcı sayısı: 118

Çıkarımlar ve Öneriler:

Lisans mezunları, ücretli oyunları en fazla tercih eden grup olarak öne çıkmaktadır, bunu yüksek lisans/doktora mezunları takip etmektedir.

Diğer taraftan, ilkokul mezunları ücretli oyunları tercih etmemiş ve sadece ücretsiz oyunlara ilgi göstermiştir.

İlkokul ve ortaokul mezunlarının çoğunlukla ücretsiz oyunları tercih ettiği görülüyor. Özellikle ilkokul mezunlarının tamamı ücretsiz oyunları tercih etmiş.

Ancak yüksek lisans/doktora mezunlarının ücretsiz oyunları tercih etme oranının lisans mezunlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin sanatsal etkinliklere olan ilgisinin devam ettiğini ve bu tür etkinliklere katılmaya devam ettiklerini düşündürebilir.

Tablo 24

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyun ve Oyuncu Seyretme İsteği (Crosstabulation)

		Popüler Oyun ve Oyuncuların Turne Yapmaları			
		Aralıklı	Sık Sık	İstemiyorum	Toplam
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	2	1	4
	Ortaokul	7	2	0	11
	Lise	105	25	24	170
	Lisans	344	137	96	623
	Yüksek Lisans / Doktora	87	49	34	177
	Toplam	544	215	155	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyun ve Oyuncu Seyretme İsteği (Crosstabulation)

Eğitim Durumu ve Popüler Oyun Turnesi Tercih Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul Mezunları:

Aralıklı turne tercih eden katılımcı sayısı: 1

Sık sık turne tercih eden katılımcı sayısı: 2

Turne tercih etmeyen katılımcı sayısı: 1

Toplam katılımcı sayısı: 4

Ortaokul Mezunları:

Aralıklı turne tercih eden katılımcı sayısı: 7

Sık sık turne tercih eden katılımcı sayısı: 2

Turne tercih etmeyen katılımcı sayısı: 0

Toplam katılımcı sayısı: 11

Lise Mezunları:

Aralıklı turne tercih eden katılımcı sayısı: 105

Sık sık turne tercih eden katılımcı sayısı: 25

Turne tercih etmeyen katılımcı sayısı: 24

Toplam katılımcı sayısı: 170

Lisans Mezunları:

Aralıklı turne tercih eden katılımcı sayısı: 344

Sık sık turne tercih eden katılımcı sayısı: 137

Turne tercih etmeyen katılımcı sayısı: 96

Toplam katılımcı sayısı: 623

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Aralıklı turne tercih eden katılımcı sayısı: 87

Sık sık turne tercih eden katılımcı sayısı: 49

Turne tercih etmeyen katılımcı sayısı: 34

Toplam katılımcı sayısı: 177

Çıkarımlar ve Öneriler:

Genel olarak, lisans mezunları arasında popüler oyun ve oyuncuların turne yapmalarına daha fazla ilgi olduğu görülmektedir. Özellikle, aralıklı ve sık sık turne tercihlerinde lisans mezunlarının diğer gruplara göre daha fazla katılım gösterdiği dikkat çekmektedir.

Tablo 25

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyun Sayısını Yeterli Bulma (Crosstabulation)

		Tiyatro oyun sayısını yeterli bulma		Belirtilmemiş	Toplam
		Evet, yeterli buluyorum	Hayır , daha çok oyun istiyorum		
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	0	4	0	4
	Ortaokul	2	9	0	11
	Lise	41	129	0	170
	Lisans	150	472	1	623
	Yüksek Lisans / Doktora	47	130	0	177
Toplam		240	744	1	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyun Sayısını Yeterli Bulma (Crosstabulation)

Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyun Sayısı İhtiyacı Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul Mezunları:

Tiyatro oyun sayısını yeterli bulan katılımcı sayısı: 0

Daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı: 4

Belirtilmemiş: 0

Ortaokul Mezunları:

Tiyatro oyun sayısını yeterli bulan katılımcı sayısı: 2

Daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı: 9

Belirtilmemiş: 0

Lise Mezunları:

Tiyatro oyun sayısını yeterli bulan katılımcı sayısı: 41

Daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı: 129

Belirtilmemiş: 0

Lisans Mezunları:

Tiyatro oyun sayısını yeterli bulan katılımcı sayısı: 150

Daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı: 472

Belirtilmemiş: 1

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Tiyatro oyun sayısını yeterli bulan katılımcı sayısı: 47

Daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı: 130

Belirtilmemiş: 0

Çıkarımlar ve Öneriler:

Katılımcıların çoğunun tiyatro oyun sayısını yeterli bulmadığı ve daha fazla oyun istediği görülmektedir. Bu durum, tiyatro etkinliklerine olan ilginin yüksek olduğunu ve katılımcıların daha geniş bir oyun yelpazesine erişmek istediklerini göstermektedir. Özellikle lisans ve yüksek lisans/doktora mezunlarının bu talebin belirgin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, tiyatro etkinliklerinin çeşitlendirilmesinin ve daha fazla oyunun sunulmasının katılımcı memnuniyetine artırabileceğini işaret etmektedir. Ayrıca, katılımcıların tiyatro deneyimlerini zenginleştirmek ve ilgilerini artırmak için farklı oyun türlerine ve temalara yönelik programların düzenlenmesi gerektiği görülmektedir. Genel olarak lisans mezunları arasında daha fazla sayıda katılımcı tiyatro oyun sayısını yeterli bulurken, daha çok oyun isteyen katılımcı sayısı yüksektir. Diğer eğitim düzeylerinde de daha çok oyun isteyenlerin oranı yeterli bulanlardan daha yüksektir. Bu, genel olarak katılımcıların daha fazla tiyatro oyunu isteğinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 26*Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)*

		Bilet fiyatı				Toplam
Katılımcının Eğitim Durumu		Pahalı	Ucuz	Bütçeme Uygun	Belirtilmemiş	
	İlkokul	0	1	3	0	4
	Ortaokul	4	1	6	0	11
	Lise	29	27	112	1	169
	Lisans	154	90	372	7	623
	Yüksek Lisans / Doktora	28	25	124	0	177
Toplam		215	144	617		984

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatları (Crosstabulation)**Eğitim Durumu ve Bilet Fiyatı Tercih Analizi:****Toplam Katılımcı Sayısı:**

Toplam 984 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul Mezunları:

Toplam 4 kişi bulunmaktadır.

Bilet fiyatı kategorilerine göre dağılım:

Pahalı: 0 kişi

Ucuz: 1 kişi

Bütçeme Uygun: 3 kişi

Belirtilmemiş: 0 kişi

Ortaokul Mezunları:

Toplam 11 kişi bulunmaktadır.

Bilet fiyatı kategorilerine göre dağılım:

Pahalı: 4 kişi

Ucuz: 1 kişi

Bütçeme Uygun: 6 kişi

Belirtilmemiş: 0 kişi

Lise Mezunları:

Toplam 169 kişi bulunmaktadır.

Bilet fiyatı kategorilerine göre dağılım:

Pahalı: 29 kişi

Ucuz: 27 kişi

Bütçeme Uygun: 112 kişi

Belirtilmemiş: 1 kişi

Lisans Mezunları:

Toplam 623 kişi bulunmaktadır.

Bilet fiyatı kategorilerine göre dağılım:

Pahalı: 154 kişi

Ucuz: 90 kişi

Bütçeme Uygun: 372 kişi

Belirtilmemiş: 7 kişi

Yüksek Lisans / Doktora Mezunları:

Toplam 177 kişi bulunmaktadır.

Bilet fiyatı kategorilerine göre dağılım:

Pahalı: 28 kişi

Ucuz: 25 kişi

Bütçeme Uygun: 124 kişi

Belirtilmemiş: 0 kişi

Çıkarımlar ve Öneriler:

En büyük katılımcı grubu, lisans mezunlarıdır (623 kişi), onları lise (169 kişi) ve yüksek lisans/doktora mezunları (177 kişi) takip etmektedir.

Bütçeme uygun bilet kategorisi genel olarak en fazla tercih edilen kategoridir.

Lisans mezunları arasında pahalı bilet kategorisi en fazla tercih edilen kategoridir.

İlkokul ve ortaokul mezunlarının katılımı daha düşüktür ve genellikle bütçeye uygun bilet kategorisini tercih etmektedirler.

Tablo 27

Cinsiyete Göre Tiyatro Tercihi (Crosstabulation)

		Cinsiyet / Tiyatro tipi			Toplam
		Devlet tiyatrosu	Şehir tiyatrosu	Özel tiyatrolar	
Katılımcının	Erkek Count	499	247	102	580
Cinsiyeti	Kadın Count	315	231	87	405
Toplam	Count	814	478	189	985

Cinsiyete Göre Tiyatro Tercihi (Crosstabulation)

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

Katılımcının Cinsiyeti ve Tiyatro Tipi İlişkisi:

Erkekler:

Devlet tiyatrosunu tercih eden erkek katılımcı sayısı: 499

Şehir tiyatrosunu tercih eden erkek katılımcı sayısı: 247

Özel tiyatroları tercih eden erkek katılımcı sayısı: 102

Toplam erkek katılımcı sayısı: 580

Kadınlar:

Devlet tiyatrosunu tercih eden kadın katılımcı sayısı: 315

Şehir tiyatrosunu tercih eden kadın katılımcı sayısı: 231

Özel tiyatroları tercih eden kadın katılımcı sayısı: 87

Toplam kadın katılımcı sayısı: 405

Toplam Katılımcı Sayısı:

Devlet tiyatrosunu tercih eden toplam katılımcı sayısı: 814

Şehir tiyatrosunu tercih eden toplam katılımcı sayısı: 478

Özel tiyatroları tercih eden toplam katılımcı sayısı: 189

Toplam katılımcı sayısı: 985

Çıkarımlar ve Öneriler:

Toplam katılımcı sayısı 985'tir.

Devlet tiyatrosu, erkekler ve kadınlar arasında en fazla tercih edilen tiyatro tipidir.

Şehir tiyatrosu, ikinci en fazla tercih edilen tiyatro tipidir.

Özel tiyatrolar ise diğer iki tiyatro tipine göre daha az tercih edilmiştir.

Toplamda erkek katılımcı sayısı kadınlara göre daha fazladır.

Genel olarak, katılımcılar devlet tiyatrosunu tercih etmektedir. Ancak, cinsiyet bazında farklılıklar bulunmaktadır.

Erkek katılımcılar genellikle devlet tiyatrosunu tercih ederken, kadın katılımcılar arasında şehir tiyatrosu ve özel tiyatroları tercih edenlerin oranı daha yüksektir.

Tablo 28

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)

		Ayrılan Bütçe				Toplam
		0-50 TL	50-100 TL	100 ve üzeri	Bütçe Ayırmıyorum	
Katılımcının Eğitim Durumu	İlkokul	1	0	0	3	4
	Ortaokul	3	0	1	7	11
	Lise	34	33	35	68	170
	Lisans	122	149	186	166	623
	Yüksek Lisans / Doktora	25	36	73	43	177
Toplam		185	218	295	287	985

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayırdığı Bütçe (Crosstabulation)

Eğitim Durumu ve Bütçe Ayrılma Durumu Analizi:

Toplam Katılımcı Sayısı:

Toplam 985 kişi bu ankete katılmıştır.

İlkokul:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 1

50-100 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 0

100 TL ve üzeri bütçe ayıran katılımcı sayısı: 0

Bütçe ayırmayan katılımcı sayısı: 3

Toplam ilkokul mezunu katılımcı sayısı: 4

Ortaokul:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 3

50-100 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 0

100 TL ve üzeri bütçe ayıran katılımcı sayısı: 1

Bütçe ayırmayan katılımcı sayısı: 7

Toplam ortaokul mezunu katılımcı sayısı: 11

Lise:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 34

50-100 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 33

100 TL ve üzeri bütçe ayıran katılımcı sayısı: 35

Bütçe ayırmayan katılımcı sayısı: 68

Toplam lise mezunu katılımcı sayısı: 170

Lisans:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 122

50-100 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 149

100 TL ve üzeri bütçe ayıran katılımcı sayısı: 186

Bütçe ayırmayan katılımcı sayısı: 166

Toplam lisans mezunu katılımcı sayısı: 623

Yüksek Lisans / Doktora:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 25

50-100 TL aralığında bütçe ayıran katılımcı sayısı: 36

100 TL ve üzeri bütçe ayıran katılımcı sayısı: 73

Bütçe ayırmayan katılımcı sayısı: 43

Toplam yüksek lisans/doktora mezunu katılımcı sayısı: 177

Toplam Katılımcı Sayısı:

0-50 TL aralığında bütçe ayıran toplam katılımcı sayısı: 185

50-100 TL aralığında bütçe ayıran toplam katılımcı sayısı: 218

100 TL ve üzeri bütçe ayıran toplam katılımcı sayısı: 295

Bütçe ayırmayan toplam katılımcı sayısı: 287

Toplam katılımcı sayısı: 985

Çıkarımlar ve Öneriler:

Lisans mezunları, en fazla bütçe ayıran gruptur ve bütçe ayırmayan katılımcıların sayısı da oldukça yüksektir.

İlkokul mezunları genellikle bütçe ayırmazken, yüksek lisans/doktora mezunları arasında daha dengeli bir dağılım görülmektedir.

Analiz ve Bulguların Detaylı İncelenmesi

Bu çalışma kapsamında katılımcıların tiyatro ile ilgili tercih ve deneyimlerini anlamak amacıyla geniş bir veri seti analiz edilmiştir.

Tiyatro Türleri ve Katılım Frekansı

Katılımcıların tiyatro türleri üzerindeki tercihleri incelendiğinde, çoğunluğunun (%49,2) komedi-gölmece türündeki oyunları tercih ettiğı görülmektedir. Bu durum, katılımcıların tiyatro deneyimini daha eğlenceli ve hafifletici bir şekilde geçirmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Ayrıca, trajedi-dram (%23,0) ve müzikal-müzikali (%19,4) tercih eden katılımcıların da önemli bir oranda olduğu görülmektedir.

Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi

Cinsiyet ile tiyatro türleri tercihi arasındaki ilişki incelendiğinde, erkek katılımcıların genellikle devlet tiyatrosu oyunlarını tercih ettikleri (%55,0), kadın katılımcıların ise şehir tiyatrosu ve özel tiyatroları tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum, cinsiyetin tiyatro tercihlerini etkileyebileceğini göstermektedir.

Tiyatro Katılım Nedenleri

Katılımcıların tiyatroya katılma nedenleri incelendiğinde, çoğunluğunun tiyatroya sevgi ve değer verme (%40,2) nedeniyle katıldığı görülmektedir. Sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak (%35,0) da önemli bir neden olarak öne çıkmaktadır. Bu sonuçlar, katılımcıların tiyatroya daha çok bireysel keyif ve kültürel deneyim amaçlı katıldıklarını göstermektedir.

Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi

Eğitim düzeyi ile katılımcıların tiyatroya yönelik tercihleri arasındaki bir ilişki incelendiğinde, lisans ve yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim almış katılımcıların genellikle bütçelerine uygun bilet fiyatlarını tercih ettikleri ve tiyatroya daha sık katıldıkları görülmektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin tiyatro tercihleri ve katılım sıklığı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi

Cinsiyet ile bilet fiyatı tercihi arasında bir ilişki incelendiğinde, erkek katılımcıların genellikle bütçelerine uygun bilet fiyatlarını tercih ettikleri ve kadın katılımcıların ise bilet fiyatı konusunda daha çeşitli tercihlerde bulundukları görülmektedir. Bu durum, cinsiyetin bilet fiyatı tercihi üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Bu analizler, katılımcıların tiyatro tercihleri, katılım nedenleri ve demografik özellikleri arasındaki ilişkileri anlamak adına önemli bilgiler sağlamaktadır. Tezinizin daha ileri aşamalarında bu bulguları daha derinlemesine inceleyerek, tiyatro kültürüne ve katılımını etkileyen faktörlere dair daha kapsamlı bir anlayış geliştirebilirsiniz.

Bu çıkarımlar, katılımcıların tiyatro tercihleri ve katılım nedenlerine dair ilginç ve anlamlı bilgiler sunmaktadır. İşte çıkarımlara yönelik bazı yorumlar:

2.4.5.1. Tiyatro Türleri ve Cinsiyet İlişkisi:

* Erkek katılımcıların genellikle devlet tiyatrosunu tercih etmeleri, belirli bir toplumsal beklenti veya kalıplaşmış bir tercih olabilir. Bu durum, erkek katılımcıların daha geleneksel tiyatro türlerini benimsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

* Kadın katılımcıların özel tiyatroları tercih etmeleri, daha bağımsız ve deneysel tiyatro deneyimlerine yönelik bir ilgi gösterebileceklerini işaret edebilir.

2.4.5.2. Tiyatro Katılım Nedenleri:

* Katılımcıların çoğunun tiyatroya sevgi ve değer verme nedeniyle katılmaları, tiyatronun bireysel bağlamda özel bir deneyim olduğunu gösterir. Bu, tiyatronun kişisel bir tutku ve keyif kaynağı olduğunu vurgular.

* Sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak için katılım sağlayan katılımcılar, tiyatronun toplumsal etkileşim ve kültürel birikimle bağlantılı bir etkinlik olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

2.4.5.3. Katılımcı Profili ve Eğitim Durumu İlişkisi:

* Lisans ve yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim almış katılımcıların bütçelerine uygun bilet fiyatlarını tercih etmeleri, eğitim düzeyinin ekonomik faktörlerle birleşerek tiyatroya olan erişimi etkilediğini gösterebilir.

* Yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcıların tiyatroya daha sık katılmaları, kültürel etkinliklere olan ilgilerinin ve katılım sıklıklarının eğitim düzeyiyle artabileceğini düşündürebilir.

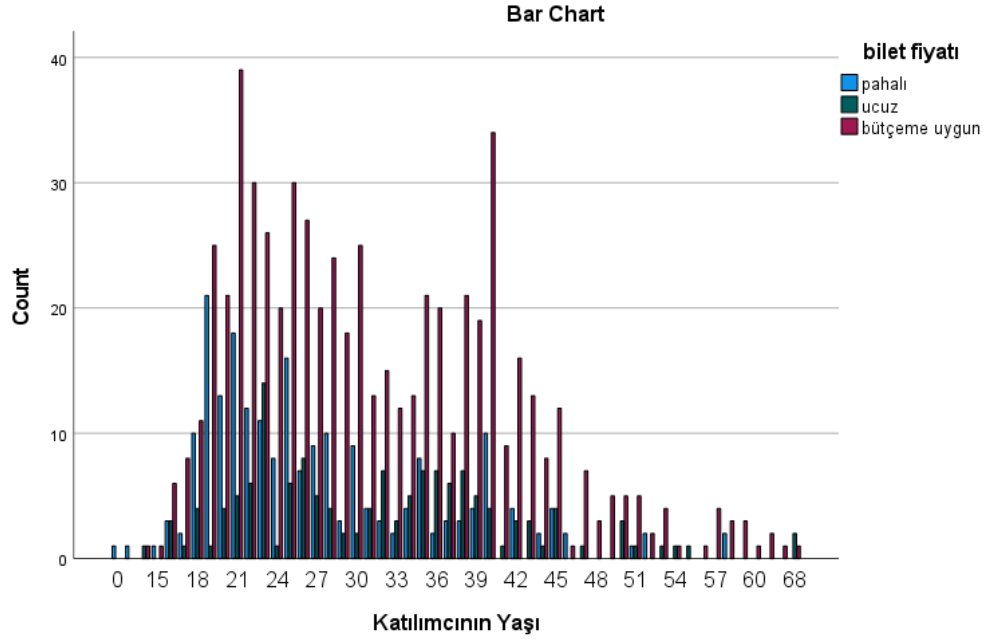
2.4.5.4. Bilet Fiyatı ve Cinsiyet İlişkisi:

* Erkek katılımcıların genellikle bütçelerine uygun bilet fiyatlarını tercih etmeleri, ekonomik faktörlerin erkek izleyicilerin tiyatroya olan katılımını etkileyebileceğini gösterir.

* Kadın katılımcıların bilet fiyatı konusunda daha çeşitli tercihlerde bulunmaları, bu grup içinde ekonomik durumun tiyatroya olan etkisinin daha farklı olduğunu düşündürebilir.

Şekil 1

Katılımcının Yaşına Göre Bilet Fiyatı Tercihi

Erzurum’da Tiyatro Seyircisi Klasik İstatistiksel Veri Değerlendirmeleri

Excell Veri Kümesine Göre Anket Çalışma Sonuçları

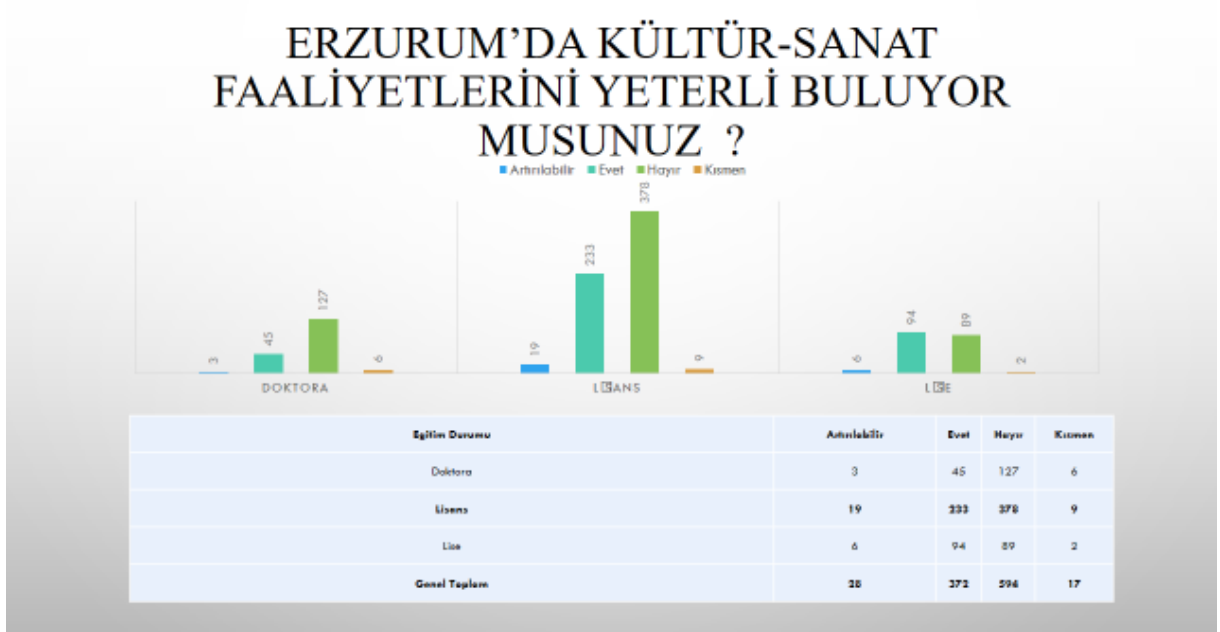
Yukarıda anket çalışmamızda elde edilen verilere ve tanımlayıcı istatistiklere SPSS çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmamız için aldığımız yanıtları Statistical Package for the Social Sciences –Sosyal Bilimler İçin İstatistik paketi (SPSS) gibi, istatistiksel analize yönelik olan paket program ve Excel yardımıyla analiz edilerek tablolar halinde açıklanmıştır. SPSS verilerini açıklamalı olarak paylaşp, Excel çalışmalarımızı ise tablolar halinde çalışmamızda paylaşmış bulunmaktayız. Detaylı anlatımlar dolayısıyla çalışmamızda seyircilerin tiyatro sanatına olan ilgi ve paylaşımlarına ulaşabilmekteyiz.

Eğitim Durumuna Göre İstatistikler

Yukarıda anket çalışmamızda elde edilen verilere ve tanımlayıcı istatistiklere SPSS çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmamız için aldığımız yanıtları Statistical Package for the Social Sciences –Sosyal Bilimler İçin İstatistik paketi (SPSS) gibi, istatistiksel analize yönelik olan paket program ve Excel yardımıyla analiz edilerek tablolar halinde açıklanmıştır. SPSS verilerini açıklamalı olarak paylaşp, Excel çalışmalarımızı ise tablolar halinde çalışmamızda paylaşmış bulunmaktayız. Detaylı anlatımlar dolayısıyla çalışmamızda seyircilerin tiyatro sanatına olan ilgi ve paylaşımlarına ulaşabilmekteyiz.

Şekil 2

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Faaliyet Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi

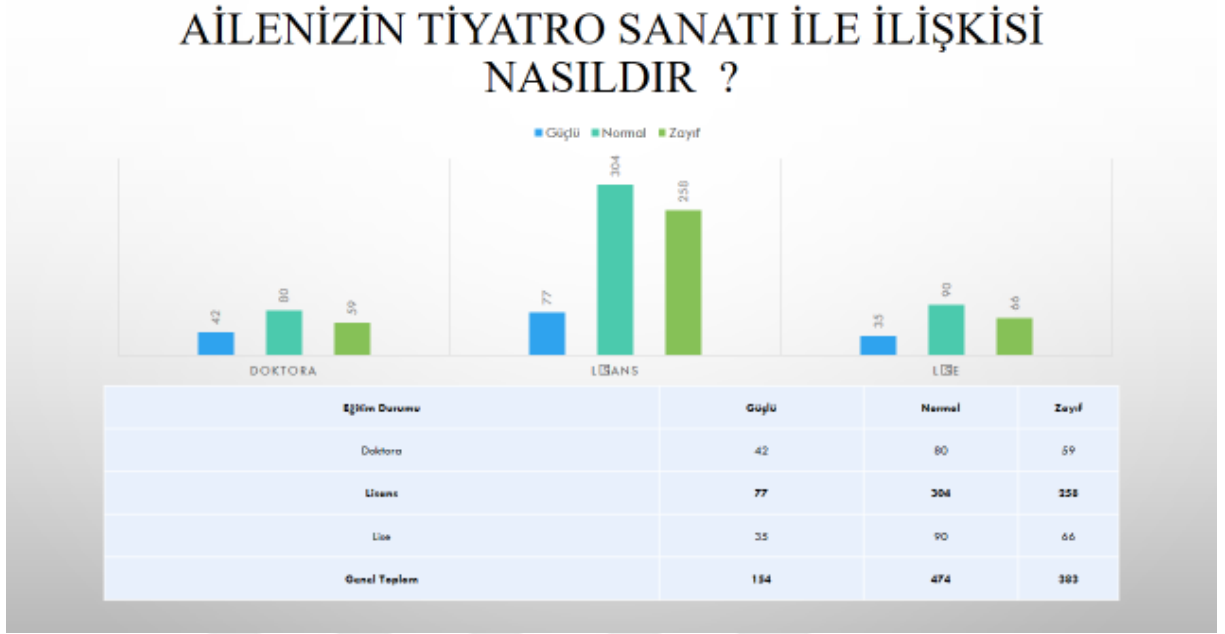
Şekil 3

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Katılım İsteği Veri Kümesi

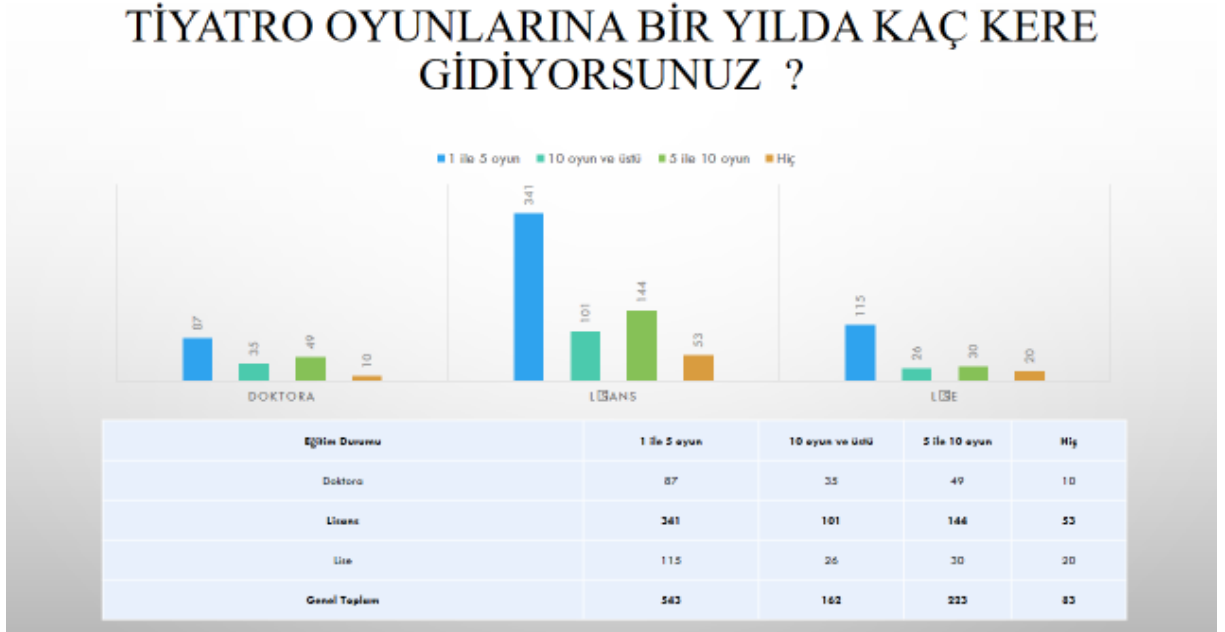
Şekil 4

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Katılım İsteği Veri Kümesi

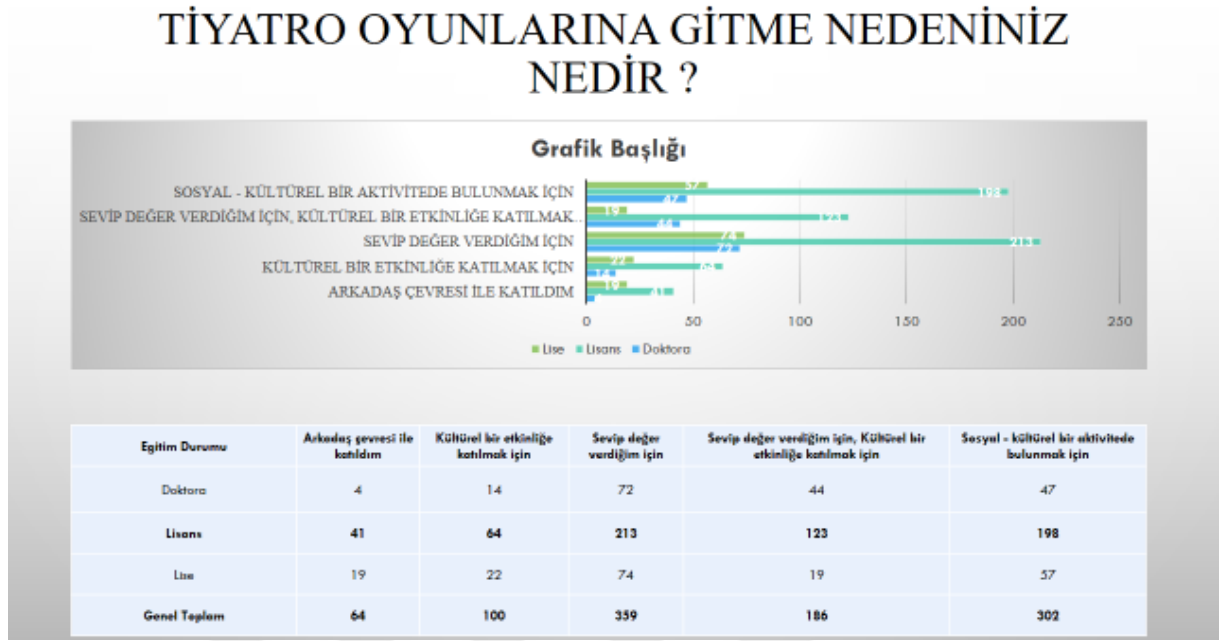
Şekil 5

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Kurslarına Gitme Veri Kümesi

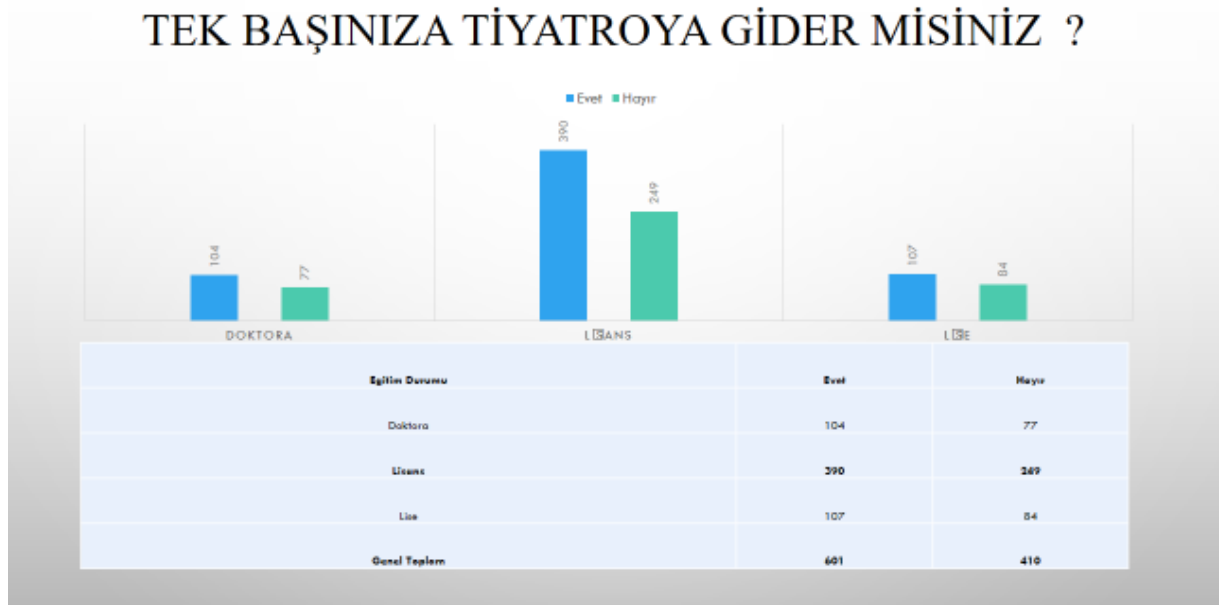
Şekil 6

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Nedeni Veri Kümesi

Şekil 7

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tek Başına Tiyatroya Katılma Veri Kümesi

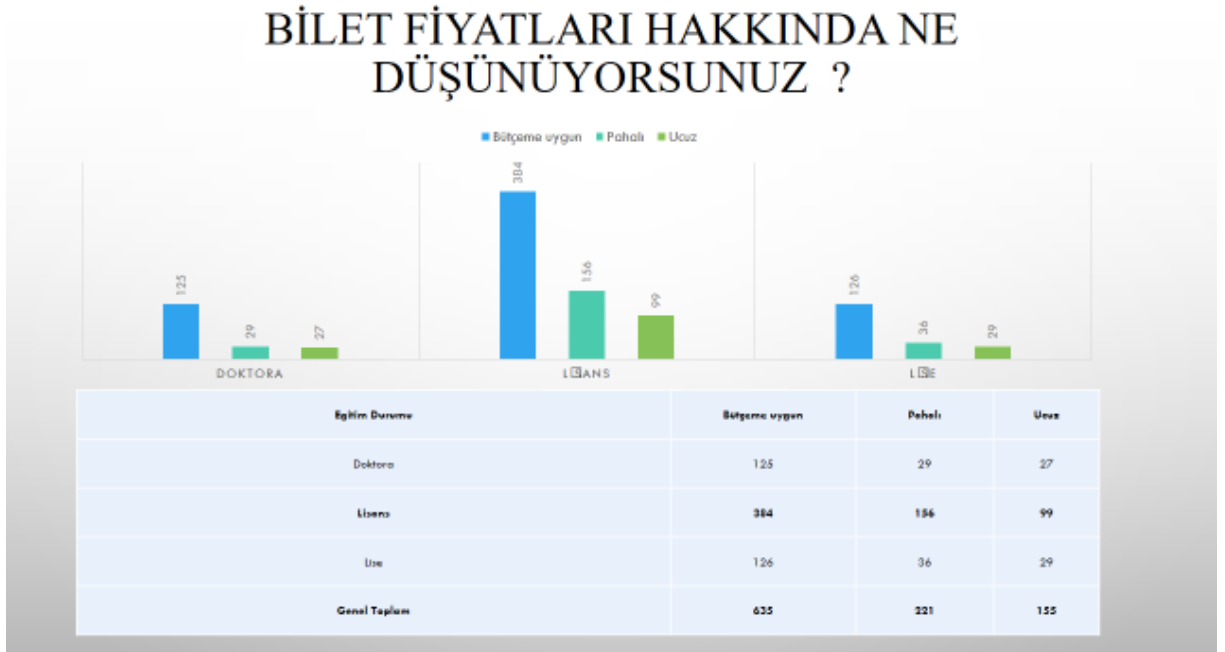
Şekil 8

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tiyatro Oyunlarına Ayrılan Bütçelerin Veri Kümesi

Şekil 9

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Fiyatlarıyla İlgili Veri Kümesi

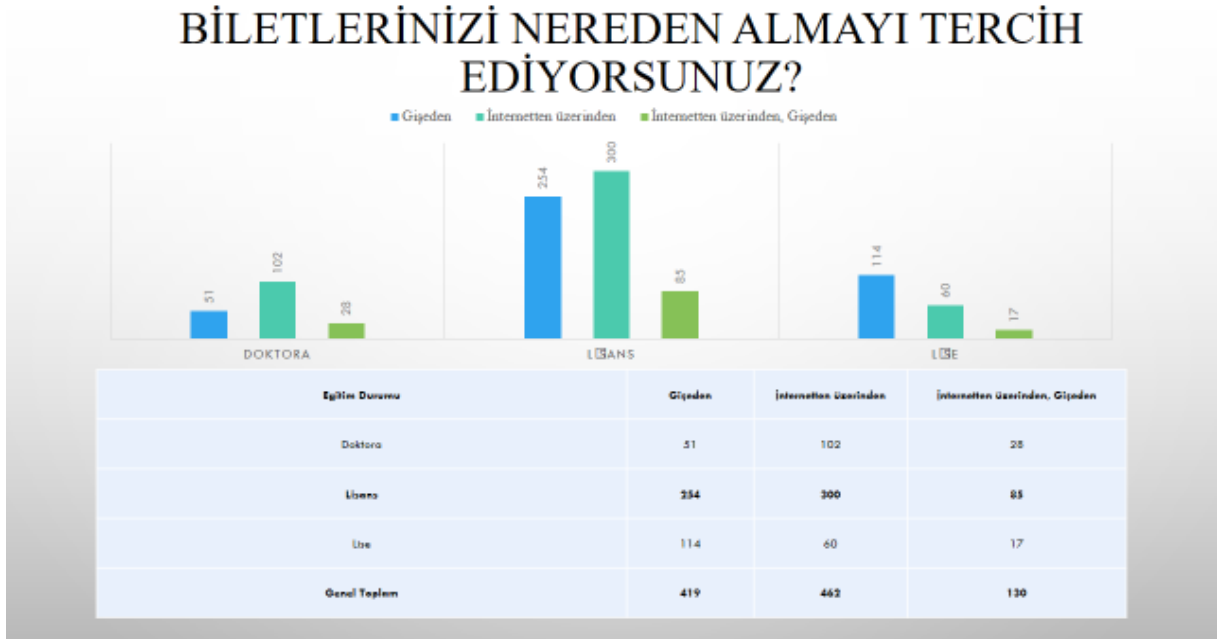
Şekil 10

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyuncuların Veri Kümesi

Şekil 11

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Bilet Alım Tercihi Veri Kümesi

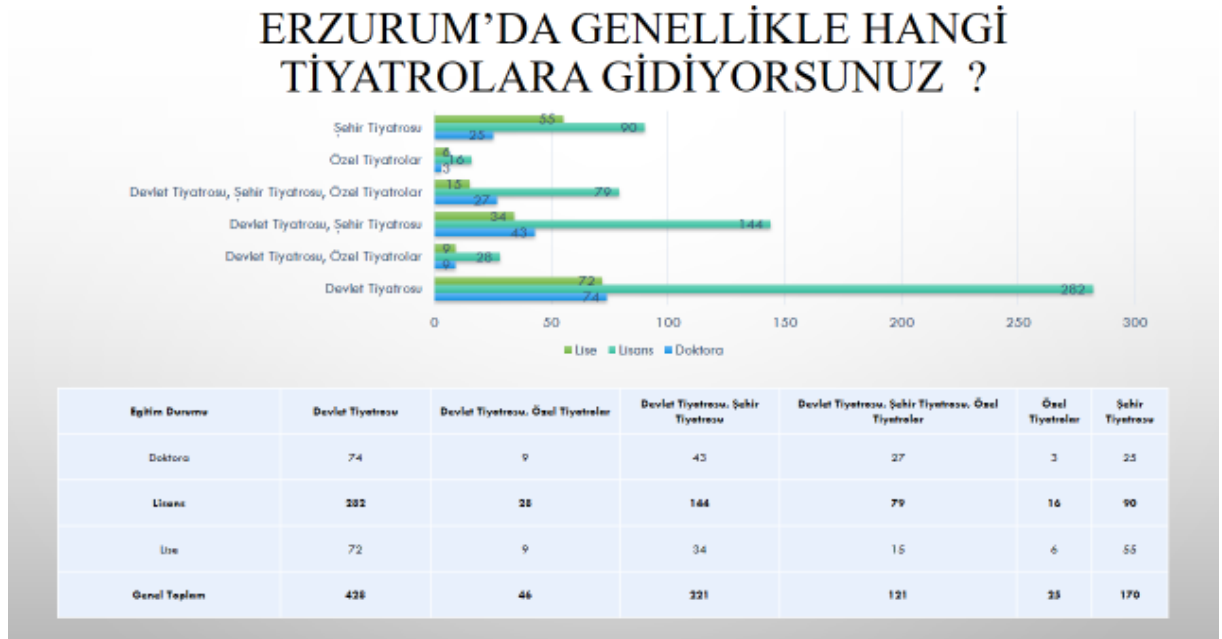
Şekil 12

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Tercih Edilen Oyunların Veri Kümesi

Şekil 13

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum'da Tercih Edilen Tiyatroların Veri Kümesi

Şekil 14

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Popüler Oyunların Turne Tercihi Veri Kümesi

POPÜLER TİYATRO SANATÇILARININ – GRUPLARININ NE SIKLIKLA ERZURUM’A TURNE YAPMASINI İSTİYORSUNUZ ?

Eğitim Durumu	Arelıklı	İstemiyorum	Sık sık
Doktora	45	4	132
Lisans	140	15	484
Lise	62	4	125
Genel Toplam	247	23	741

Şekil 15

Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Erzurum’da Oynanan Oyunların Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi

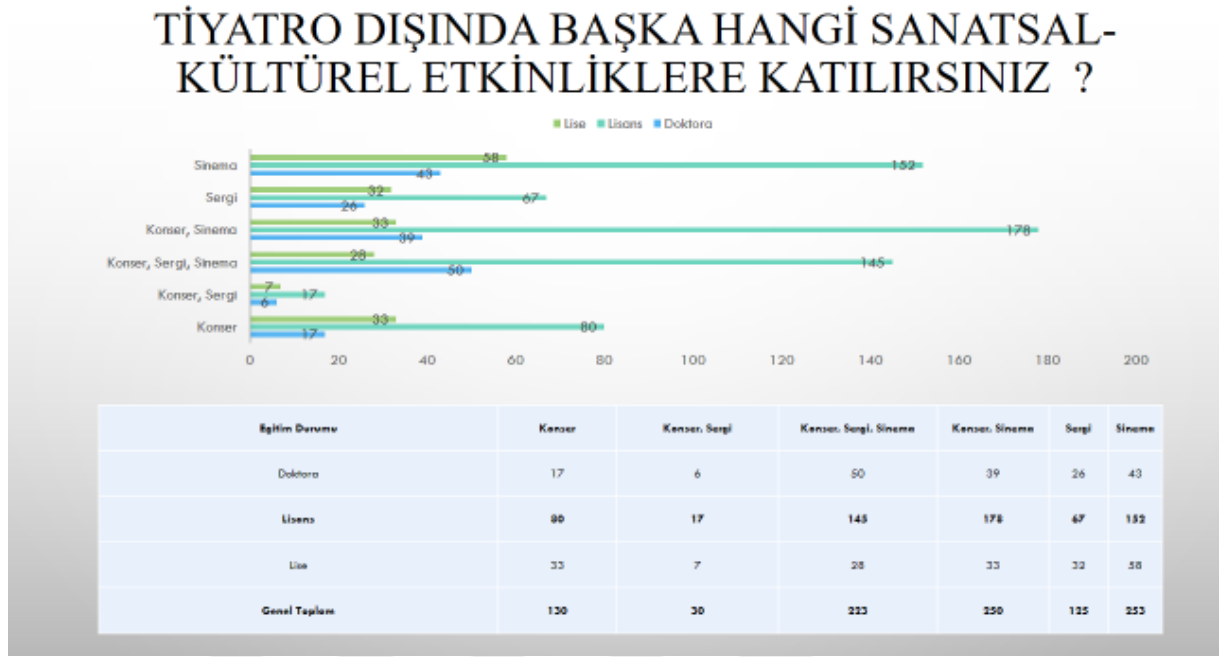
ERZURUM’DAKİ TİYATRO OYUNLARININ SAYISINI YETERLİ BULUYOR MUSUNUZ ?

Eğitim Durumu	Evet ,yeterli buluyorum	Hayır , daha çok oyun istiyorum
Doktora	31	150
Lisans	153	486
Lise	70	121
Genel Toplam	254	757

Şekil 16

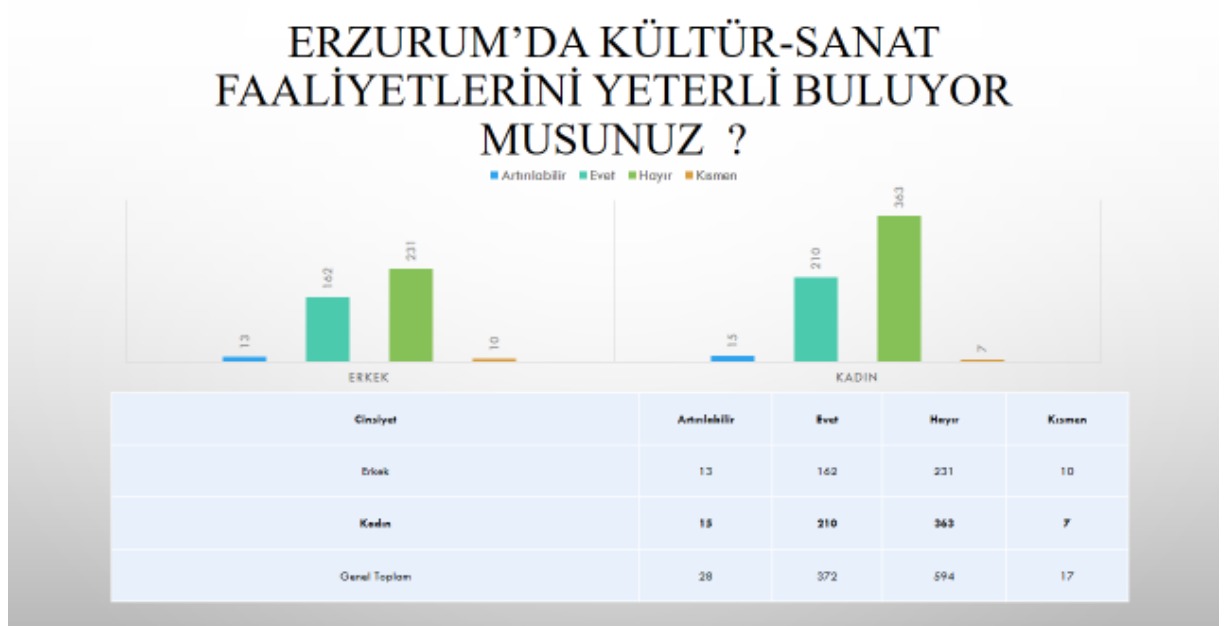
Katılımcının Eğitim Durumuna Göre Katılım Sağlanan Sanatsal Faaliyetler Veri Kümesi

2.4.3. Cinsiyete Göre İstatistikler

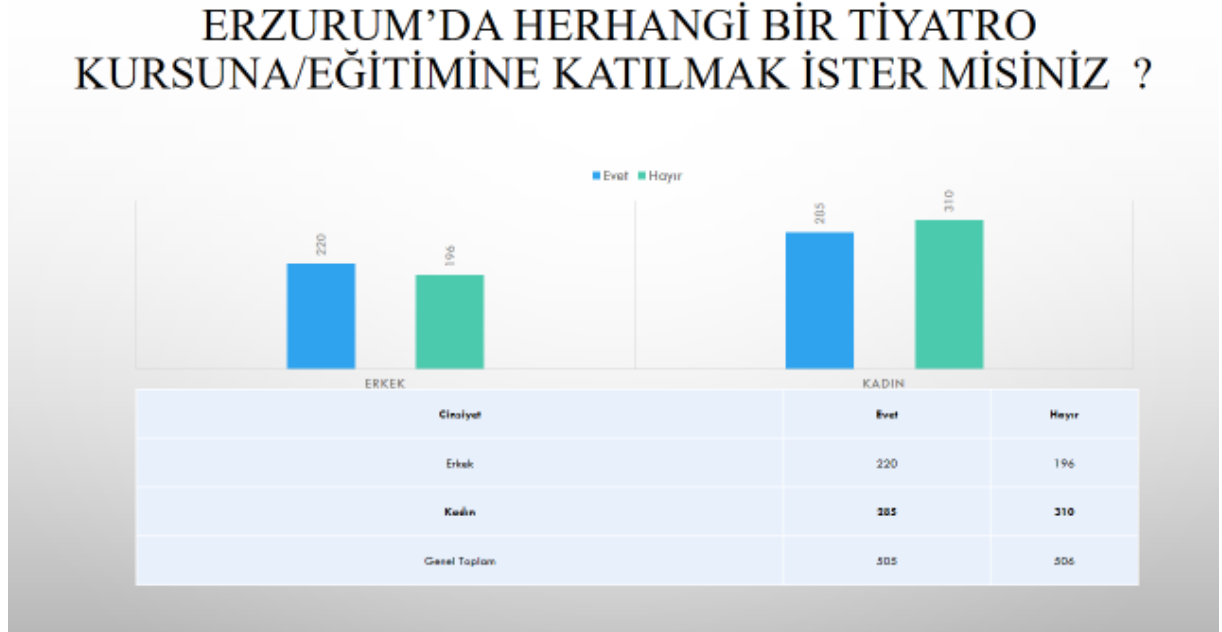
Şekil 17

Katılımcının Cinsiyetine Göre Faaliyet Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi

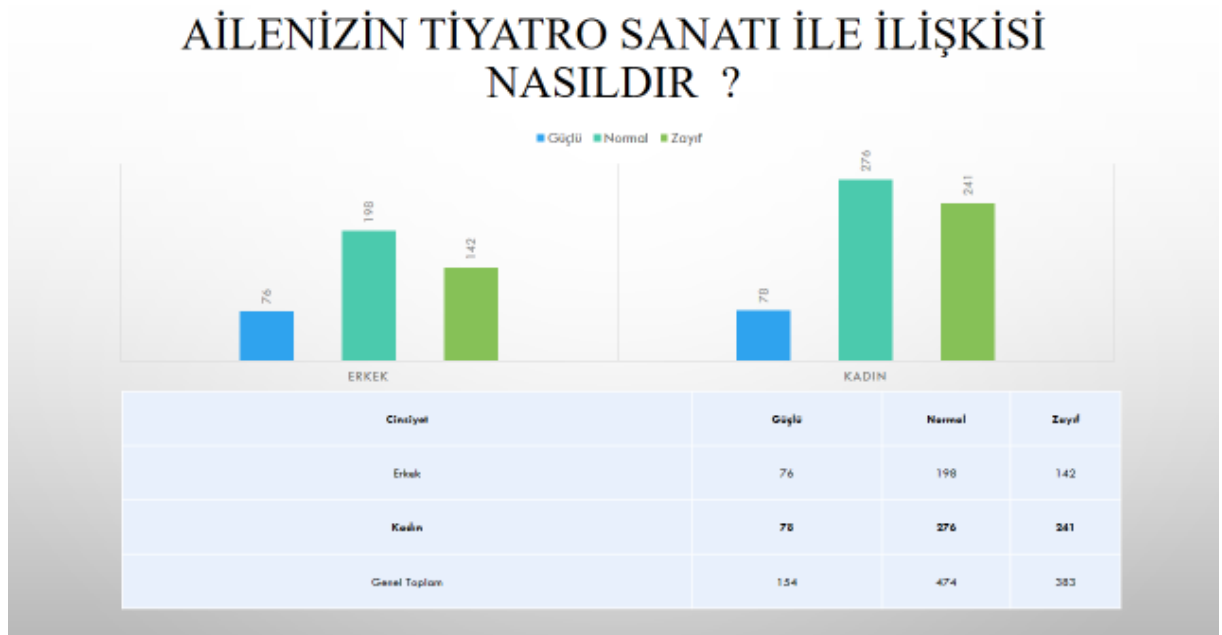
Şekil 18

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Kurslarının Katılım İsteği Veri Kümesi

Şekil 19

Katılımcının Cinsiyetine Göre Ailelerin Tiyatro Sanatına Olan İlgisi Veri Kümesi

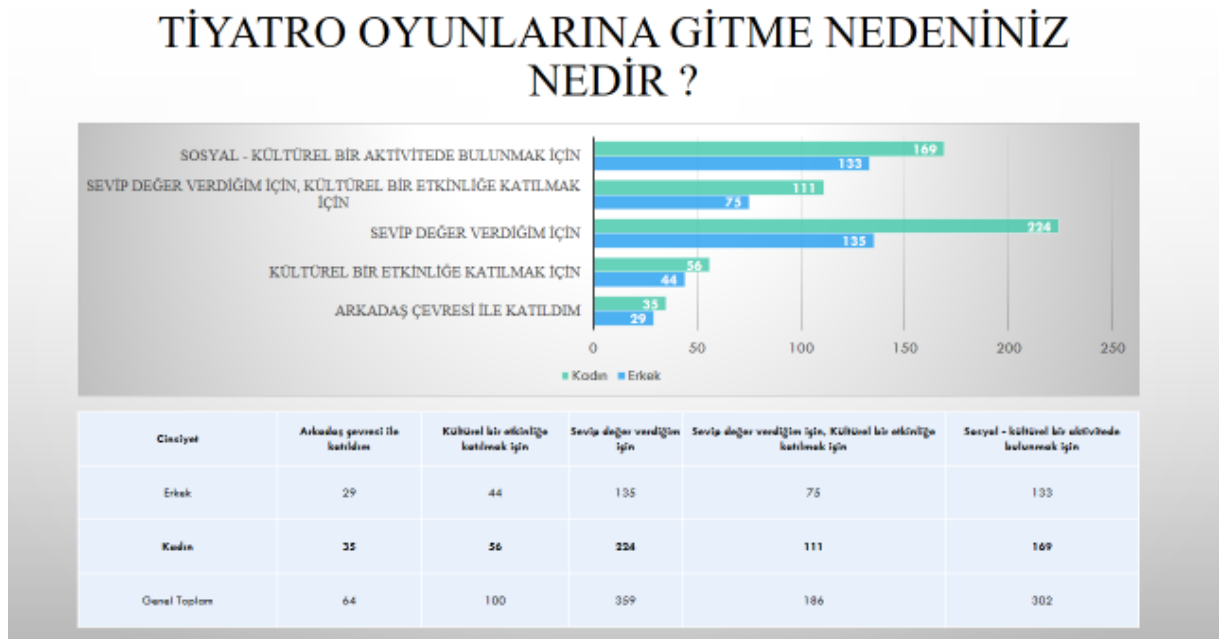
Şekil 20

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Veri Kümesi

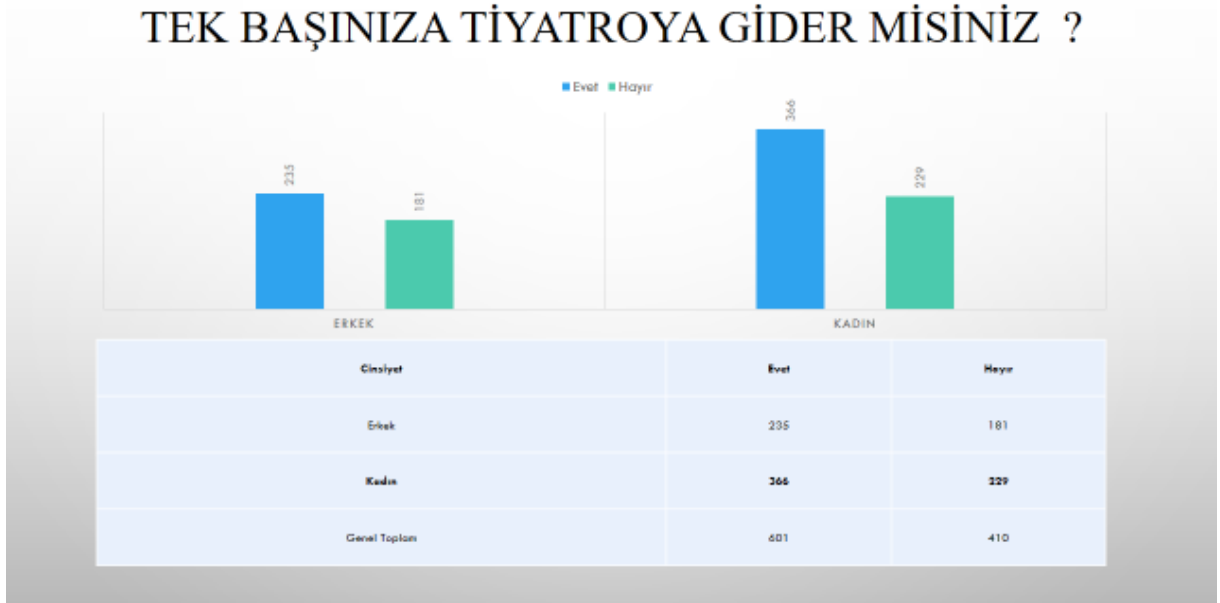
Şekil 21

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Gitme Nedeni Veri Kümesi

Şekil 22

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tek Başına Tiyatroya Katılma Veri Kümesi

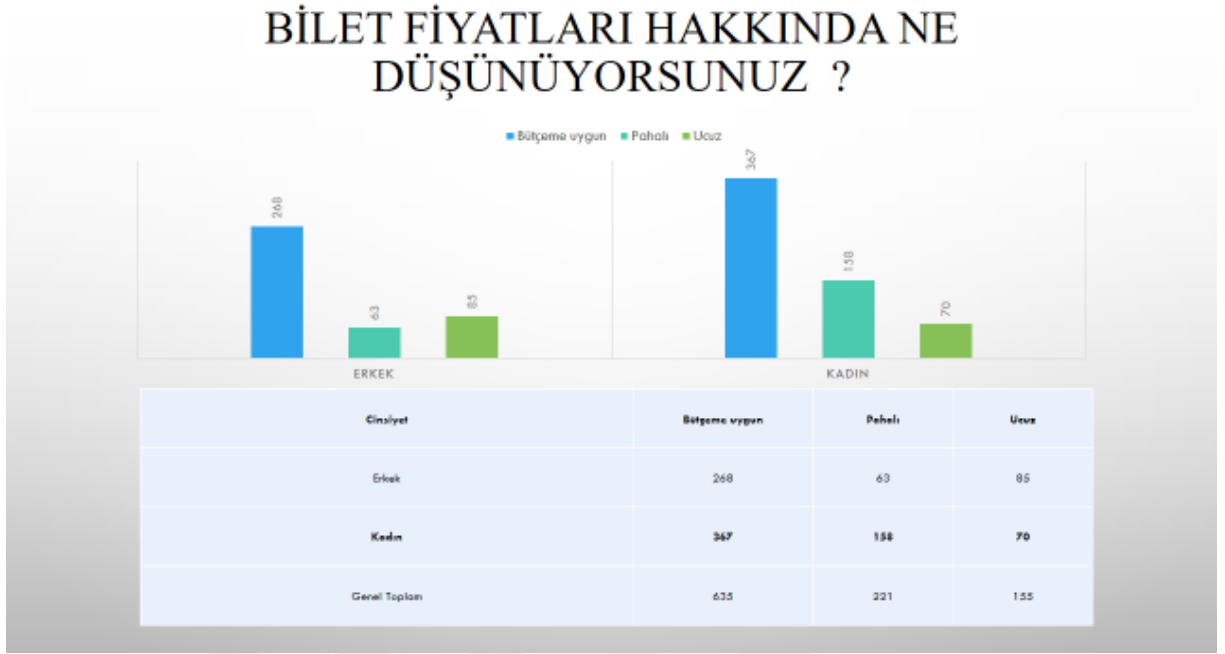
Şekil 23

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tiyatro Oyunlarına Ayrılan Bütçelerin Veri Kümesi

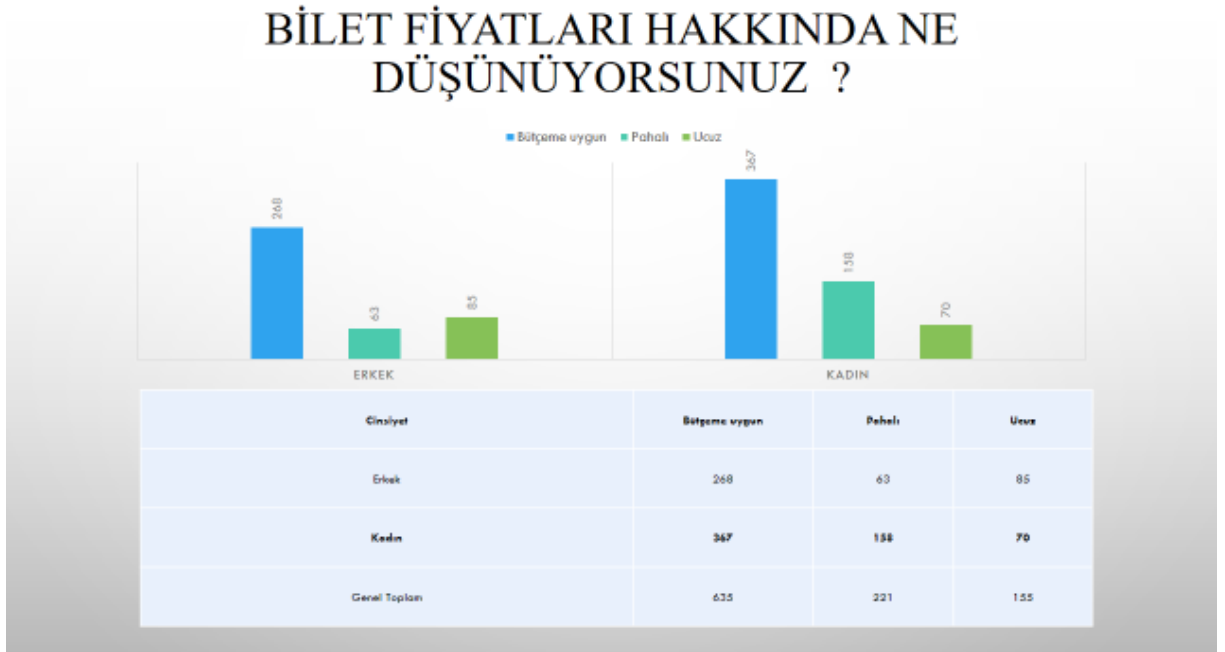
Şekil 24

Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Fiyatlarıyla İlgili Veri Kümesi

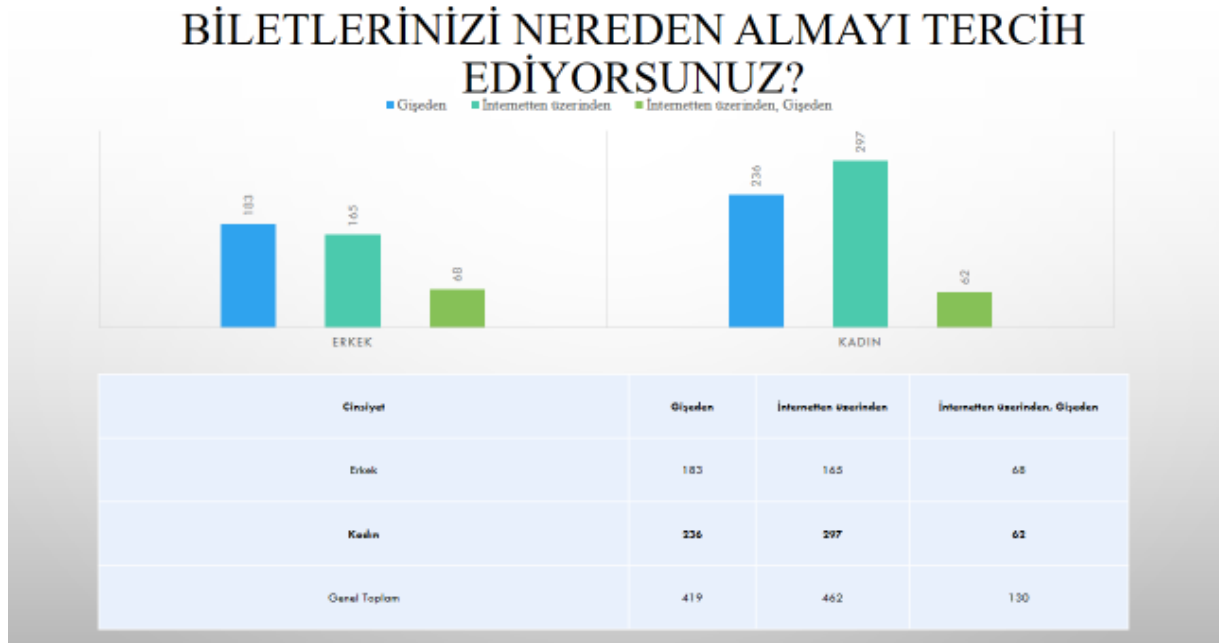
Şekil 25

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tercih Edilen Oyuncuların Veri Kümesi

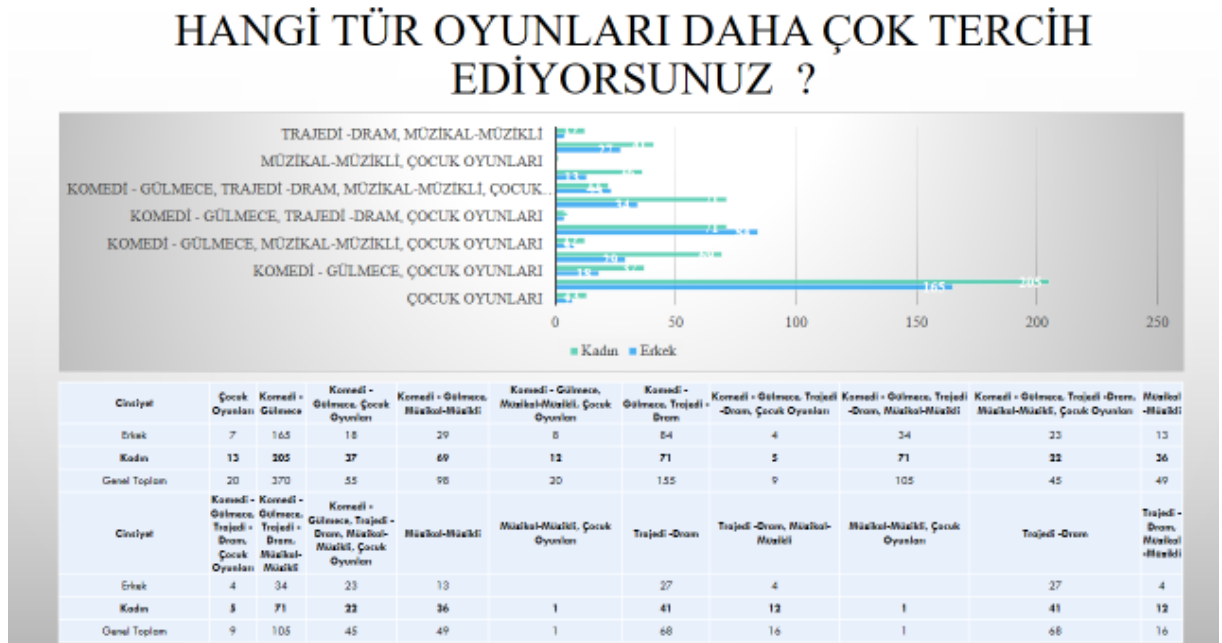
Şekil 26

Katılımcının Cinsiyetine Göre Bilet Alım Tercihi Veri Kümesi

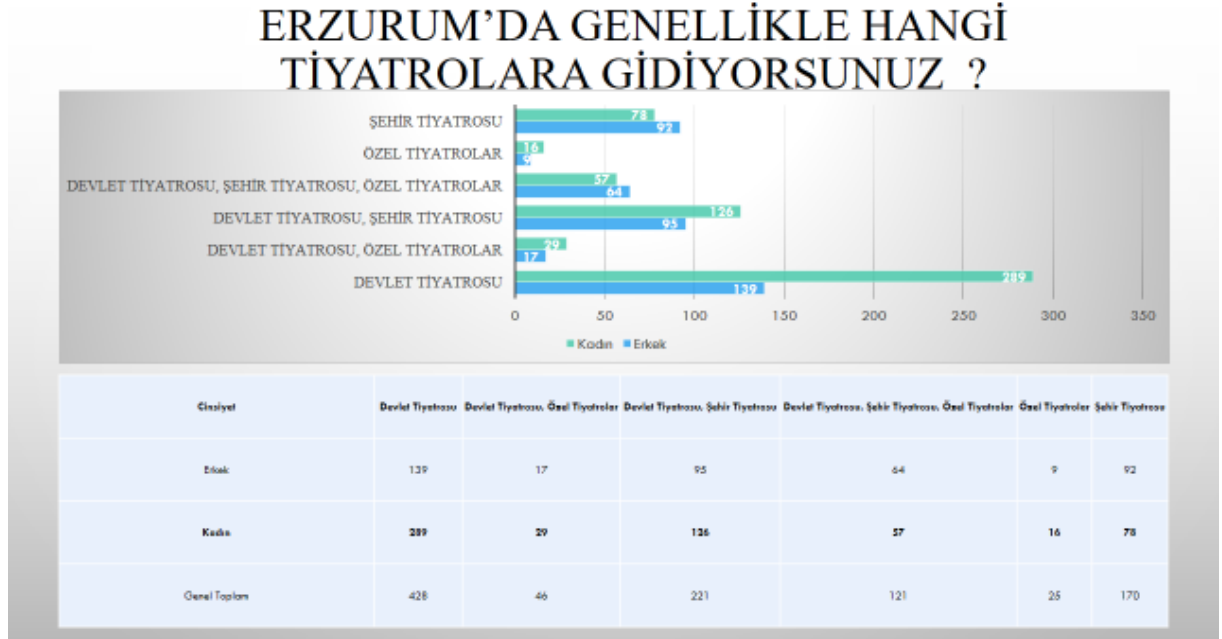
Şekil 27

Katılımcının Cinsiyetine Göre Tercih Edilen Oyunların Veri Kümesi

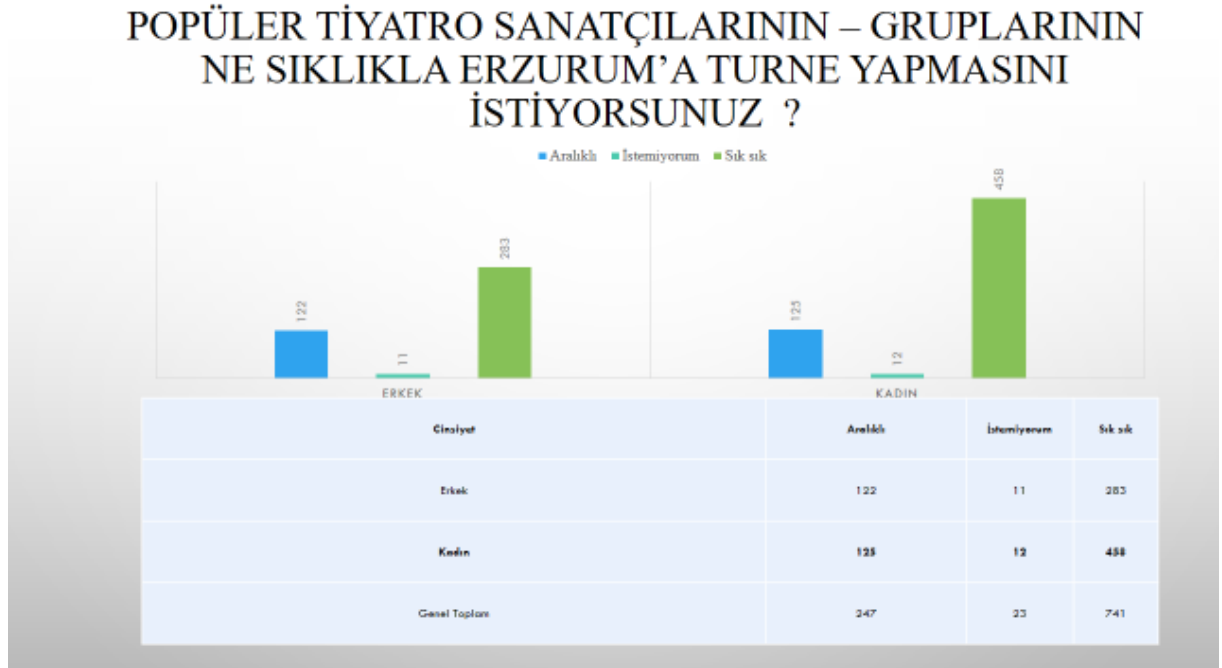
Şekil 28

Katılımcının Cinsiyetine Göre Erzurum’da Tercih Edilen Tiyatroların Veri Kümesi

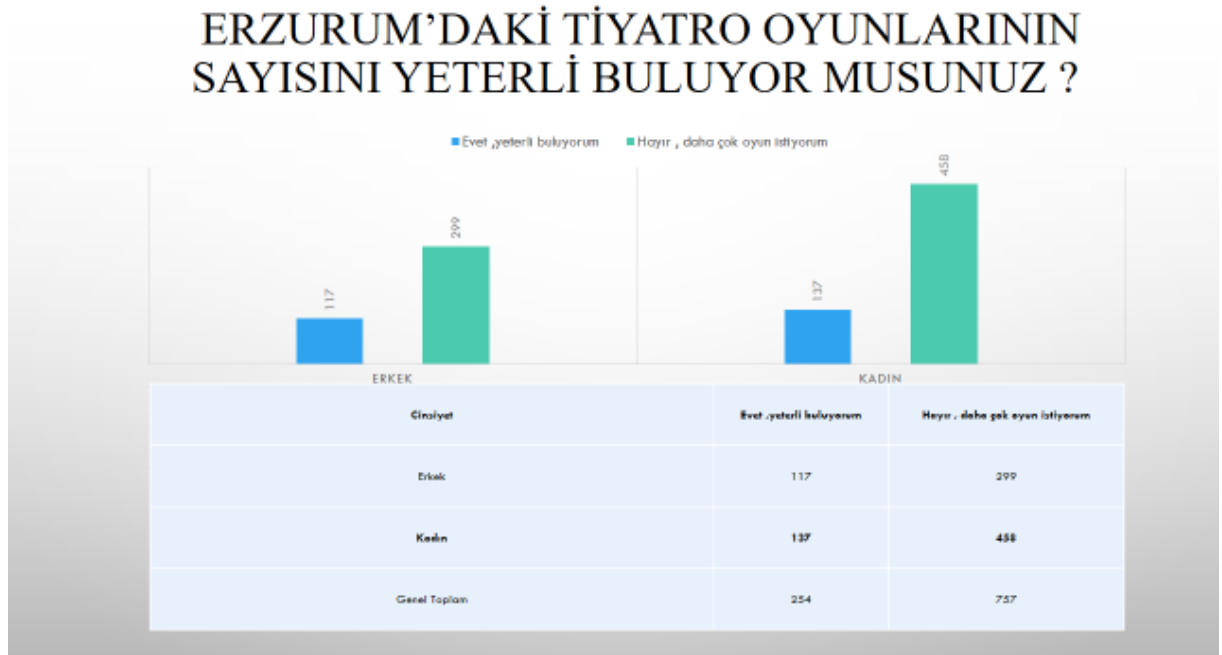
Şekil 29

Katılımcının Cinsiyetine Göre Popüler Oyunların Turne Tercihi Veri Kümesi

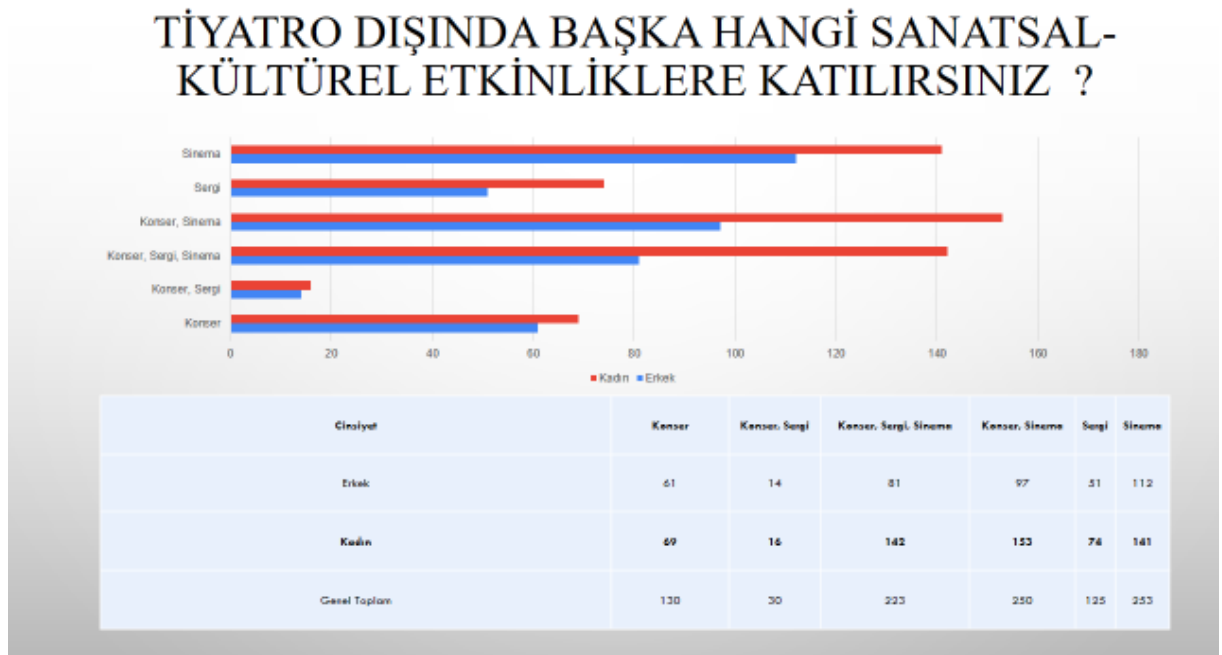
Şekil 30

Katılımcının Cinsiyetine Göre Erzurum'da Oynanan Oyunların Yeterlilik Sayısı Veri Kümesi

Şekil 31

Katılımcının Cinsiyetine Göre Katılım Sağlanan Sanatsal Faaliyetler Veri Kümesi

SONUÇ

Çalışmamız sürecinde sonuçların toplanması için anket formu düzenlenmiştir. 2022-2023 sezonu ve 2023-2024 tiyatro sezonunun ilk 18 haftalık sürecinde Erzurum Devlet Tiyatroları, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu ve Özel –Amatör tiyatrolarına gelen seyircilere anketler Google Anket üzerinden QR kod ile taratılarak, açıklamalar yapıp doldurulması ricasında bulunulmuştur. Anket analizleri ve istatistiksel veriler için gerekli olan 1010 adet anket verileri sıkı bir çalışma sonucunda Excel programında detaylandırılmıştır. Ardından verileri SPSS 29.0.1 sürüm paketine aktarılmış ve veriler analiz edilmiştir.

Tiyatroya gelen seyirciler arasında sosyoekonomik durumları, tiyatro seyretme sıklıkları, oyun, gişe, tiyatro, popüler sanatçı, temsil ve sanatsal etkinlik tercihleri incelenerek bu verilerin detaylıca analizleri yapılmıştır.

Çalışmamız sonucunda 21-30 yaş aralığı seyirci kitlesi oldukça fazla olduğu görülmektedir. 21-30 yaş arasının tiyatro kursu ve tiyatro eğitime katılmak isteyen seyirci topluluğu tercihleri olumlu iken, 40 yaş üstü tercihlerin ise olumsuz olduğu gözlenmiştir. Yaş bazında 21-30 yaş aralığı seyircinin tiyatro sanatına olan ilgisinin tüm sorularda daha yüksek tercihli olduğu görülmüştür. Bu da bize, 21-30 yaş arası seyirci tiyatro sanatına daha yatkın ve ilgili olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların çoğunun lisans, yüksek lisans ve lisansüstü eğitilmiş seyirciler olduğu görülmüştür. Bu bağlamda sorulan sorulara en çok lisans ve lisansüstü eğitim alan kişiler olumlu cevap vermiştir. Lisans ve lisansüstü eğitilmiş kişilerin tercihleri Erzurum'da sahnelenen tüm oyunları tiyatro ayırt etmeksizin seyreliyor olmalarıdır. Erzurum'da sahnelenen oyunları yeterli bulmayan eğitilmiş kişiler daha çok oyun sahnelenmesini istemektedir. Diğer etkinlikler ise en çok konser ve sinema cevabı ilk sıralarda olmuştur.

Araştırmada kadınların erkeklere oranla daha çok tiyatro oyunu seyrettikleri görülmüştür. Ailelerin tiyatroya ilgisi cinsiyet bağlamında incelendiğinde kadın erkek eşit oranlarda izlenmektedir. Tiyatroya gitme sıklığı kadınların daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Sosyolojik olarak baktığımızda, kadınların tek başına tiyatroya gitme oranları erkeklere göre daha yüksek olduğu anket sonuçlarında tespit edilmiştir. Her iki cinsiyette ücretsiz oyunları tercih etmektedir. Kadınlar komedi- gülmece oyununu erkeklere oranla daha çok tercih etmişlerdir. Tiyatro haricinde hangi etkinliklere katılırsınız sorumuza ise kadınlar konser ve sinemayı yüksek oranda tercih etmişlerdir. Erkekler ise sadece sinema izlemeyi tercih etmişlerdir.

Erzurum'daki tiyatro oyunlarının bilet fiyatlarının eğitilmiş kişilerin bütçesine uygun

olduğu görülmektedir. Cinsiyet bağlamında incelediğimizde; her iki cinsiyetinde bütçelerine uygun oldukları görülmüştür. Eğitim seviyesi yüksek olan kişiler ve her iki cinsiyetten bireylerin Erzurum'a sık sık tiyatro oyunlarının turnelere gelip sahneleme yapılmasını istediklerini çalışmalarımızda görmekteyiz.

Genç nesil biletleri, internet üzerinden alırken orta yaş ve üzeri gişeden almayı tercih etmektedir. Eğitim durumuna göre incelediğimizde; eğitim seviyesi yüksek olan bireyler biletleri internet üzerinden almayı tercih ederken, eğitim seviyesi düşük bireyler ise gişeden almayı tercih etmektedirler. Cinsiyet durumuna göre incelediğimizde; kadınlar internet üzerinden almayı tercih ederken erkekler daha çok gişeden bilet almayı tercih etmektedirler. Bu da bize gösteriyor ki hem gişelerin hem internet satışlarının aktif olarak devam etmesi gerekmektedir.

Erzurum'daki kültür sanat faaliyetlerini yaş, eğitim ve cinsiyet grubuna göre yeterli bulmamaktadırlar. Bu da bize gösteriyor ki şehirde daha fazla kültür sanat faaliyetlerine hız verilmesi gerekmektedir. Hem oyun temsilleri hem yeni oyunlar hem farklı tiyatroların oyunları, konser, sinema, sempozyum vb. kültür sanat faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'nin farklı illerinde de yapıp sonuçların sanat dünyasına daha olumlu katkılar ve tiyatro sanatı adına reformist hareketlerin tetiklenebileceği kanısına varılmaktadır. Soruların daha detaylandırılarak ilgili bakanlıklar, ilgili kurumlar, sivil toplum kuruluşları da bu tarz çalışmalar ile tiyatro sanatının ülkemizde gelişimine katkıda bulunup çalışma imkânı bulabileceklerdir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, Bünyamin. (2023). *Anılarda ve Tanıklarla Erzurum'da Tiyatro*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 1342, Sertifika No: 42021, Erzurum, 9-22.
- Bayraktutan, Zeynep. (1975). *Tiyatro Zamanı Programı*, TRT Erzurum Radyosu, 10.10.2009.
- Demirdağ Altıkulaç, Refika. (2016). *Tiyatroda Seyirci Fikri ve Tanzimat Tiyatrosu*, Karahan Kitabev, Çukurova-Adana.
- Devlet Tiyatrosu Şehrimizde Mete Adlı Oyunu Sahneliyor, Hürsöz Gazetesi, sayı: 5403, Erzurum, 30.07. 1973, s.1.
- Düzgün, Dilaver. (Ocak-Şubat-Mart 2011). *Erzurum'da Tiyatro*, Beyazdoğu Dergisi, sayı:18, s.47.
- Essli, Martin. (1996). *Dram Sanatının Alanı*, Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Kerget, Hayati. *Erzurum'da Tiyatro*, <http://erzurumhalkoyunlaridernegi.com/index.asp?id=14>, (Erişim Tarihi: 20.06.2023).
- Seyitoğlu, Bilge. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 16-22.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Erzurum_Devlet_Tiyatrosu (Erişim tarihi: 09.11.2023)
- <https://tiyatrolar.com.tr/erzurumdevlettiyatrosu/?s=hakkinda> (Erişim tarihi: 09.11.2023)

EKLER

EK 1. Anket Formu

Çalışmamız için hazırlamış olduğumuz anket soruları şu şekildedir.

ERZURUM TİYATRO SEYİRCİSİ ANKETİ

E-posta (İsteğe Bağlı)

ADINIZ SOYADINIZ * (İsteğe Bağlı)

YAŞINIZ

MESLEĞİNİZ

EĞİTİM DURUMUNUZ

* İlkokul

* Ortaokul

* Lise

* Lisans

* Yüksek Lisans -Doktora

DOĞUM YERİNİZ

CİNSİYETİNİZ

* Kadın

* Erkek

1 – Erzurum’da kültür-sanat faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz ?

* Evet

* Hayır

* Diğer:

2 – Erzurum’da herhangi bir tiyatro kursuna/eğitimine katılmak ister misiniz ?

- * Evet
- * Hayır
- * Diğer:

3 – Ailenizin tiyatro sanatı ile ilişkisi nasıldır ?

- * Zayıf
- * Normal
- * Güçlü
- * Diğer:

4 – Tiyatro oyunlarına bir yılda kaç kere gidiyorsunuz ?

- * 1 ile 5 oyun
- * 5 ile 10 oyun
- * 10 oyun ve üstü
- * Hiç

5 – Tiyatro oyunlarına gitme nedeniniz nedir ?

- * Sevip değer verdiğim için
- * Sosyal - kültürel bir aktivitede bulunmak için
- * Arkadaş çevresi ile katıldım
- * Kültürel bir etkinliğe katılmak için
- * Diğer:

6 – Tek başınıza tiyatroya gider misiniz ?

- * Evet
- * Hayır

7 – Tiyatro oyunlarına aylık ne kadar bütçe ayırıyorsunuz ?

- * 0- 50 TL
- * 50 TL - 100 TL
- * 100 TL ve üzeri
- * Bütçe ayırmıyorum

8 – Bilet fiyatları hakkında ne düşünüyorsunuz ?

- * Pahalı
- * Ucuz
- * Bütçeme uygun
- * Diğer:

9 – Daha çok hangi oyunları tercih ediyorsunuz ?

- * Ücretli
- * Ücretsiz

10 – Biletlerinizi nereden almayı tercih ediyorsunuz / beğeniyorsunuz ?

- * İnternette üzerinden
- * Gişeden

11 – Hangi tür oyunları daha çok tercih ediyorsunuz ?

- * Komedi - Gülmece
- * Trajedi -Dram
- * Müzikal-Müzikli
- * Çocuk Oyunları

12 – Erzurum’da genellikle hangi tiyatrolara gidiyorsunuz ?

- * Devlet Tiyatrosu
- * Şehir Tiyatrosu
- * Özel Tiyatrolar
- * Diğer:

13 – Popüler tiyatro sanatçılarının – gruplarının ne sıklıkla Erzurum’a turne yapmasını istiyorsunuz ?

- * Aralıklı
- * Sık sık
- * İstemiyorum
- * Diğer:

14 – Erzurum’daki tiyatro oyunlarının sayısını yeterli buluyor musunuz ?

- * Evet ,yeterli buluyorum
- * Hayır , daha çok oyun istiyorum

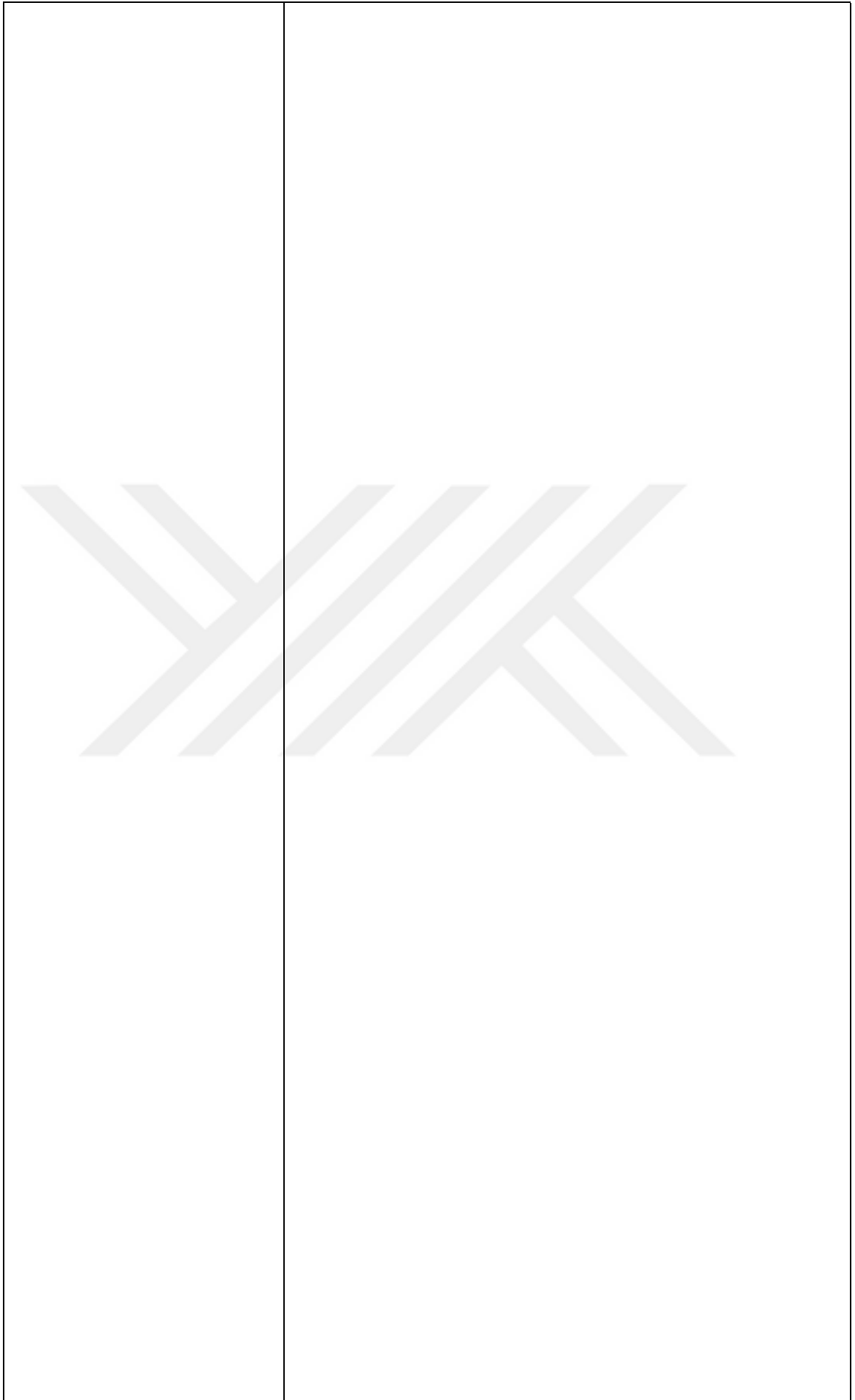
15 – Tiyatro dışında başka hangi sanatsal-kültürel etkinliklere katılırsınız ?

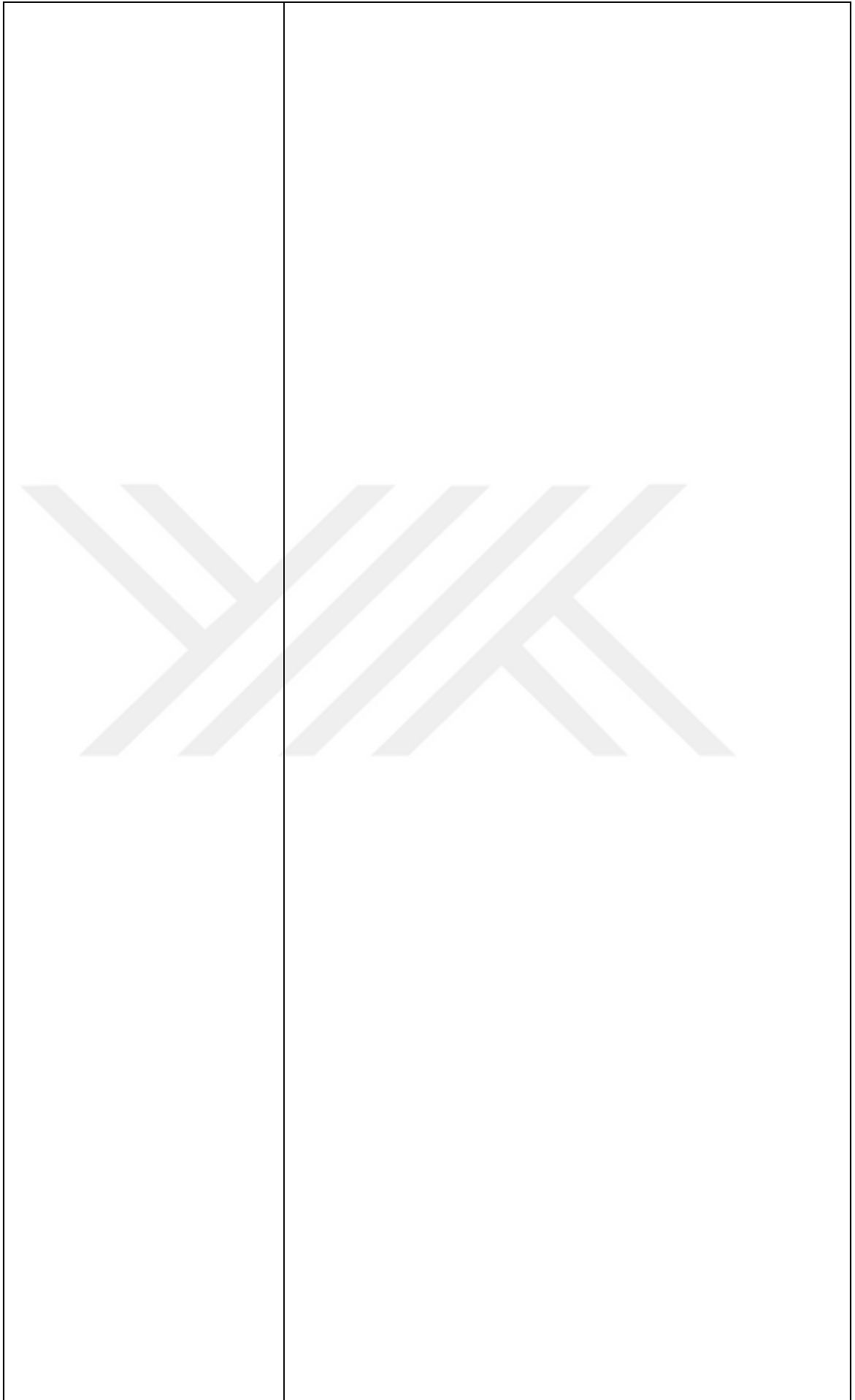
- * Konser
- * Sergi
- * Sinema
- * Diğer:

16 – Bu ankette olmayan ama eklemek istediğiniz bir şey var mı ?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Emrah ÇILGI
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	

Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	29.04.2024

